

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТАРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАПЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 38 (2824)

Пятніца, 17 верасня 1976 г.

Цана 8 кап.

ЗАЛАТАЯ ВОСЕНЬ

Адцвіла краскамі, адзяляла, адспявала лета.

Лета!.. Яно ў дружбе з працавітымі рукамі насыпала поўныя засекі залатога жыта і ячменю, паставіла на лугах стагі сена, раскідала на палях вялізныя сцірты саломы, напоўніла сенажом глыбокія ямы, насушыла і намарынавала духмяных грыбоў, наварыла варэння, вывела птушак і завяроў, вырастціла іх і на нябачных крылах, нячутнымі крокамі пайшло-паляцела ад нас, пакінуўшы свае шчодрыя дары.

Дбайныя хлебаробы—працаўнікі яшчэ і цяпер, час ад часу, успамінаюць тыя дні, калі яны з трывогаю глядзелі на летнія дажджавыя хмары, расціралі ў жменях спелыя каласы, бралі зерне на зуб, каб адчуць смак хлеба, і ўздыхалі: «Спелае... Эх, дзянькі б на тры-чатыры сонца»... І калі, гарачае, чырзонае сонца з самага ранку знімала расу, камбайны адзін за адным амаль дацягнулі сенавалі па полі...

Вераснёўскае сонца на такое чырзонае і залацістае, як жнівеньскае. Яно белаватае, расу збірае недзе пад поўдзень. Яго чырвань і золата — у цяжкіх гронках рабіны, каліны, у наліўных, чырванашчохіх яблыках, у жоўтым лісці бяроз. Але і цяпер у вераснёўскія пагодлі-

выя дні і ядраныя ночы морка і капуста дабіраюць апошнія вітаміны, а бульба—крухмал.

Восень прыспешвае. Яна патрабуе рупнасці ад сейбіта, ільнавода, бульбавода. На палетках рэспублікі вырашчаны багатыя ўраджай бульбы, нашага «другога хлеба». І задача зараз адна — не пакінуць у полі ніводнага клубня.

У гэтым сонечным шчодрым восеньскім дні паўсюдна вядзецца ўборка «другога хлеба». Намаганні калгаснікаў, рабочых і служачых скіраваны на тое, каб своечасова і якасна правесці яе, выканаць планы і сацыялістычныя абавязальствы па продажы бульбы дзяржаве, адгрузцы яе ў агульнасаюзны фонд і гарадам рэспублікі, а таксама на засыпку насеннага фонду.

Рупяцца людзі. Імчацца машыны. 330—350 цэнтнераў з гектара бульбы атрымліваюць у перадавых гаспадарках Добрушскага, Хойніцкага, Петрыкаўскага і іншых палескіх раёнаў. Не адстаюць ад іх брастаўчане, мінчане, магіляўчане. Усюды вырашчаны добры ўраджай. І справа гонару ўсіх убральцаў яго да каліва.

Усё часцей і часцей сівы густы туман ахутвае зямлю. Калі ён развеецца-расеецца, лес зіхаціць халодным срэбрам расы. На кустах, на дрэвах, на траве вісяць тонкія ніткі-пацёркі павуціння з нанізанымі іскрыстымі расінкамі.

Але дыхне лёгкі ветрык, прабяжыць па вяршалінцы дрэў, пракоціцца хваляю над полем, лугам, рассявае насенне. Наступным летам зноў будучыя краскі.

У верасні гаснуць зялёныя фарбы — пануюць жоўтыя, рудыя, чырвоныя колеры. Міне тыдзень, два, тры — і гэтыя барвы згаснуць. Але прырода не памірае. Адаўшы людзям усе свае дары, яна ідзе на спачын, да наступнай вясны, да наступнага лета.

Гэтая восень адметная, бо яна — першая восень дзесятай пяцігодкі.

Працаўнікі палёў падлічваюць, прыкідваюць, плануюць, карэкціруюць, каб здабыткі сёлетняй восені памножыліся наступнай.

Змітро БЯСПАЛЫ.

У гаспадарках рэспублікі ідзе ўборка «другога хлеба». Злева — лепшы механізатар калгаса «Рассвет» Валоўжынскага раёна Альберт Ражск, які на ўборцы бульбы штодзённа перавыконвае нормы. Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

У ПАЛЁЦЕ — „САЮЗ-22“

П а в е г а м л е н н е Т А С С

15 верасня 1976 года ў 12 гадзін 48 мінут па маскоўскаму часу ў Савецкім Саюзе зроблены запуск касмічнага карабля «Саюз-22», пілатуемага экіпажам у саставе камандзіра карабля Героя Савецкага Саюза, лётчыка-касманаўта СССР палкоўніка Быкоўскага Валерыя Фёдаравіча і бортінжынера Аксёнава Уладзіміра Віктаравіча.

Асноўнай мэтай палёту касмічнага карабля «Саюз-22», праводзімага па праграме супрацоўніцтва сацыялістычных краін у галіне даследавання і выкарыстання касмічнай прасторы ў мірных мэтах, з'яўляецца адпрацоўка і ўдасканаленне навукова-тэхнічных метадаў і сродкаў вывучэння з космасу геалага-геаграфічных характарыстык паверхні Зямлі ў інтарэсах народнай гаспадаркі.

Для вырашэння гэтых задач на борце касмічнага карабля ўстаноўлена шматзональная фотаапаратура, распрацаваная спецыялістамі ГДР і СССР і вы-

рабленая на народным прадпрыемстве «Карл цэйс Яена» ў ГДР.

Праграмай палёту прадугледжваецца таксама выкананне навукова-тэхнічных, медыка-біялагічных даследаванняў і эксперыментаў.

З экіпажам карабля «Саюз-22» падтрымліваецца ўстойлівая радыё- і тэлевізійная сувязь.

Кіраванне палётам касмічнага карабля «Саюз-22» і адпрацоўка паступаючай інфармацыі ажыццяўляюцца савецкім Цэнтрам кіравання з дапамогай станцый сачэння, размешчаных на тэрыторыі Савецкага Саюза, і навукова-даследчых суднаў, якія знаходзяцца ў розных раёнах акваторыі Атлантычнага акіяна.

Самаадчуванне касманаўтаў В. Ф. Быкоўскага і У. В. Аксёнава добрае, бартавыя сістэмы карабля працуюць нармальна.

Касманаўты таварышы Быкоўскі і Аксёнаў пачалі выкананне праграмы палёту.

Палкоўнік БЫКОЎСКИ Валерый Фёдаравіч

Герой Савецкага Саюза, лётчык-касманаўт СССР Валерый Фёдаравіч Быкоўскі нарадзіўся ў 1934 годзе ў горадзе Паўлаўскім Пасадзе Маскоўскай вобласці. Пасля заканчэння Качынскага ваеннага авіяцыйнага вучылішча служыў у авіяцыйных часцях Савецкай Арміі.

У атрад касманаўтаў В. Ф. Быкоўскі залічаны ў 1960 годзе. У 1963 годзе выканаў свой першы касмічны палёт — на караблі «Усход-5».

У 1968 годзе без адрыву ад работы ў Цэнтры падрыхтоў-

кі касманаўтаў ён паспяхова скончыў Ваенна-паветраную інжынерную акадэмію імя М. Я. Жукоўскага, а праз пяць гадоў абараніў дысертацыю на атрыманне вучонай ступені кандыдата тэхнічных навук. Мае друкаваныя працы і вынаходствы.

В. Ф. Быкоўскі — член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1963 года.

Жонка касманаўта Валянціна Міхайлаўна працуе ў Зорным гарадку. У сям'і Быкоўскіх двое сыноў — 13-гадовы Валеры і 11-гадовы Сяргей.

А К С Ё Н А Ў Уладзімір Віктаравіч

Уладзімір Віктаравіч Аксёнаў нарадзіўся ў 1935 годзе ў вёсцы Гібліцы Касімаўскага раёна Рязанскай вобласці. Пасля заканчэння машынабудаўнічага тэхнікума ў 1953 годзе стаў курсантам ваеннай авіяцыйнай школы, а затым Чыгуеўскага ваеннага авіяцыйнага вучылішча.

У 1957 годзе У. В. Аксёнаў пачаў працаваць у канструктарскім бюро і вучыцца ва Усе-саюзным завочным політэхнічным інстытуце, які скончыў у 1963 годзе. Ён прымаў актыўны ўдзел у распрацоўцы новых

сістэм касмічных апаратаў, правядзенні іх лётных выпрабаванняў, а таксама ў падрыхтоўцы экіпажаў да палётаў.

У атрад касманаўтаў У. В. Аксёнаў быў залічаны ў 1973 годзе, прайшоў поўны курс падрыхтоўкі да касмічных палётаў.

У. В. Аксёнаў — член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1959 года.

Жонка касманаўта Марына Васільеўна працуе ў канструктарскім бюро. Сыны Аксёнавых — Валеры 12 гадоў, Сяргей 6 гадоў.

С Я Б Р О Ў С К І Я С У С Т Р Э Ч Ы

Паездка дэлегацыі балгарскіх пісьменнікаў у складзе намесніка старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў Балгарыі Камена Калчава, Пятара Незнакомаза і Стэфана Паптанева пачалася з цёплай сустрэчы на мяжы Мінскай вобласці і Віцебшчыны.

Потым госці наведалі калгас імя Дзімітрова Талачынскага раёна. Старшыня калгаса Герой Сацыялістычнай Працы

К. В. Смірноў расказаў пра поспехі гаспадаркі ў мінулай пяцігодцы, пра планы на будучае.

Ушачы... Легендарная партызанская сталіца. Пасля прагляду ў раённым клубе кінафільма «Балада аб мужнасці і любові» балгарскія пісьменнікі наведалі партызанскі мемарыял «Прарыў».

На другі дзень госці пабывалі ў Наваполацкім нафтаі-

мічным аб'яднанні. Цёплай і шчырай была гутарка з аператарамі.

Вялікае ўражанне зрабілі і гістарычныя помнікі Полацка. А на беразе возера Нарач, дзе госці сустрэліся з народнымі пэстамі Беларусі Максімам Танкам і Аркадзем Куляшовым, працягвалася гаворка пра далейшае развіццё нашых літаратурных узаемасувязей.

Далейшы маршрут дэлегацыі

прайшоў па Гродзеншчыне. Балгарскія пісьменнікі аглядзелі Гродзенскі Палац піянераў, вытворчае аб'яднанне «Азот» імя С. В. Прытыцкага, пабывалі ў Гродзенскім гістарычным музеі. У абласным аддзяленні Саюза пісьменнікаў БССР адбылася цікавая гутарка з Васілём Быкавым і Аляксеем Карпюком.

13 верасня балгарскія пісьменнікі былі прыняты сакратаром ЦК КПБ тав. А. Т. Кузьміным.

НА РАДЗІМЕ АЛЯКСЕЯ ТАЛСТОГА

Традыцыйным стала літаратурнае свята Талстоўскі тыдзень паззі, якое ўпершыню адбылося на радзіме Аляксея Канстанцінавіча Талстога ў вёсцы Красны Рог на Браншчыне дзевяць гадоў назад.

На юбілейны Талстоўскі тыдзень паззі сёлета прыехала шмат літаратараў з Масквы, Тулы, Арла, Чарнігава. На сустрэчу з землякамі выдатнага сына рускай зямлі былі запрошаны таксама маладыя беларускія паэты Ул. Дзюба і В. Ярац. Яны ўдзельнічалі ў літаратурных вечарах у Бранску і ў Красным Рагу. Газеты «Брянский рабочий» і «Брянский комсомолец» у перакладзе на рускую мову змясцілі творы гасцей.

У хуткім часе ў Прыокскім кніжным выдавецтве выйдзе паэтычны зборнік «Братство», у якім будзе прадстаўлена творчасць паэтаў Бранскай, Чарнігаўскай і Гомельскай абласцей, у тым ліку і сёлетніх удзельнікаў свята.

В. УЛАДЗІМІРАЎ.

НОВЫЯ МЕМАРЫЯЛЬНЫЯ ДОШКІ

Нядаўна на доме № 30 па Ленінскаму праспекту ў Мінску з'явілася мемарыяльная дошка з барэльефам І. Гурэкага, на якой напісана: «У гэтым доме жыў і працаваў вядомы беларускі пісьменнік І. Д. Гурскі». Вуліца ў раёне Масюкоўшчыны названа імем народнага пісьменніка Беларусі М. Лынькова. На адным з дамоў яе і будзе ўмацавана мемарыяльная дошка.

Яшчэ адна дошка ў гонар аўтара «Міколка-паравоза» і «Векапомных дзён» будзе ўстаноўлена на доме № 12 (Ленінскі праспект), у якім доўгі час жыў і працаваў выдатны беларускі пісьменнік.

На будынку тэатра імя М. Горкага аднаўляецца мемарыяльная дошка ў гонар Ул. Маякоўскага, які выступаў тут у дваццатых гадах.

Усяго цяпер у Мінску звыш ста мемарыяльных дошак, многія з якіх прысвечаны пісьменнікам, кампазітарам, мастакам, артыстам.

Я. САДОЎСКИ.

ЛІТАРАТУРНЫЯ СЕРАДЫ

Барысаўскі кінатэатр «Перамога» праводзіць сярод глядачоў вялікую культурна-асветную работу. Сведчаннем яе з'яўляюцца і літаратурныя «серады», што праходзяць кожны тыдзень. Урачыста былі адзначаны юбілей К. Крапівы і М. Паслядовіча.

Цікавай была сустрэча глядачоў з мясцовым паэтам Л. Рашкоўскім, а таксама з былым кіраўніком падпольнай піянерскай групы ў акупіраваным фашыстамі Барысаве, аўтарам кнігі «Над Бярэзай» В. Паішкевічам. На яе прыйшлі і героі твора В. Сакалова, А. Клімковіч, М. Бутвілоўскі.

У правядзенні літаратурных серадаў актыўны ўдзел прымаюць члены таварыства «Веды», партыйныя і савецкія работнікі, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны. Арганізатар усіх гэтых мерапрыемстваў — дырэктар кінатэатра А. Сівякоў.

А. БЕНЯНСОН.

У РЕДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Дазвольце праз Вашу газету выказаць сардэчную падзяку ўсім, хто павініваў мяне ў юбілей і высокай урадавай узнагароды.

І. ДУБРОЎСКИ.

ФОТАЛЕТАПІС ПЯЦІГОДКІ

У сацыялістычных абавязальствах на сёлета год працоўных нашай рэспублікі вырашылі дадаткова да плана вырабіць прадукцыі на 280 мільянаў рублёў, у тым ліку тавараў народнага спажывання на 130 мільянаў рублёў. Ужо выпушчана звышпланавая прадукцыя на 201,8 мільяна рублёў, тавараў для народа — на 104 мільяна рублёў. Так што маюцца ўсе падставы спадзявацца, што абавязальствы будуць перавыкананы. Парунай гэтаму — ударная праца на заводах і фабрыках, камбінатах і вытворчых аб'яднаннях.

Удала спраўляюцца са сваімі планавымі заданнямі гродзенскія хімікі. На палі нашай рэспублікі кожны месяц паступаюць ярасныя звышпланавыя тункі. Рабочыя Гродзенскага вытворчага аб'яднання «Азот», адну з устаноўкаў іх гэта выбачылі на здымку, нарошчваюць тэмпы.

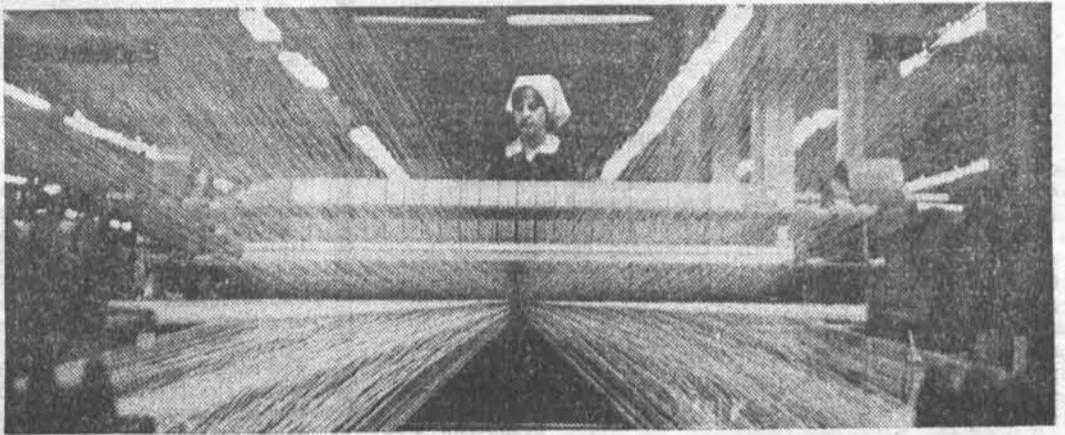
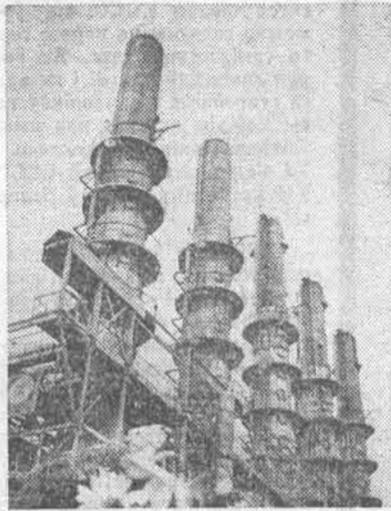
Славіцца сваёй традыцыяй і Віцебскі дыяно. Камбінат. Усе новыя і новыя малюны дыяноў укараняюцца ў вытворчасць. Пра гэта даюць мастані майстарні камбіната (на здымку злева направа) А. Саленікава, І. Шуруноў, В. Шастакоўскі і Т. Гусева.

У дзесятай пяцігодцы прадугледжана значна павялічыць вытворчасць хімічных валоннаў. Адно з перадавых прадпрыемстваў рэспублікі — Светлагорскі завод штучнага валонна з пачатку года выпусціў звыш плана дзесяці тон хімічных валоннаў і тысячы квадратных метраў кардавай тканіны.

На здымку справа перадавая тэацыфа прадпрыемства Галіна Гуз.

Дні пяцігодкі эфектыўнасці і якасці прыносяць добрыя поспехі.

Фота А. АМЕЛЬЧАНЫ І М. МІНКОВІЧА.

Бягуць дні першага года пяцігодкі. Напружаныя, гарачыя па напалу, багатыя на падзеі. На іх горне нуюцца поспехі, загартоўваюцца чалавечыя характары, прысталаюцца лепшыя іх якасці.

Упэўненыя ў сабе людзі стаяць ля станкоў і аўтаматычных ліній, збіраюць аўтаматбілі і трактары, настрайваюць электронную тэхніку і радыёапаратуру, будуць новыя дамы і прадпрыемствы, збіраюць бульбу і рыхтуюць падмурок будучы ўраджай, вычэрпаюць праенты сучасных прадпрыемстваў і вучаць дзяцей... Кожны заняты сваёй любімай справай.

Як самародак з крупінак, так і агульны поспех складаецца з «крупінак» укладу кожнага працаўніка. Ён жа зараз важкі.

Работнікі прамысловасці рэспублікі паспяхова завяшчылі заданні васьмі месяцаў. Неўзабаве будуць рапартаваць аб дзятэрміновым выкананні плана трэцяга квартала. Прырост агульнага аб'ёму вытворчасці за восем месяцаў у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года склаў 7,4 працэнта. Звыш плана рэалізавана прадукцыя на суму 236,8 мільяна рублёў.

ЦІХІ поўдзень. Навокал заміраюць пад перухомым сонцам раздоўжаныя палі, падсіненныя смугой перадзеі. Сярод іх вельіна высяцца кубічныя і квадратныя гмахі жылых дамоў, новага піўзавода, папярочага склада і асабліва ўншалына блок-цэхаў трактарнага завода. Тут, у Дражні, былой укрэіне Мінска, будзе корніце склада выдавецтва ЦК КПБ брыгада Леаніда Апанасавіча Тозіка.

Аб'ект майго новага знаёмства — гэта аграмадны і плоскі каменны дах на шматлікіх жалезабетонных апірышчах-слупах. Пад дахам і за ім — горкі вывернутай зямлі. Адно рабочыя вымураўваюць канавы для цеплатрасы і электракабелю. Другія машіруюць бетонныя стойкі прахадной, трэцяя — высока над долам заканчваюць класі тарцовую сцяну.

— Цяпер мы, як і ўсе ў трэсце, — гаворыць брыгадзір — будзем толькі прамысловыя аб'екты. А гадоў дзесяць назад узводзілі і жыллёвыя.

Мы спуціліся з брыгадзірам з падмосткаў, зайшлі ў бытоўку. Леанід разгарнуў скурутак з полуднем і нетаропка пачаў свой расказ...

...У яго — двое братаў, старэйшая маці. Бацькі няма: загінуў дзесяці ў полымі алошнінай вайны. Да шаснаціці гадоў жыў на Гомельшчыне, у родным Казанску, вялікім і зялёным ад садоў-прысадаў родным палескім мяле.

Нялёгка было маці гадаваць адной іх, трох сыноў. І пасля дзесяці класаў Лёня рашчў падацца ў горад. На радасць і сябрук-спадарожнік знайшоўся, аднавясковец Павел Тозік.

Вось і Мінск. Адзінаццатая будаўнічая школа.

Праз колькі дзён сябрукі сталі яе вучнямі.

Школу ФЗН Лёня скончыў на «выдатна», з пахвальнай граматай. Яго накіравалі ў дваццаць першае будаўнічае ўпраўленне, у лепшую брыгаду муляраў і цесляроў, пасялілі ў бараку-інтэрнаце.

Шоў час, а разам з ім расло майстэрства маладога спецыяліста, з'яўляўся спрыт у ягоных руках.

Хлапчына працаваў ужо на будаўніцтве аднаго з корпусоў Акадэміі навук, калі яго прызвалі на вайсковую службу — было гэта ў 1958 годзе.

Пасля арміі Леанід падаўся ў дваццаць пятае будаўнічае ўпраўленне, у брыгаду Сяргея Дзялендзіка: там шчыраваў на падмостках ягоны дзубак па інтэрнату Іван Кахно. Аб'ект быў нязвыклы — птушнік у Новым Двары, у вёсцы пад Мінскам.

Нейкі час Іван Кахно патрыраваў таварыша на самых складаных спосабах цаглянай кладкі, і, калі яны пачалі будаваць дзіцячы садзік шарыкападшыпнікавага завода, здаў на вышэйшы — пяты — разрад.

Дзейную стараннасць, цягавітасць і рупнасць новага му-

ла, узяліся выгаворваць яму аднабрыгаднікі!

Хурс стаяў перад імі, як у полымі, чырвоны, з засмяглымі губамі — дзе і падзелася з ягонага твару заўжды з'едлівая ўсмешка?

Нарэшце Хурс, ледзь не плачучы, лабячыў не прагультываць. З Валодзем жа Маняевічам, таксама выпускніком прафесійнага вучылішча, Леанід зрабіў крыху інакш: ён выклікаў на брыгадны сход бацьку, Апошняе і вырашыла ўсё: хлопца стаў працаваць, як і ўсе будаўнікі.

Дысцэпліна ў брыгадзе на-

шчыкі Міхась Лежань, Пятро Кажура, Міхась Баранік і Пятро Рудкоўскі — больш за трыццаць чалавек выхаваў, зрабіў спецыялістамі Леанід Тозік за пятнаццаць год працы на будоўлі. Прайшоўшы ягоную «школу», цяпер гэтыя людзі самі становіліся кіраўнікамі брыгад, звенняў, настаўнікамі рабочай моладзі.

Штогод жа на практыку да яго накіроўвалі па тры-чатыры выпускнікі з пяцідзят пятага будаўнічага вучылішча. І Леанід пільна сачыў за імі, іхнія праці. Заўвё спецыяльны журнал, рабіў там сякія-такія

Спаборніцтва з брыгадай Яўгена Куцалапава не спынілася і калі Леанід Тозік са сваімі людзьмі пачаў работу на новым аб'екце — на пяціровым складзе выдавецтва ЦК КПБ. Наадварот, творча ўдасканальвалася.

— Клопатаў у нас тут яшчэ многа, — кінуў кароткі і жвавы позірк у акно, на будоўлю Леанід. — Трэба змураваць перагародкі, забетаваць падлогу, пабудаваць склад азотнай кіслаты, прахадную... Ды нічога, справімся: сёлета здадзім аб'ект — так мы і ў абавязальствах сваіх заісалі, — на хві-

РЭПАРТАЖ ВЯДЗЕ ПІСЬМЕННІК

Міхась ВІШЫНСКІ

ПОРУЧ З СОНЦАМ

ляра заўважылі на будоўлі, і Леаніда неўзабаве прызначылі намеснікам Сяргея Дзялендзіка, брыгадзіра.

Сумесная работа з Сяргеем дапамагла развіць Леаніду арганізатарскі талент, здолінасць глыбей бачыць і разумець людзей.

У хуткім часе яго накіравалі на трохмесячныя курсы брыгадзіраў, а калі ён скончыў іх, паставілі брыгадзірам.

У сваёй новай рабоце Леанід абаяраўся на Уладзіміра Бародзіча, Рамана Босага, Уладзіміра Гарадзікевіча і Міколу Ганчука, старэйшых, умудроных жыццём людзей, спраўных муляраў і цесляроў. Новы брыгадзір так расстаўляў на рабочых месцах астатніх членаў брыгады, што яны аказваліся ў полі зроку вопытных спецыялістаў, пад іх кантролем.

Паступова людзі авалодалі сакрэтамі майстэрства...

Але тут зноў затрывожыўся Леанід: некаторыя з будаўнікоў — пераважна маладыя — часта прагультывалі, працавалі напалу.

Ён узяў на прыцэл двух, самых злыхных прагультывачкаў: Валодзю Хурса і Валодзю Мацяевіча.

Рашчў спыраша даць працухаша Хурсу, маладому і ўвішанаму хлопцу — выпускніку будаўнічага вучылішча. Сабраў брыгадны сход, выклаў на ім усё, што ведаў пра Хурса.

Ох, як грозна абступілі хлоп-

ладзілася. Толькі выпрацоўка заставалася на-ранейшаму невысокай.

І на адным са сходаў Леанід Тозік прананаваў сваім людзям авалодаць сумежнымі прафесіямі, ператварыць іх брыгаду ў комплексную — такімі клопатамі ў той час жылі ўсе вытворчыя калектывы ўпраўлення.

Людзі ахвотна згадзіліся, бо карысць ад гэтага была вядомая.

Наступнай навінкай брыгадзіра, крокам яго на лепшыя арганізаваны ўдасканаленыя працы былі брыгадныя звенні: муляроў, цесляроў, мантажнікаў, сталяроў, на чале з Уладзімірам Гарадзікевічам, Пятром Рудкоўскім, Раманам Босым, Міколам Ганчуком...

Работа звеннямі таксама прыносіла значны плён.

К гэтаму часу ўсе аб'екты ў Дзяржынску, дзе яны тады працавалі, былі здадзены — за пяць год яны пабудавалі там ільнозавод, рабочы інтэрнат, мэблевую фабрыку — і пачалі працаваць на будаўніцтве газетнага корпусу выдавецтва ЦК КПБ.

На гэтай будоўлі арганізоўвалася і вылучалася з калектыву Леаніда Тозіка новая брыгада. Яе ўзначаліў Яўген Куцалапаў, былы вучань Леаніда.

Зрэшты, такі вучань у брыгадзе быў не адзін. Яшчэ — і муляр-мантажніца Кацярына Славінская, цесляры і бетон-

заўвагі, выстаўляў вучням за работу адзнакі.

З цягам часу ён стаў лепшым настаўнікам будаўнікоў на Мінскай вобласці. За вялікую работу на камуністычнаму выхаванню і прафесіянальнай падрыхтоўцы моладзі яго ўзнагародзілі Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, значком «Настаўнік моладзі».

Па ўдарнаму працаваў на муроўцы газетнага корпусу выдавецтва ЦК КПБ калектыву Леаніда.

Аб'ект свой брыгада здадала пад мантаж абсталявання ў тэрмін і заданне на дзевятую пяцігодку выканала за 3 гады і 9 месяцаў.

За поспехі, дасягнутыя ў выкананні планаў і сацыялістычных абавязальстваў трэцяга, рашаючага года пяцігодкі, Л. А. Тозіка ўзнагародзілі ордэнам Леніна. А пяціроку яго таварышаў — Уладзіміра Бародзіча, Кацярыну Славінскую, Віктара Лагунова, Міхася Лежана і Уладзіміра Бараненку — ганаровым знакам «Ударнік дзевятай пяцігодкі».

Брыгада Тозіка выйшла пераможцам у сацыялістычным спаборніцтве з брыгадай Яўгена Куцалапава.

З гэтага выпадку ў Доме культуры трэста наладзілі вечар працоўнай славы. Там урачыста вшанавалі «тозікаўцаў», уручалі ім вымпелы пераможцаў, падарункі, Ганаровыя граматы.

ліну змаўкас, пасля роздумна, з усмешкай зазначае: — Я, можна сказаць, працую ў дзве змены: пасля адной работы пачынаю другую...

І я разумею яго: ведаю, што ён — актыўны грамадскі работнік. Ён і агітатар, член савета брыгадзіраў, савета настаўнікаў пры трэсце, а, галоўнае, дэпутат.

Тры гады запар яго выбіралі дэпутатам Заводскага райсавета, а сёлета ён — дэпутат гарсавета.

Пра свае дэпутацкія абавязкі ён добра памятае, часта сустракаецца з выбаршчыкамі. Вядзе з імі шчырыя размовы, дапамагае як можа ў іх на дзённых патрэбах.

За ўзорнае выкананне дэпутацкіх абавязкаў у Заводскім райсавете камуніст Леанід Тозік ўзнагароджаны Ганаровай граматай, а імя яго заносілася на Дошку гонару.

Час абеду канчаецца. Леанід развітваецца і заклапочана шывбе на будаўнічую пляцоўку, дзе гамоняць ягоныя таварышы.

Вось ён высока падмаецца з імі на падмоўкі, і прамінае сонца імкне яму насустрэч. Зараз ён ужо на падмоўках, здаецца — поруч з сонцам, з цукрова-белымі воблакамі. Бярэ кельму і рупліва кладзе першыя цагляныя ў іх зіхоткім, як радасць, святле.

БАРАДУЛІН

РАСТОК РАДКА,
ГАЛІНКА ВЕРША,..

ПАЭТЫ

Васілю ЗУЕНКУ

I.

Пускалі ў вочы досыць дыму!
Паэты пачынаюць думаць,
Асацыяцый караваны
Па ўсіх радках накіраваны.
Паэты пачынаюць думаць —
Набольшала ў іх гаспадарка!
І словы
Жалудамі з дуба
У араллю душы спадаюць.
І вярстаюцца там навечна
Расток радка,
Галінка верша...

II.

Хай клопат свой раток
З гняздзечка прагна цягне, —
Шануй, паэт, радок,
Не захлыніся ў багне,

У тваім цішыні,
У бросні дабрабыту.
Нікога не віні.
Віноўнік ёсць нібыта?!

Хай штогадок ядох,
Няхай няма навару, —
Шануй, паэт, радок
І не ашуквай мару.

Сам дбацьмеш аб сябе
І думаш пра дакоскі.
Прадумай сам сябе
Ад кропкі і да коскі.

Бо не едакам
І жончынай сасце, —
Намдачку
Па радках
Цябе судзіць, паэце!

III.

Паэты — вясёлыя жабракі.
Пакуль на прынах дрыхнуць
Начныя ўкормленыя жабракі.
Паэты кідаюць жэрабкі
На шчасце — выцягваюць
рыфму.

Не смейся, не ў сейфе іх скарбы
— наўкол:
Сузор'е, суквецце, сугучча.
Дол зрушыць віхурнай
метафары тол.
Што чэк тленнавечны, сухі
працікол,
Пячатка — яе сургучнісць?!

Радкі ім нашэптывае пошпакі,
А час на Браслаўях, Таймырах
Бярэ, быццам рыбіну, за
жабракі.
Багаты вясёлыя жабракі
Даўгамі і зайздрасцю шчырай!

АДКАЗ АНКЕЦЕ

Хача і запісваць
Лікэта раіць
Па выбару
Родную мову.
Хто-бацька, хто маці?
Умоўнасць старая!
Нашто ЭБМ
Звычайкі нейкага краю?
Ссумуе — і лічба гатова!

Нязломнай прайшла
Праз катюні, падвалы
Канкрэтна
Умоўная мова,
Бо прагу да праўды

Трымала трывала,
Сяброў шанавала,
Сябе захавала,
Каб гордае, крэўнае слова
Крылата магло —
Без нападак і звадак! —
Слітаць
На штандарах чырвоных,
Каб ленинскі веры
Наказ без аглядак
Намчадку свайму
Нерадаць мог намчадак
На зорных братэрскіх загонах.

...Стамлёны ад спрэчак,
Ласкавых прымусяў,
Народнага досціпу хрэснік,
«Как говорят у нас,
белорусов...» —
Твардоўскі любіў падкрэсліць.

Я ім не ўгароджваў загонаў,
Не нішчыў разбег імклівы.
І зоры мелі за гонар
Дзядамі ўпалесяцца ў грывы.

Бакі не зазналі лейцаў,
Падкоў асцярогі—ногі.
За мной не хадзілі ўлегцы,
Цягнулі цяжар знямогі.

Я іх не кізаў ніколі,
Спрог ад абраз і тлуму.
Як некалі з князем —
Коней.
Са мной пахаваюць думы.

Гатова ад веснавой красы
Сэрца жаўранкава разарвацца.
Безабаронна знікаюць лясы—
Даверу зялёнага рэзервацы.

На бровы часу
Адчаю дах
Насоўваецца няўхільна.
Глушыць вёскі,
А ў гарадах
Перанаселеныя магільнікі.

Івешна трос.
Што ад зор да рос.
Смех непакуды
Даволі коўзаўся.
Папрок былы:
«Ці ты ў лесе рос?»
Будзе гучаць, як
«Залётаўся ў космасе...»

ЮНАЧЫХ СНОЎ
СТАЛІЦА

Райцэнтр мой партызанскі,
Пакуль што —
Рай птушыны.
След клялі ўпарты санкі,
Чытай арнамент шыны!

Не дужа верыш бегу,
Хлеб кроіш спорнай лустай,
Снег пахне на адлегу
Бензінам і капустай.

Калісьці ад эмоцый
Канаў шляхоцкі сеймік:
Хапала хэці й момы!
Цяпер хапае семак.

Твой голас не сталіца —
На сіверах грубее.
Юначых сноў сталіца,
Спазнаў сябе ў табе я.

Крыху падмураваўся,
Зглух ад грывот і цішаў.
Ад вёскі адарваўся
І ў гарады не выйшаў...

— Сцяпан Казіміравіч, ужо хутка пяцьдзсят год вы з'яўляецеся членам КПСС, вы ўжо можна сказаць, на парозе свайго сямідзесяцігоддзя. Як ветэран ленинскі партыі і як адзін са старэйшых пісьменнікаў, што вы можаце сказаць пра вынікі і задачы, якія выцякаюць з VI з'езда пісьменнікаў СССР і VII з'езда пісьменнікаў Беларусі?

— Важнае, на мой погляд, гэта тое, што пісьменнікі нашай краіны яшчэ і яшчэ раз прадэманстравалі сваю адданасць справе камунізму, як сказана ў пісьме VI з'езда пісьменнікаў СССР Цэнтральнаму Камітэту КПСС, сваё прызвание пісьменнікі бачаць у тым, каб стварыць такія творы, якія ярка і паўнакроўна раскрывалі б папараму камуністычнага будаўніцтва, захоплівалі б сэрцы і душы людзей прыгажосцю нашых ідэалаў, глыбінёй і праўдзівасцю народных характараў.

Глыбокі роздум выклікаў даклад першага сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Георгія Маркава. Вельмі цікавымі былі выступленні Максіма Танка, Васіля Казачэнікі, Мікалая Грыбачова, Міхаіла Лукоціна, Юрыя Бондарава і многіх іншых выдатных пісьменнікаў нашага часу. У выступленні Максіма Танка, на мой погляд, дадзены найбольш поўны аналіз дзейнасці і дасягненняў беларускіх літаратараў, такіх дасягненняў, якія з'яўляюцца здабыткам усёй савецкай літаратуры. І зусім не выпадкова ў прамове Г. Маркава побач з такімі імёнамі, як Міхаіл Шалахаў, Канстанцін Сіманаў, Аляксандр Чакоўскі і іншымі, названы Кандрат Крапіва, Іван Мележ, Максім Танк, Іван Шамкін, Васіль Быкаў, Аркадзь Куляшоў, Пятрусь Броўка.

Георгій Маркаў пераканаўча гаварыў пра тое, што мы, савецкія пісьменнікі, на сваіх ідэйных перакананнях — чырвоныя камісары, для якіх няма нічога даражэйшага за ленинскую праўду на зямлі, вялікую справу нашага гераічнага народа і роднай Камуністычнай партыі.

Наш народ любіць жывое слова пісьменніка. Гэтым і толькі гэтым можна вытлумачыць народную любоў і да іх саміх. Сведчаннем пашаны і любві нашага народа да пісьменнікаў з'яўляецца выданне кнігі. Як павяліміў старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю Б. І. Стукалін у прамове на з'ездзе, у нас за пяцігоддзе выйшла больш як тры мільярды мастацкіх кніг. Гэта проста грандыёзна! Такого маштабу выдавецкай справы не ведала і зараз не ведае ні адна краіна свету! Гэта ж сведчанне таго факту, што наш савецкі народ самы пісьменны, народ, які найбольш чытае!

— Вы, Сцяпан Казіміравіч, выдалі больш як дзесяць манаграфічных кніг, шмат пражыта і перажыта і ёсць пра што раскажаць чытачу. Вы ж узначарджаны двума баявымі ардэнамі і шматлікімі медалямі і польскім сярэбраным крыжам «Віртуці Мілтары» за воінскую доблесць. Аднак чамусьці ванных нататкаў няма ні ў адной з трох кніг аўтабіяграфій беларускіх пісьменнікаў?

— Скажаць па-шчырасці, дык я і не напісаў пакуль што аўтабіяграфіі. Мне, праўда, прапаноўвалі напісаць яшчэ для першага зборніка, а потым і для другога і трэцяга, ды толькі я лічу, што нічога незвычайнага не зробіў, а пра звычайнае, відаць, не варта пісаць.

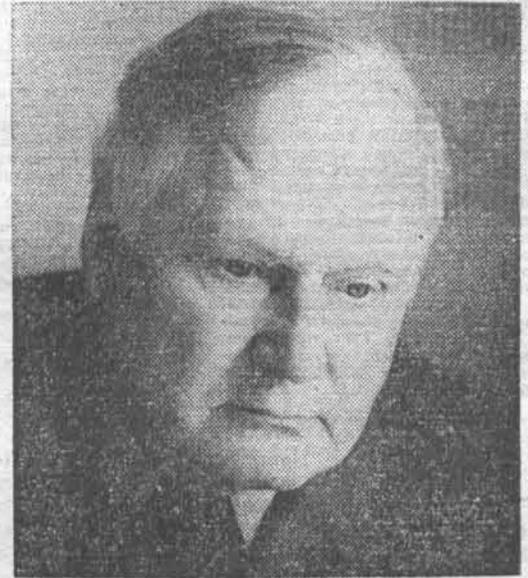
— У такім разе давайце разам нагадаем найбольш важныя і цікавыя моманты з вашага жыцця. Пачніце, напрыклад, з 1928 года. Здаецца, ён быў асаблівым у вашым жыцці?

— Так. У 1928 годзе, я, рабочы хлопец, быў вылучаны на камсамольскую работу. Спачатку мяне выбралі членам Бабруйскага акружка камсамола, а потым зацвердзілі яго інструктарам.

У акружкоме я працаваў да лета 1930 года.

Гады працы ў Бабруйску зблізілі мяне з Міхасём Лыньковым, які працаваў рэдактарам газеты «Камуніст» і ў акружкоме камсамола заўсёды быў жаданым чалавекам.

Шчыра кажучы, першае наша знаёмства адбылося некалькі незвычайна і раней. У пачатку 1926 года я сабраў цэлую канторскую кнігу сваіх першых вершаў і гэты зборнік, не давяраючы пошце, панёс у Бабруйск, за сорак кіламетраў.

Пешшу, бо падводы рэдка хадзілі, ды і не кожны ездавы возьме пасажыра...

Мяне прынялі ветліва. Абагрэлі, напалі чаем і пакармілі. Потым па-сяброўску доўга распытвалі пра работу, вучобу, адпачынак, патрэбы рабочых і, нарэшце, прапанавалі пакінуць мой зборнік у рэдакцыі, бо з ім павінен быў азнаёміцца паэт-кансультант. І я пагадзіўся. Пакінуў свой зборнік і пайшоў было дамоў, ды тут Міхась Ціханавіч спытаў (а гэта ж менавіта ён так прымаў мяне):

— А ты на чым прыехаў?

— Сам прыйшоў.

— А назад як?

— Тым жа парадкам, таварыш рэдактар, пехатой!

— І гэта дзеля таго, каб... Разумею і буду рады дапамагчы табе. А зараз, ты пачакай, можа, мы нешта прыдумаем...

Міхась Ціханавіч выйшаў і неўзабаве вярнуўся.

— Наш конік нядаўна з паездкі вярнуўся, але мы цябе крыху падвезём, хоць бы верст дваццаць!..

Праз нейкі час я атрымаў ліст з рэдакцыі. Рэпэнзія была злая. Я настолькі быў пакрыўджаны і абражаны, што нават плакаў ад роспачы. Але прайшоў час, крыўда ўляглася. Неўзабаве я зноў сустрэўся з Міхасём Ціханавічам. Ён рыхтаваў матэрыял пра ўдарніцаў і прыязджаў да нас на шклозавод «Кастрычнік».

Прызнацца, я саромеўся падыходзіць да яго і нават стараўся не трапляць на вочы. Толькі ён сам заўважыў мяне і паклікаў. Я падшоў. Міхась Ціханавіч падаў руку і папытаў:

— Што ж гэта цябе не чуцно, браток? Глядзі, якія ў вас добрыя справы, а ты нічога не піша нам. Не па-камсамольску, скажу я табе. Пішы. Абавязкова пішы!

Гаварыў так проста, як свайму таварышу, што ўсе крыўды

мае развясціліся і зніклі. З таго часу і я стаў рабкорам «Камуніста». Міхась Ціханавіч запрашаў мяне на нарады, семінары, літаратурныя вечары, якія наладжвала філія «Маладняка», створаная ім пры рэдакцыі акруговай газеты. Асабліва мы зблізіліся тады, калі я стаў працаваць у акружкоме камсамола. Тут ужо я не прамянаў ніводнага выпадку, каб пабыць у рэдакцыі. Міхась Ціханавіч часта гутарыў са мной, раіў, якія вытасць кнігі, клапаціўся пра маю вучобу і заўсёды падкрэсліваў, што я павінен закончыць рабфак. Менавіта на парадзе Міхася Ціханавіча я абзавёўся праграмай, набыў падручнікі і з пачатку 1929 года стаў вучыцца ў рабфаку... У маёй памяці Міхась Ціханавіч Лынькоў займае самае светлае месца!..

Скончыўшы рабфак, я ў тым жа 1931 годзе паступіў у камуністычны інстытут журналістыкі імя «Правды». Станцыянарна правучыўся толькі год і ў 1932 годзе, па мабілізацыі ЦК ВКП(б), быў накіраваны рэдактарам камарынскай раённай газеты «Калгасны сцяг» Гомельскай вобласці. Працаваў, вучыўся заочна і ў 1934 годзе скончыў інстытут. Але заканчваў яго будучы чырвонаярмейцам, бо ў верасні 1933 года быў прызваны на службу, займаў пасады палітрука батэрэі і рэдактара палкавой газеты «Краснознаменец».

Пазней, калі пасля дэмабілізацыі з арміі, у кастрычніку 1935 года прыехаў у Мінск, Міхась Лынькоў зноў прайвіў да мяне бацькоўскія клопаты і рэкамендаваў рэдактарам газеты «Орка» («Ворына»), органа ЦК КП(б)Б, якая выходзіла на польскай мове да жніўня 1936 года. Пасля мяне запрасіў у Дзяржаўнае выдавецтва БССР Міхась Чарот, які загадваў сектарам мастацкай літаратуры ў выдавецтве і пераходзіў на іншую работу, а таму павінен быў падшукаць сабе замену. Так у жніўні 1936 года я стаў загадчыкам сектара мастацкай літаратуры ДВБ.

У 1937 годзе паступіў на вучобу ў вышэйшы педагогічны інстытут. Правучыўся год на стацыянары, перавёўся на заочнае аддзяленне і ўладкаваўся настаўнікам у школу. Выкладаў рускую і беларускую мовы і літаратуры.

Настаўнічаў да кастрычніка 1940 года. У гэты час для паселіштва Заходняй Беларусі, у верасні 1939 года ўз'яднанай у адзінай сямі з Савецкай Беларуссю, пачала выдавацца грамадска-палітычная і літаратурная газета ЦК КП(б)Б «Штандар воліноскі» («Сцяг свабоды») на польскай мове. Я быў запрошаны ў ЦК КП(б)Б і атрымаў прапанову выконваць

абавязкі рэдактара гэтай газеты і працаваў да 24 чэрвеня 1941 года. Ваіну сустрэў, падпісваючы ў друк чарговы нумар.

— Як далей склаўся ваш лёс?

— У дванаццаць гадзін дня я пайшоў у рэдакцыю выпускаць чарговы нумар за 23 чэрвеня. У дванаццаць гадзін ночы ён быў гатовы, але не падпісвалі ў друк, бо атрымалі напярэджанне, што павінен быць тэрміновае паведамленне. У тры гадзіны 23 чэрвеня нам далі адбой і мы падпісалі нумар у друк. Счакалі, пакуль атрымаем свежы адбітак, яшчэ раз перагледзелі яго і канчаткова блаславілі ў свет...

На кватэру прыйшоў пад рэдакцыю і паведамілі, што каля Дома разарвалася бомба, гаспадыня

Былі мы з ім на «ты», што мяне нават баяжылі, але ён сам гэтага баяжаў, а я доўга не адважваўся называць яго проста — Кузьма і сказаць яму:

— А як бы ты, Кузьма, вольга гэта напісаў?..

І ён пасміхаўся з мяне на пачатку, а потым гаварыў, што перастае мяне гаваяваць, калі я «не перавыхаваюся». Паступова я «перавыхаваюся»...

Лістоўкі мы пісалі да 14 жніўня 1941 года, а потым эвакуіраваліся ў горад Болхаў Арлоўскай вобласці, дзе пачалі працаваць у газеце «Савецкая Беларусь», якая выходзіла на беларускай мове. Рэдактарам тады быў М. Астапенка. З п'яцімі іншымі ў газеце яшчэ працавалі К. Чорны, М. Машара, Ус. Краўчэвіч.

Да пачатку і другія пісьменнікі. Помню, у канцы верас-

ка, Аркадзь Куляшоў, Ілья Гурскі, Анатоль Астрэйка, а таксама Аляксей Суркоў, Аляксандр Твардоўскі, Віктар Гусеў, Ілья Эрэнбург, Канстанцін Сіманаў, Эмелія Букаў, Пятро Панч...

І тут я зноў вяртаюся да К. Чорнага.

Мы з ім прайшлі дарогай ад Гомеля да Вязнікаў, потым да Казані і зноў — Масква, дзе Кузьма Чорны загадваў аддзелам у газеце «Савецкая Беларусь», супрацоўнічаў у газеце-лакаце «Раздзім фашысцкую гадзіну» і быў сталым аўтарам Беларускага радыё, нашым каментаарам і кожны тыдзень выступаў з аглядамі гераічных спраў партызан Беларусі.

Нам, радыёжурналістам, было прыемна ўсведамляць, што фельетоны яго складалі цэлую кніжку «Кат у белай маніцы»,

дрэзна, ён, падумаўшы, што гэта канец, не пра сябе натурбаваўся, а пра сваю работу, рукапісы гатовых і незавершаных твораў. Ён загадаў жонцы і дачцы ўсе яго неадкладна перавярнуць ісе яго паперы і аднесці ў мой нумар на сёмы паверх. Цяж, як бы між іншым, ён сказаў мне:

— Ты, Сцяпане, калі са мной нешта здарыцца, давайці да друку мае рукапісы. Тады я скажаў, каб ён выкінуў з галавы такія думкі.

Ён хварэў доўга. Тыдні праз тры мы з П. Глебкам, І. Гурскім, жонкай Кузьмы Чорнага адвезлі яго ў падмаскоўны дом адначынку.

Кузьму тады я ездзіў наведваць. Кузьму вазіў яму пісьмы, свежыя газеты, кнігі. Ён папраўляўся, павесялеў, быў бадзёры і нават папрасіў прыслаць яму чыстай паперы.

— Есць адна задума, — гаварыў, — трэба працаваць! А ўвогуле, я, мабыць, і сам хутка прыеду ў Маскву!..

Такім і запамінаўся мне К. Чорны: вясёлы, жыццярэдны, поўны творчага гарэня. Гэта была наша апошняя сустрэча.

У маі 1943 года я быў зацверджаны членам Беларускага падпольнага абласнога партыі і рэдактарам абласнога газеты, а ў пачатку ліпеня 1943 года самадэстам выцесіў на Любаншчыну.

— З кім яшчэ вы сябравалі ў Маскве?

— У Маскве я блізка сушоўся з Петрусём Броўкам. Мне прыскажаў Пятру Усцінавічу пра подзвіг Смалечкова. І Броўка настолькі захапіўся маім апавяданнем, што, зладзіў мяне, праз тры ці чатыры дні прыёс на радыё новую п'яму, якую так і назваў — «Паэма пра Смалечкова».

Броўка, як я помню, кожны дзень прыходзіў да нас на радыё і ўсё, што напісаў, прыносіў нам і нярэдка сам чытаў перал мікрафонам.

У тры гадзіны п'яма супрацоўнічаў на Беларускам радыё і Максім Танк. Усё новае, што з'яўлялася ў яго, у тым ліку і злучная партызанская п'яма «Янук Сяліба», перадавалася неадкладна на радыёстанцыю «Савецкая Беларусь». І яго вельмі любілі слухаць. Ды і цяпер, я ведаю, любяць, бо Яўген Іванавіч, як ніхто іншы з майстроў мастацкага слова, добра чытае свае вершы.

Здаецца, летам 1942 года ў Маскве з'явіўся франтавік Кастусь Кір'яўка. А назаўтра ў эфіры гучалі яго франтавыя вершы.

Частым гошцем у нас быў злучны, які абараняў неба сталіцы нашай Радзімы, І. Грамовіч.

Цалкам па радыё, так «Спяваць брыгады» Аркадзя Куляшова, «Суд у десе» і «Алпата» Якуба Сталова, «Шумяць лясы» Алеся Коласа, многія наведы і нарысы Міхася Лынькова...

Само сабой зразумела, часта перадаваліся творы Янкі Купалы.

Шмат выступаў Анатоль Астрэйка.

— Раскажыце, калі ласка, як вы трапілі ў ворага?

— У пачатку 1943 года мой быў намеснік па кіраванні рэдакцыяй газеты «Штагдар вольнасці» Васіль Емяльявіч Самуіліч, член КПСС з 1926 года, чалавек выдатнай загартыўкі, быў рэкамандаваны на кіраванне падпольнай работай і партызанскім рухам на Беларускае.

З таго часу мы, калі з ім раздзеляліся, ён быў на фронце, а з чэрвеня 1942 года загадваў газету «Віцебскі рабочы». Калі на выхадзе ЦК КПБ Васіль Емяльявіч прыбыў у Маскву,

па дружбе наведваў і мяне. Паскрату расказаў, па якой патрэбе ён у сталіцы.

— Васіль Емяльявіч, — сказаў я, — вазьмі мяне з сабой!

Гутарыў я і з сакратаром ЦК КП(б)Б тав. Гарбуновым. Хутка ЦК Кампартыі Беларусі зацвердзіў мяне членам падпольнага Беларускага абкома партыі і рэдактарам абласнога газеты «Беластоцкая правда». Адназначна я выконваў абавязкі загадчыка аддзела прапаганда абкома партыі.

У пачатку лета 1943 года, на спецыяльным самалёце мы выліся ў партызанскі штаб, які ўзначальваў Герой Савецкага Саюза В. І. Казлоў, на востраў Зыслаў.

У Лілічанскай пушчы, у раёне вёскі Галубы, з восні 1943 года і да чэрвеня 1944 года я загадваў газету «Беластоцкая правда». Апроч газеты, выпускаліся лістоўкі і нават брашуры. Рэгулярна выходзіла абласная камсамольская газета «Молодой партизан», якую загадваў Я. І. Качан, і пры ёй баявы лісток «Уперад, на ворага!».

Па ініцыятыве аддзела прапаганда, рэдакцыя абласнога газеты, міжрэінных і раённых камітэтаў КПБ, антыфашысцкага камітэта з лістапада 1943 года рэгулярна выходзілі такія газеты, як «Свіслочская правда», «Красно знамя» (на Скідаўшчыне), «За нашу победу» (орган Снядаўскага РК КПБ) і іншыя.

Пасля злучэння партызан з Чырвонай Арміяй, у жніўні 1944 года я прыехаў у Мінск і быў прызначаны дырэктарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР. Неабходна было пачаць выпуск школьных падручнікаў, прац класікаў марксізму - ленінізму. Да гэтага Вялікага Кастрычніка мы выдалі ўжо цэлую серыю твораў беларускіх пісьменнікаў.

Выдавецтва я ўзначальваў да снежня 1948 года, а ў студзені 1949 года перайшоў у рэдакцыю газеты «Літаратура і мастацтва».

У 1953 годзе абіраў дысертантам, а з 1959 пачаў працаваць у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

— Як называлася ваша кніжка праца?

— «Беларуская літаратура XIX стагоддзя». Да таго часу былі выданы манаграфіі Янкі Лучына (1952), «В. І. Дунін-Марцінкевіч» (1955), «Максім Багдановіч» (1958), Пазней выйшлі такія мае манаграфіі, які «Жыццё і творчасць Ф. Богушэвіча» (1961), «Янка Брыль» (1961), «Георгій Скарына» (1966), «Слова аб палку Ігаравым» (1968), а таксама напісаны і амаль цалкам падрыхтаваны амаль палкам падручнікі «Нарысы старажытнай беларускай літаратуры XI—XVIII стагоддзя».

— Што вы думаете наконт сучаснай беларускай крывіцы?

— Я лічу, што наша крывіца з'яўляецца добрым атэстам агульнасацыяльнай крывіцы. У гэтым сэнсе я хачу бы выдзеліць працы Івана Навуменкі, Алеся Адамовіча, Віктара Каваленкі, Паўла Дзюбайлы, Рыгора Барозкіна і некаторых іншых. Тым не менш, на жаль, агульна творчы працэс пэрыадычна не сістэматычна, запалта лакальна, а то і проста павярхоўна, крывіцы ў большасці выпадкаў не халпае глыбокага ідэйна-эстэтычнага аналізу, твораў сучаснай літаратуры, гістарызму даследавання.

Грунтоўнае на гістарычных рашэннях XXV з'ездка КПСС, наша літаратурная крывіца на сучасны ўзровень і больш актыўна ўмяшчае ў агульны літаратурны творчы працэс.

Інтэр'ю правёў
Пятро ШАЎЦОУ.

Сцяпан МАЙХРОВІЧ:

«НАРОД ЛЮБІЦЬ ЖЫВОЕ СЛОВА ПІСЬМЕННІКА...»

Гутарка спецыяльнага карэспандэнта штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» з кандыдатам філалагічных навук, пісьменнікам Сцяпанам Майхровічам

з дачкой і мая жонка з сынам і дачкой падаліся на хутар да знаёмых. Хутар — гэта адна з вёскаў, якія пачыналіся адразу за Смалечковай. Я там і знайшоў Маю сям'ю...

Ранішай 23 чэрвеня пайшоў у рэдакцыю. Але тут пачалася бамбёжка. Толькі к вечару я змог увайсці ў горад, але тут даведаўся, што ўсе рэдакцыйныя супрацоўнікі выйшлі ў бок Магілёва, а той, хто мае званне камандзіра, павінен звярнуцца ў ваенкамат. І я зрушыў у ваенкамат, а там загадалі ісці ў Магілёў, куды пераязджае ўсё камандаванне.

— Што вас чакала ў Магілёве?

— У Магілёве атрымаў заданне паступіць у адрэдакцыю рэдакцыі газеты «Звязда». Адрэдакцыю пайшоў у друкарню абласнога газеты «Камунар Магілёўшчыны», дзе тады спыніліся «звяздоўцы», і стаў дапамагаць ім у падрыхтоўцы чарговага нумара газеты.

Тым часам у рэдакцыю прыйшлі Кандрат Крапіва, Міхась Лынькоў, Валдзім Кажульнікаў і падбадзёрылі нас. Амаль усё, хто з цывільных людзей у гэты час быў у рэдакцыі, — пайшлі ў ваенкамат. Тут нам далі загад адбыць у Навазямбур'е Беларускай вобласці, дзе фарміравалася новая ваісковая часць.

У канцы ліпеня 1941 года ЦК КП(б)Б адклаў мяне з арміі ў групу спецыяльнага прызначэння. Творчы актыў гэтай групы быў невялікі: два чалавекі — Кузьма Чорны і я.

Упершыню я знапаёміўся з Мікалаем Карлавічам у 1935 годзе, калі нас звёў М. Лынькоў. Тады ж я звярнуўся да гэтага папулярнага пісьменніка з просьбай напісаць ці даць пешта з гатовага для «Оркі», якую я загадваў.

Так пачалася наша знаёмства, якому накіравана было перапраці ў сяброўства.

Я заўсёды спытаюся на слоўце «быў», бо гэтага і зараз не прымае сэрца.

1941 года, кіруючыся на Бранск фронт, заехалі П. Броўка, М. Танк, М. Лынькоў, П. Глебка, А. Кучар. Перапачалі ў нас, расказвалі прычыны, пакінулі свае вершы, прычым, П. Броўка тут і напісаў свой верш, і паехалі далей.

У канцы лістапада 1941 года мяне выклікалі ў Казань, дзе ў той час знаходзіўся ЦК КП(б)Б і ўрад рэспублікі і даручылі ўзначаліць Беларускае радыёўвясцанне. Я тут жа выехаў ва Усцяжозныя рудыскімітэт пры СНК СССР.

Я стаў галоўным рэдактарам радыёстанцыі «Савецкая Беларусь». Маім намеснікам быў зацверджаны В. Палескі-Станкевіч, які з ліпеня 1943 года, калі я быў накіраваны на падпольную работу, стаў галоўным рэдактарам.

Адказнымі супрацоўнікамі галоўнай рэдакцыі былі прызначаны К. Гурскі, М. Машара, В. Бурысаў і іншыя. Першымі дыктарамі былі В. Палескі-Станкевіч і К. Гурскі, а потым і ўсё іншыя супрацоўнікі. А затым дыктарамі працавалі Ул. Юрэвіч і Л. Батвінік.

Першага студзеня 1942 года ў эфіры прагучалі нашы пазыўныя і Вячаслаў Пятровіч Палескі-Станкевіч урачыстым голасам абвясціў:

— Увага! Гаворыць радыёстанцыя «Савецкая Беларусь!» Слухай нас, родны беларускі народ! Слухай нас, родная беларуская зямля! Гаворыць радыёстанцыя «Савецкая Беларусь» на хвалі 48,15 метра!..

— А хто аўтар гэтага ўступу?

— Уступ напісаў я разам з Вячаславам Пятровічам. А кансультаваў нас К. Чорны, які яраў у гэты час завітаў да нас на радыёстанцыю і з таго часу стаў нашым пастаянным кансультантам, а потым і каментаарам...

Перад мікрафонам выступалі Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Кузьма Чорны, Пятро Глебка, Петрусёў Броўка, Максім Танк, Міхась Лынькоў, Пімен Панчан-

нарадзіўся і ўпершыню вылучалі ў свет на хвалю радыёстанцыі «Савецкая Беларусь». Прычым, у выкананні самога пісьменніка! Усё, увесь гэты цыкл!

Перад мікрафонам К. Чорны чытаў цэлыя раздзелы з аповесці «Скіп'ёўскі лес», многія апавяданні, урыўкі з п'ес, рэцэнзій.

Не было таго дня, пад час май працы на радыё, каб мы не сустракаліся з К. Чорным і не гутарылі.

Я заўсёды здзіўляўся яго празе таўчасці.

Дадам яшчэ, што К. Чорны сардэчна любіў рускую і ўкраінскую літаратуру і лічыў за гонар называцца братам рускіх і ўкраінскіх пісьменнікаў.

Любіў ён польскую класіку і асабліва творы Адама Міцкевіча.

Увогуле, калі гаварыць пра адметнае, я сказаў бы так: К. Чорны любіў усё па-сапраўдному прыгожае. Я заўсёды прыгадваю, як ён з захапленнем дэкламаваў урыўкі з «Тараса на Парнасе» і шкадаваў, што такі выдатны твор да нас не дайшоў цалкам і што мы не ведаем яго аўтара, чалавека вялікіх творчых магчымасцей, незвычайнай летуценнасці, вялікай любові да сваёй роднай Беларусі!

Спачатку мы з К. Чорным жылі ў гасцініцы «Масква» (гэта пасля хваробы ён пасяліўся ў гасцініцы «Якар», дзе дарэчы, прадоўжыў працу над раманам «Пошукі будучыні» ў верасні 1943 года). К. Чорны пакутаваў гіпертаніяй, крывяны ціск у яго быў высокі і нават крывічны. Хвароба прагрэсавала, і вясной 1943 года здарыўся няжкі прыступ...

І тут я зараз павінен расказаць эпізод, якім паказвае, колькі мужым быў Кузьма Чорны. Калі ў яго пачалося кровазліццё ў мозг і стала

Эдуард
ВАЛАСЕВІЧ

ДЗЕ ШЧАСЦЕ ХОДЗІЦЬ

І П Я Е Л Ю Б О Ё

САНЕТЫ

На барыкадах узаёцца горда
Сцяг пурпуру, сцяг барвы, сцяг
Прад ім адступіць ноч. Прыйдзе
змагання!
світанне!

Вітаеш хлебам-соллю дарагіх
сцяброў,
Ім шчыра раскрываеш і душу, і
сэрца
І ў дружбе моц твая і слава,
і бясмерце!

Сябе адчулі творцамі мы светлай
казкі гэтай—
Прыгожых сёл, вакзалаў, гарадоў,
Дзе шчасце ходзіць і п'яе любоў!

Сцяг пурпуру, сцяг барвы,
сцяг агністы,
Сцяг колеру жыцця, сцяг колеру
зары,
Цябе нясуць, як сонца, камуністы
І падаюць цяжкія, царскія
двары.

О, мова матчына п'явучая мая!
Густая, нібы мёд, іскрыстая, як
сонца,
Вясёлак фарбы тут і трэлі салаўя,
І звон крыніц, і шум лясоў
бясконцы.

Жанчына да трыбуны падышла,
Вачыма залу абв'яла, хвілінку
памаўчала,
Ці з думкамі збіралася, ці нешта
ўспамінала,

Як хораша, што ты жывеш
на свеце,
Як хораша, што я цябе сустрэў.
Цяпер па-іншаму мне сонца
свеціць
І ў сэрцы радасны гучыць напеў!

У ім б'ецца пульс і вязняў
Шлісельбурга,
Парыжскіх камунараў ажывае
кроў

Нікога ты не прыгнятала на зямлі,
Ты адкрывала свет, сыноў сваіх
натхняла,
Давала сілы нам у грозны час
навалы,
З табою шчасце светлае мы
здабылі.

І гаварыць паціху пачала.
І дзіўна! У палон усіх яна ўзяла,
З такою любасцю пра Беларусь
казала,
Што кожнага кранула,
ўсхвалявала!

І нават больш шчыmlівага
расстання
Нясе не горыч, асалоду мне,
Нішто, здаецца, плечы не сагне,
Бо неадольна на зямлі каханне.

І вее дух адважных змагароў,
Якія узялі ў Расіі буру!
І ў Чылі, дзе лютуе вандалізм,
тэрор,
Дзе душыцца і праўда, і свабода,
На страх дыктатарам, іх волі
на супор,

Ў табе наш дух нязломны, наша
плоць і кроў,
І думы продкаў і нашчадкаў
мудрых справы,
Гісторыя народа і жыццё
дзяржавы.

Ды і сама, як кветка, расцвіла:
Зазялі вочы, засвяціўся твар,
А голас загучаў, як спеў чароўнай
флейты,
І вабіў некуды на крылах мар!

Бо кожную хвіліну адчуваю
Тваё дыханне і тваю руку
Мая ты Аэліта дарагая.

Зайздросчу я крылатаму шпаку:
З птушынай паляцеў бы чарадою,
Каб найхутчэй убачыцца з табою.

Сярод рабочых Баранавіцкага
завода гандлёвага машынабуда-
вання вялікай папулярнасцю
карыстаецца бібліятэка прад-
прыемства.

Нядаўна яна справіла нава-
селе ў новым, прасторным па-
мешканні. Да паслуг чытачоў
тысячы кніг мастацкай, навуко-
ва-папулярнай і тэхнічнай літа-
ратуры.

На здымку: загадчыца біблія-
тэкі М. Познык за разборам но-
вай літаратуры.

Фота Р. АЛЫМОВА.

ЗАУВАГІ НА ПАЛЯХ

ДЗІЎНАЯ НЯЎВАЖЛІВАСЦЬ

Юрыу Голуба я ведаю даўно і
як чалавек, і як здольнага паэ-
та. З задавальненнем у свой час
пазнаёміўся з яго першымі
зборнікамі. І вось—трэцяя кніга
аўтара «Вякапомнае поле», што
нядаўна выйшла ў выдавецтве
«Мастацкая літаратура». Не ўсе
ў ёй вершы, безумоўна, раўна-
значныя па сваіх мастацкіх
вартасцях. У некаторых з іх
адчуваецца эскізнасць, і б на-
ват сказаў, нерашучасць п'яра,
аднак, нягледзячы на гэта, ві-
даць, што малады паэт ярына вы-
яўляе сваю творчую індывіду-
альнасць, стварае вершы, якія
прымушаюць задумвацца, хва-
ляюць непасрэднасцю і шчы-
расцю.

Таму радуешся, што талент
паступова раскрывае свае но-
выя мажлівасці, удасканалы-

ваецца пісьменніцкае майстэр-
ства. Гэта ўсё, вядома, добра,
але прыкра, што сустрача з
новай кнігай Ю. Голуба азмро-
чана няўважлівасцю выдавецкіх
работнікаў. У зборніку шмат
арфаграфічных памылак, якія
скажаюць сэнс вершаў.

У вершы «Час» чытаем:
«Барвовыя сляды барыкад сцер-
ла падэшва кандара». (Тут і да-
лей выдзелена мною. — М. Л.).
Калі крыху падумаць, дык про-
сідца — «жандара».

Ці вось такое «бязрозы тан-
навых гусеніц параслі бур'янамі
і жытам». Магчыма, — барозны?

«Не агоріне нікога жаль...»
...Мяне сапраўды агарнуў жаль,
ды і, напэўна, аўтара таксама.
Ёсць тут ад чаго ўхапіцца за
галаву.

Верш «Міхась Васілён» — цу-

доўны. Але раптам: «Там котра
хвалю сцэле». Гэтая рачулка са-
праўды маленькая, але ж назва
ёсць назвай...

А вось яшчэ прыклад няў-
важлівасці: «На размераным
выходзе дня у крыніц і гаю у
даведках...». Я лічу, што трэ-
ба—у адведках.

У нас ёсць возера Паперня, а
не Панерня...

Гэта толькі найбольш знач-
ныя памылкі. Дзіву даецца, ча-
му так няўважліва аднесліся ў
выдавецтве (рэдактар кнігі
Хв. Чэрня) да выпуску гэтага
паэтычнага зборніка. А ён жа
разышоўся тыражом 5 тысяч
экземпляраў.

М. ЛАМАН,
дырэктар Гродзенскага
райнага Дома культуры.

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

Выдавецтва «Мастацкая літа-
ратура».

А. Куляшоў. Хутнасць. Кніга
паэзіі. Мастак М. Казлоў. 1976 г.
256 стар. Тыраж 10.000 экз. Ца-
на 1 руб. 18 кап.

П. Панчанка. Крык сойкі. Вер-
шы. Мастак В. Масцераў. 1976 г.
138 стар. Тыраж 10.000 экз. Ца-
на 45 кап.

К. Кірзенка. Сіні вырай. Вер-
шы. Мастак В. Масцераў. 1976 г.
142 стар. Тыраж 8.000 экз. Ца-
на 64 кап.

А. Савіці. Верай і праўдай.
Раман. Мастак Б. Цітовіч. 1976 г.
416 стар. Тыраж 14.000 экз. Ца-
на 90 кап.

Я. Вароб'ёў. Эцпен і яго цень.
Раман. (Пераклад з рускай
Ул. Шахаўца). Мастак А. Шэве-
раў. 1976 г. 494 стар. Тыраж
30.000 экз. Цана 90 кап.

Л. Левановіч. Мадонна з івет-
каю. Апаэдыяні. Мастак Ю. Зай-
цаў. 1976 г. 176 стар. Тыраж
10.000 экз. Цана 35 кап.

У ПЛАНХ рэспублі-
канскіх выдавецтваў
асаблівай увагі за-
слугоўвае літаратура, пры-
свечаная прапагандзе рашэн-
няў XXV з'езда КПСС, па-
казу гераічнай барацьбы са-
вецкіх людзей за ажыццяў-
ленне новых грандыёзных
прадвызначэнняў партыі, посе-
пеаў працоўных у камуні-
стычным будаўніцтве. Ціка-
выя выданні гэтай тэматыкі
выпусціць «Беларусь».

У кнізе «XXV з'езд КПСС,
вынікі і перспектывы камуні-
стычнага будаўніцтва», пад-
рыхтаванай калектывам бел-
ларускіх вучоных пад кіраў-
ніцтвам Інстытута гісторыі
партыі пры ЦК КПБ, падво-
дзяцца вынікі развіцця са-
вецкай эканомікі ў дзевятай
пяцігодцы, раскрываюцца
перспектывы будаўніцтва ка-
мунізму ў нашай краіне.

Калектыўная манаграфія
«Арганізацыйна-партыйная
і ідэалагічная работа Кам-
партыі Беларусі ў перыяд
паміж XXIV і XXV з'ездамі
КПСС» даследуе далейшае
ўзрастанне ролі КПСС у ка-
муністычным будаўніцтве,
паказвае работу партыйных
органаў па ажыццяўленню
кадравай палітыкі і павы-
шэнню ролі масавых аргані-
зацый працоўных у сучасных
умовах.

Будзе выдадзены падры-
хтаваны Інстытутам гісто-
рыі партыі пры ЦК КПБ
і Мінскай вышэйшай парты-
янай школай зборнік
«За ленинскі стыль у рабо-
це». У ім паказаны лепшыя
ўзоры работы апарата парты-
яных, савецкіх, прафсаюз-
ных і камсамольскіх органаў,
народнага кантролю, адміні-
страцыйных і гаспадарчых
арганізацый рэспублікі.

Дзейнасць партыйных ар-
ганізацый рэспублікі па вы-
кананню эканамічнай пра-
грамы, намечанай XXIV і
XXV з'ездамі КПСС, аналі-
зуецца ў манаграфіі «Курс
— эфектыўнасць і якасць»,
напісанай таксама калекты-
вам аўтараў.

Важныя напрамкі і праб-
лемы палітыкі партыі і са-
вецкай дзяржавы на сучас-

«загадкі Багдановіча», як яе сфармуляваў М. Стральцоў у аднайменнай кнізе.

І сапраўды, М. Багдановіч, які ў пяцігадовым узросце пакінуў Беларусь, становіцца выдатным беларускім паэтам. Ён у дзесяці-адзінаццацігадовым узросце напісаў свае першыя вершы, і, як сведчыць бацька паэта, яны былі на беларускай мове.

У нашым літаратуразнаўстве ўсталялася думка, што М. Багдановіч у гэтым цалкам абавязаны свайму бацьку. Вядома, адмаўляць пэўны ўплыў таго на абуджэнне

да свайго творчасці. Гэта сведчыць аб тым, што і выбарам свайго жыццёвай мэты — стаць беларускім паэтам, бліскучым здзяйсненнем яе — М. Багдановіч абавязаны самому сабе, свайму таленту і грамадзянскаму пачуццю, якое абудзілася ў яго надзвычай рана.

Для даследавання жыцця паэта нам дарагі кожны новы факт, кожная жывая дэтал, якая дапаўняе яго партрэт.

Уключаныя ў зборнік нататкі М. Агурцова, напрыклад, яшчэ раз пераконва-

дзічаму прытулку. («Пяць месяцаў у Мінску»).

Лісты М. Багдановіча, на жаль, не шматлікія, але яны памала гавораць аб яго характары і чалавечнасці. Напрыклад, паэт піша сябрам у Вільню, якія рыхталі да выдання «Вянок»: «Выкідайце болі, тады зборнік выйдзе лепі!» (1)

Выклікае здзіўленне, што ў кнізе «Шлях паэта» не змешчаны дзёнік М. Багдановіча, які цудам захаваўся. А. Бачыла, да слова, лічыць немагчымым не толькі яго публікаваць, але нават і цытаваць, бо, маўляў, ён вёўся аўтарам для сябе. І тым не менш, сам жа яго цытуе. Дарэчы, не для друку было напісана і шэраг вершаў і лістоў, але яны ўсё ж надрукаваны. І гэта добра. Іншая справа, што дзёнік далёка яшчэ не расчытаны...

Не зусім дакладная, на наш погляд, назва трэцяга раздзела кнігі — «Біяграфічныя матэрыялы». Тут фактычна змешчаны даследаванні пра жыццё паэта — працы С. Александровіча, Н. Ватацы, М. Стральцова, А. Бачылы, — і каштоўнасць іх у тым, што яны па-новаму асвятляюць розныя моманты жыцця М. Багдановіча.

...Апісаўшы ў адным са сваіх вершаў падаючую зорку, паэт з глыбокім пачуццём усклікнуў: «Так свабодна, так ярка пражыць — лепшай долі няма на зямлі!»

Кніга «Шлях паэта» паказвае, што гэтак і пражыў ён сваё кароткае жыццё.

Мікола ЕРМАЛОВІЧ.

АГНІСТЫ ШЛЯХ

ў сыне цікавасці да Беларусі і беларускай мовы, аднак гэта мела далёка не рашаючае значэнне.

Зусім слушна гаворыць у сваім даследаванні «Дарогамі Максіма» А. Бачыла, што бацька паэта А. Багдановіч засвоіў абмежаваныя шавіністычныя погляды сваіх семінарскіх настаўнікаў на Беларусь, народ і яго мову і таму, зразумела, не мог спрыяць дзейнасці сына. Апошні гэта добра адчуваў і нават не звяртаўся да бацькі за дапамогай у авалоданні роднай мовай. Як заўважае стрыечная сястра М. Багдановіча, Г. Валасовіч-Гразнова, ён не толькі не знаходзіў у сям'і бацькі і ў блізкіх сваякоў прыязных адносін, але адчуваў поўную абіякаванасць

юць, што разнастайныя вершаваныя формы М. Багдановіч уживаў не як самамэту, а для таго, каб адкінуць хлусню аб неразвітасці мовы беларускага народа. («Із воспоминаний»).

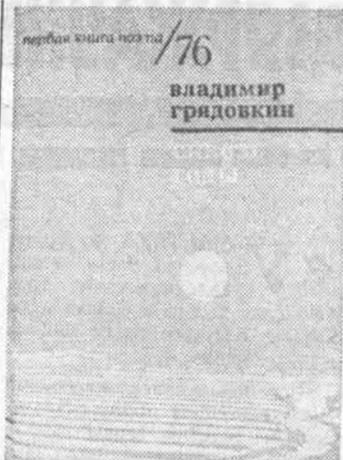
Ц. Годнеў расказаў, як паэт пад час вучобы ў Ірслаўскай гімназіі актыўна прапагандаваў там родную літаратуру. («Браты Багдановічы»).

Вельмі яркі штрых нагадвае З. Верас. М. Багдановіч, калі ішла імперыялістычная вайна (ён тады жыў у Мінску), адмаўляў сабе нават у тым, каб выпіць шклянку гарбаты з цукрам. Той цукар, які яму выдавалі на службе ў харчовым пайку, ён эканоміў, а пасля перадаў

Агульнавядома, што ўмовы, у якіх развівалася беларуская літаратура ў дакастрычніцкі час, патрабавалі ад яе дзеячаў вялікай грамадзянскай мужнасці і бязмежнай веры ў свой народ, у яго светлую будучыню. Такімі і былі Я. Купала, Я. Колас, Цётка, Эм. Вядуля, Ц. Гартны, М. Гарэцкі. Але і сярод іх М. Багдановіч вылучаецца выключнасцю свайго жыццёвага і творчага лёсу. Зборнік матэрыялаў, у які ўвайшлі ўспаміны пра паэта, яго асабістыя пісьмы, дае нам яркае ўяўленне пра выкароўны воблік асобы паэта, пра веліч яго творчага і грамадзянскага подзвігу.

Найперш мы бачым, што мастацкая сіла М. Багдановіча ішла не толькі ад вялікага таленту і здзіўляючай працаздольнасці, але і ад наймацнейшага прыцягнення радзімы, якую ён заўсёды адчуваў, хаця і быў амаль усё жыццё адарваны ад яе. Гэта акалічнасць і спарадзіла апошнім часам у нашым літаратуразнаўстве праблему

Шлях паэта. Зборнік. Складальнік Н. Ватаца. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшлі новыя кнігі. Змяшчаем іх вокладкі: «Сіроць гадзі» Ул. Градоўніна (мастак Г. Малышаў), «Бирозавы шэпт» Р. Ігнаценкі (мастак Л. Марчанка).

ВЫДАЕЦЦА У 1977 ГОДЗЕ

ным этапе разглядаюцца ў кнігах «Дзейнасць КПСС на палітычна-эканамічнаму складу партыйных рады і ўдасканаленню структуры партыйных арганізацый (1959—1975 гг.)» Ул. Бабкова, «Выхаванне працоўных у духу неспрымлімасці да буржуазнай ідэалогіі» А. Дзмітрука, «Генеральная лінія знешняй палітыкі КПСС» Э. Поздняка.

Шэраг арыгінальных работ, прысвечаных вынікам і перспектывам развіцця нашча грамадства, плануецца таксама выдавецтва «Вышэйшая школа», «Навука і тэхніка», «Ураджай» і выдавецтва Белдзяржуніверсітэ-

путата Вярхоўнага Савета СССР Е. Мірановіча.

У серыі «Лад жыцця — савецкі» рыхтуюцца да друку выданні «Дружба нам сілу дала» В. Нікалаенкі, «Па законах маральнай прыгажосці» А. Селязнёва, «Усё ў імя чалавека» Л. Толкача.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпускаць зборнік «Працоўная доблесць», у якім будуць апублікаваны лепшыя газетна-часопісныя нарысы пра выдатных наватараў і перадавікоў дзесятай пяцігодкі. Такія зборнікі будуць выдавацца штогод.

Карціна велізарнай арганізатарскай і выхавальнай ролі камуністаў і ідэалагічных

Другім, дапоўненым і перапрацаваным выданнем выйдзе зборнік «У барацьбе і працы», у які ўключаны ўспаміны, артыкулы, нарысы пра ўдзел жанчын Беларусі ў рэвалюцыйным руху, пра іх гераізм і самаадданасць у ваенныя і мірныя гады.

Пра мінулае і сучаснае горада-героя Мінска, пра перспектывы яго развіцця, пра мінчан расказваецца ў кнізе «Неўміручасць Мінска» І. Новікава.

Да слаўнай гадавіны Кастрычніка выйдзе кнігі

ра» М. Супруна, «Гнеўная Шчара» С. Шупені і іншыя мемуарныя выданні, у якіх апавядаецца пра мужную барацьбу беларускіх партызан і падпольшчыкаў.

Цікавыя серыі «Перадавы вопыт — здабытак народа» («Беларусь»), «Наш курс — эфектыўнасць» і «Герой пяцігодкі» («Ураджай»). Гэтыя ж выдавецтвы працягнуць пачаць сёлета серыі «Дасягненні навукі і тэхнікі ў вытворчасці», «Навукова-тэхнічны прагрэс і эканоміка вытворчасці», «Тэхнічны прагрэс і якасць прадукцыі», «Навука і тэхніка на службе кіраўніцтва вытворчасці».

Паранейшаму вялікая ўвага ўдзяляецца літаратуры на пытаннях камуністычнага выхавання працоўных, і ў першую чаргу, моладзі. Надзённыя праблемы маралі, барацьбы з мяшчэнствам, згуртавання маладзёжных калектываў, зацікаўленая размова з маладым чытачом аб сапраўдным шчасці, аб шляхах да яго, пра ролю моладзі ў грамадстве і фарміраванні ў яе творчых адносін да працы складаюць аснову зместу кнігі «Ствары сябе» А. Анікеева, «Кожнаму хочацца шчасця» М. Карпенка («Беларусь»), «Роля моладзі ў гістарычнай пераемнасці пакаленняў» Г. Багданавой («Вышэйшая школа»), «Прыгажосць і фарміраванне новага чалавека» А. Паўловіча (выдавецтва Белдзяржуніверсітэта).

Шэраг цікавых выданняў, прысвечаных выхаванню падрастаючага пакалення, выпускаць «Народная асвета». Вопыт педагагічнай работы па працоўнаму навучанню і выхаванню навучэнцаў асвятляецца ў кнізе «Каб раслі гаспадары краіны» Я. Марціновіча.

Карысныя парады бацькам пра тое, як прывіваць дзецям любоў да Радзімы, як выхоўваць іх стойкімі патрыётамі, змяшчаюцца ў зборніку «Выхаванне патрыятычных пачуццяў» В. Чэчата.

Выпускаем брашур «Слесар» А. Казаннікава, «Трактарыст» В. Гойтана, «Гароднінавод» Л. Шуман, «Рыбавод» Я. Гарэліка працягнуцца выданне новай серыі «Навучэнцам аб прафесіях», пачатай у гэтым годзе брашурай «Шафёр» М. Зянкевіча.

Да пералічаных выданняў трэба аднесці таксама кнігу «Працоўныя правы і абавязкі моладзі» П. Дудкоўскага і А. Прымачэнкі, што выдаецца ў серыі «Школьнікам, якія вучаюцца грамадзянаўства».

У тэматычных планах значнае месца займаюць падручнікі, вучэбныя дапаможнікі і вучэбна-метадычная літаратура для агульнаадукацыйнай школы, прафесіянальна-тэхнічных, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў.

Выдавецтва «Беларусь» намачае выпуск альбомаў: «У. І. Ленін у выяўленчым мастацтве» (каляровыя і чорна-белыя рэпрадукцыі карцін беларускіх мастакоў), «Беларуская акварэль» (каляровыя рэпрадукцыі), «Беларускі савецкі жываніс» (каляровыя рэпрадукцыі і папулярныя каментарыі аб творчасці мастакоў), а таксама «Беларусь», «Брэст», «Гомель», «Магілёў», «Мазыр», «Вабруйск», «Брэсцкая крэпасць-герой», «Катынь». Тэксты большасці з іх будуць апублікаваны не толькі на беларускай і рускай мовах, але і на многіх замежных мовах.

Больш падрабозна з планамі выдавецтваў можна азнаёміцца (і заказаць пры гэтым патрэбнае выданне) у кніжных магазінах, бібліятэках, у арганізацыйных таварыства кнігалюбаў, у навуковых і навучальных установах, у многіх міністэрствах і ведамствах.

У. ЯЦКО,
галоўны рэдактар
Дзяржкамвыда БССР.

ВЫБАР САМЫ ШЫРОКІ

та: «Навука ў БССР: рубжы і перспектывы» А. Караткевіча, «Эканамічнае стымуляванне Інтэнсіфікацыі грамадскай вытворчасці» В. Храпчэнкава, «Навукова-тэхнічны прагрэс і праблемы паскарэння эканамічнага росту» Ф. Дронава, «Рэзервы хлебнай нівы» (пад рэдакцыяй П. Лышчыцкага), «Сацыяльна-эканамічная эфектыўнасць аграрна-прамысловага кааперавання» Л. Давыдзенкі.

Дзесяткі цікавых выданняў выйдзе ў розных серыях. Выдавецтва «Беларусь» у бібліятэцы «Людзі працоўнага і ратнага подзвігу» выпускаць зборнік нарысаў пра Герояў Сацыялістычнай Працы — зятнага будаўніка рэспублікі А. Громава, электразваршчыка, намесніка Старшыні Вярхоўнага Савета БССР Ф. Горбача, актыўнага ўдзельніка партызанскага руху, дырэктара саўгаса «Любань», дэ-

кадраў — на вытворчасці паўстане перад чытачом у кнігах і брашурах, якія з'явіцца ў выдавецтве «Беларусь» у серыях «У дапамогу сабратам партарганізацый», «3 вопыту ідэалагічнай работы».

Шмат выданняў прысвечаны 60-годдзю Вялікага Кастрычніка.

Рыхтуюцца да выдання дакументальная аповесць «Браніосец імя У. І. Леніна» М. Вінагорова, у якой узнаўляюцца яркія старонкі баявога шляху аднаго з першых бронепаяздоў Вялікага Кастрычніка — мінскага рэвалюцыйнага браніпоезда імя У. І. Леніна.

Пра барацьбу працоўных Беларусі за станаўленне Савецкай улады будзе расказана масаваму чытачу ў кнізе «Пад сцягам рэвалюцыі» В. Гняўко.

«Робчы клас — вядучая сіла сацыялістычнага грамадства» Т. Ваўчка, «Беларусь: людзі, падзеі, факты» В. Барушкі, зборнік «У савецкіх — уласны гонар» і шэраг іншых выданняў.

Хочацца назваць яшчэ і два тамы калектывнай трохтомнай манаграфіі «Усенародная барацьба супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў у Беларусі ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны» (чэрвень 1941 — ліпень 1944 гг.), і трэціе, перапрацаванае і дапоўненае выданне зборніка «Буг у агні». У кнізе «У паветры «Які» Герой Савецкага Саюза, заслужаны ваенны лётчык СССР М. Пінчук расказвае пра мужнасць і гераізм лётчыкаў, якія білі ворага ў гады мінулай вайны.

Блізкія па сваёй тэматыцы да гэтых выданняў кнігі «Незабыўныя гады» А. Бруханова, «На крутым беразе Дня-

«У МАСТАКА ў жыцці павінна быць адна, галоўная тэма. Трэба пісаць толькі тое, што цябе хвалюе, без чаго ты не можаш жыць, дыхаць...».

Пра беларускага жывапісца Яўгена Зайцава можна сказаць, што ён заўсёды верны гэтай свайму выказванню. Таму што галоўная тэма яго творчасці была і ёсць адна — Беларусь.

Амаль сорак гадоў назад ён, студэнт Ленінградскай акадэміі мастацтваў, напісаў сваю дыпломную карціну «Чапаеў».

камі вядомай песні: «И останутся как в сказке как манящие огни». Вось так у рамантычнай дымцы беражна захаваных «вабачых агнёў» мастак стварыў постаці першых беларускіх камсамольцаў — лезненцаў. Яны зноў і зноў вяртаюць нашу памяць да тых гераічных дзён.

Светлая ноч. Зарніцамі палае неба. На ўсходзе невялікага гарадка — рэўком, на сцяпе якога — заклік-плакат Мора. Ля ганку рэўкома на ўпараным кляі конік, які толькі што даставіў тэрміновае данясенне

гу затрымлівацца ля гэтай карціны? Бясспрэчна, яе праўдзівасць, глыбіня эмацыянальнага ўздзеяння, мапументальнасць асобных вобразаў, скажам, старога на першым плане і жанчыны ў патоўпе, якая ўвасабляе непакораную рэспубліку, і адначасова глыбокі псіхалагізм у абрысоўцы лодзей, сагнаных фашыстамі на вясковую плошчу. Сіла ўздзеяння гэтага твора

тых пачуццяў глядача — адна з найбольш абаяльных якасцей і пейзажнага жывапісу Зайцава. Аднак разам з імі існуюць і іншыя, таксама характэрныя для мастака рысы, — здольнасць у пейзажы, які ўзнаўляе канкрэтны куток Беларусі, асабліва стан прыроды, увасабіць яе цэласны вобраз, раскрыць аблічча і характар роднага краю. Такія пейзажы з серыі «Зямля мая беларуская...».

«Перад наваліцай»: неба, зацягнутае воблакамі ва ўрачы-

хвалое жывапісца і разам з ім, нас, глядачоў.

Творы Зайцава ўводзяць нас і ў асабісты свет мастака, які ставіць перад сабою складаныя жывапісна-пластычныя задачы. Ён эксперыментуе над суадносінамі прасторы і пластычных форм, над выяўленнем выразнасці і разнастайнасці адценняў — часам аднаго колеру, як у «неглюбскіх» партрэтах, ён распрабуе розныя колеравыя гамы, дабіваючыся яркай, маляўнічай сугучнасці. Але

Святло мужнасці і гуманізму

У гэтай вельмі эмацыянальнай, мапументальнай рабоце пачыпаючага мастака намеціліся тыя асновы, спецыфічныя якасці, якія атрымалі сваё развіццё ў творчасці Зайцава наступных гадоў. Вызначылася схільнасць да шырокіх эпічных палотнаў, напоўненых вялікім драматычным пафасам.

З таго часу прайшлі гады. Яўген Аляксеевіч Зайцаў — народны мастак БССР, член-карэспандэнт Акадэміі мастацтваў СССР, актыўны грамадскі дзеяч. Створана мноства карцін. Хто іх не памятае — «Пахаванне героя», «Парад партызан у Мінску ў 1944 годзе», «Стаяць насмерць», «Капстанцін Заслонаў», «Абарона Брэсцкай крэпасці», «Мая рэспубліка ў агні Айчынай». А колькі было напісана партрэтаў, пейзажаў, нацюрмортаў, распрацавана эскізаў, якія ўвабралі ў сябе працу многіх дзён і бяссонных начэй?

«Зямля мая беларуская...» Гэтыя словы далі назву цыклу палотнаў мастака, вылучаных Саюзам мастакоў БССР на атрыманне Дзяржаўнай прэміі рэспублікі.

Прыгожы і мужны лад узораў, што ўвайшлі ў гэтую серыю, узвышаны і разнастайны свет пачуццяў, які жывіць іх. Угледзецца: палотны шматпавыя — дзень сённяшні і дзень мінулы, сённяшні чалавек — пісьменнік, ткачыха, народныя майстры — творцы прыгожага, а побач — камсамольцы 20-х гадоў, героі Вялікай Айчынай. А як гучыць у нашы дні голас рэвалюцыі, голас гераічных вясных гадоў! У палотнах «Зямля мая беларуская...» усё афарбавана святлом барацьбы і мужнасці нядаўніх гадоў, святлом гуманізму і працы дзён сённяшніх!

Вось карціна пра трывожнае камсамольскае жыццё 20-х гадоў. Нібыта навеяна яна рад-

аб выступленні банды. У праёме дзярэй усхвалявання твары камсамольцаў-чонаўцаў, гатовых да мабілізацыі. Побач, у двары, таксама усхваляваныя людзі...

— Карціна «Трывожнае юнацтва» — гэта мае ўспаміны пра камсамольцаў 20-х гадоў, пра тых, хто мужна змагаўся з бандытызмам і кулацтвам у першыя гады пасля грамадзянскай вайны, — расказвае мастак. — Менавіта з іх ясных і трывожных лёсаў, мне здаецца, і пачыналася савецкая чарада пакаленняў. Так было ва ўсіх сёлах Лёзненскага раёна, так было і ў вёсцы Кошышкі, дзе я тады вучыўся ў сямігодцы. У той жа час мне хацелася паказаць не проста канкрэтны эпізод, які ілюструе пэўную падзею, а стварыць абагульнены мастацкі вобраз трывожнага і гераічнага часу...

Карціна «Незабытае» прысвечана Вялікай Айчынай вайне, мужнасці і патрыятызму савецкага чалавека. Задума гэтага твора нарадзілася ў Зайцава вельмі даўно, яшчэ ў час вайны Будучы адкліканым з фронту ў Маскву, у распараджэнне Цэнтральнага штаба партызанскага руху, Зайцаў, як і многія іншыя савецкія мастакі, занатоўваў на палотнах аблічча тых, хто мужна змагаўся ў тыле ворага. Тады і былі створаны слаўныя «Партрэт юнага партызана» і «Пахаванне героя». У Маскве ён сустраўся з Бацькам Мінаем, ад якога і даведаўся пра трагічны лёс сям'і героя, якая была па-зверску знішчана гітлераўцамі.

Толькі праз гады мастаку ўдалося расказаць пра незабыўную драму, таму што хацелася «азірнуцца ў гневе» на мінулае, не забыць яго і не даць яму калі-небудзь паўтарыцца.

Што ж прымушае нас падоў-

— у агульнасці перажыванняў, якія згуртоўваюць і ўдзельнічаюць драмы, і глядача, які сам нібыта становіцца дзейнай асобай. І гэтая рыса ўласціва ўсім лепшым ваянным палотнам Зайцава.

«Партрэт народнага паэта БССР, Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Ленінскай прэміі П. Броўкі» — твор цікавы па сваёй значнасці, па глыбіні і ўдумліваці псіхалагічнай характарыстыкі, па ёмістасці вобраза. Перад намі чалавек, твар якога сведчыць пра дапытлівы розум, пра дабрату і шчырасць, чалавек, усе дзеянні і ўчынкі якога — вынік актыўных адносін да жыцця, да творчасці.

У паўнакроўных, моцных па характарыстыцы партрэтах народных умельцаў з вёскі Неглюбка М. Каўтуновай і А. Грыньковай Зайцаў з уласцівым яму майстэрствам акцэнтую чалавечыя характары, неаддзельныя ад той зямлі, на якой яны выстаяліся, падначалішы ўсе сродкі выразнасці адной мэце — раскрыццю ўнутранага свету жанчын, сцвярджаючы іх як твораў. Мастак не проста пазнаёміў глядачоў з людзьмі, апраўжанымі ў маляўнічае нацыянальнае ўбранне, а дазволіў убачыць у іх майстроў канкрэтных, індывідуальных, духоўна значных.

Гаворачы пра задачы сучаснага беларускага партрэта, Зайцаў неяк заўважыў: «Мы ўжо не маем права слізгаць па паверхні, а павінны імкнуцца да найбольш поўнага раскрыцця духоўнага свету нашых людзей, паказваць іх веліч, глыбокі роздум і тонкія перажыванні». Гледзячы на лепшыя партреты мастака, разумееш, што словы Зайцава — не дэкларацыя, а творчае крэда.

Эмацыянальнасць, здольнасць звяртацца да глыбока асабі-

Народны паэт Беларусі П. Броўка.

стым чаканні грому, халодныя далёкія лагойскія узгоркаў, парослых лесам, прыглушаныя прашчыстыя фарбы — усё расказвае нам паэтычную аповесць пра стан беларускай прыроды няпроста адназначна.

Імкненнем да стварэння абагульненага эпічнага вобраза прыроды адзначаны пейзажы «Залаты вечар», «Лясное возера», напісаныя ў мясяцах партызанскай славы — на Лепельшчыне. Тут некалі прайшла жорсткая вайна. А сёння — цішыня і спакой, высокая гармонія і лірычная задуманасць паюць усюды. Свет гэты, гаворыць мастак, дзіўны і чароўны ўдвая, таму што ён заваяваны ў цяжкай барацьбе. Ён багаты на фарбы, напоўнены чыстым паветрам, святлом, — і усё гэта

усё гэта для мастака — не самамэта, а сродак для перадачы асаблівай, адухоўленай прыгажосці.

Менавіта таму серыя палотнаў «Зямля мая беларуская...», будучы разнастайнай па тэматыцы і жанрах, — адзіная ў сваёй мастацка-вобразнай канцэпцыі, пластыцы маляўнічай мовы. Гэта — своеасаблівы гімн Беларусі, убачанай і сцвярджанай у рэальнай прадметнасці свету. Гэта — любоў мастака да жыцця, прыроды, гісторыі, любоў, адлюстраваная ў фарбах і пазораная людзям. Ubачыць і выказаць новае можна толькі валодаючы талентам вялікага майстра. А што Зайцаў менавіта такі жывапісец, пацвярджаюць яго палотны «Зямля мая беларуская...».

Барыс КРЭПАК.

«Залаты вечар».

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА ТВОРЧАСЦЬ МАСТАКА ЯЎГЕНА ЗАЙЦАВА

- П. Герасімовіч. «Евгений Алексеевич Зайцев». «Советский художник». М., 1958 г.
- П. Герасімовіч. «Плесяр гераічных дзён». «Літаратура і мастацтва». 1958 г. 5 студзеня.
- С. Марцалеў. «К духоўнаму расцвету». Раздзел пра жывапіс. Мінск, 1974 г.
- П. Масленікаў. «Беларускі савецкі тэматычны жывапіс». АП БССР, 1962 г.
- Р. Бадзін. «Натхнёны талент». «Народная асвета». 1975 г. № 3.

ДАЛУЧЭННЕ ДА ЦУДОЎНАГА

Мастацтва—народу! — манументальны роспіс на такую тэму з'явіўся ў новым Доме культуры горада Пінска. Аўтар работы — Пётр Аляксеевіч Данелія, старшыня праўлення Брэсцкай абласной арганізацыі Саюза мастакоў БССР.

— Мастацтва акрыляе людзей, далучае да цудоўнага, абуджае мару, — гаворыць мастак. — Аб гэтым высокім прызначэнні мастацтва і мая новая работа.

У цэнтры кампазіцыі — рабочы і сялянка. Над імі муза з лірай. У левай частцы дзяўчаты-вышывальшчыцы, якія сімвалізуюць развіццё прыкладнага мастацтва. Танцуючая пара — класічны балет.

У правай частцы кампазіцыі адлюстравана дзяўчына-скры-

пачка. Гэта сімвал класічнай музыкі. Вобраз народнай музыкі прадстаўлены ў фігурах сивога дзядулі і юнака, якія іграюць на гусях і жалейцы.

Строга захоўваючы прыцип дэкаратыўных суадносін вялікіх плоскасцей, аўтар удаля адлюстраванню тэму маляўнічымі сродкамі. Цэльнасць дэкара і жывапісу, а таксама пластычнасць малюнка выклікаюць адчуванне цэльнай і святочнасці, жаданне аглядаць кампазіцыю ўдумліва, у дэталях.

Сваёй кампазіцыяй і колерам манументальны роспіс арганічна ўпісаўся ў сучасны інтэр'ер залы.

Сотні пінчав азнаёмліліся ўжо з новай работай таленавітага мастака.

А. НАТАЛЕНКА.

НА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

А РТКУЛ пад такой назвай, надрукаваны ў нумары 34 за 20 жніўня гэтага года, разгледжаны ў Міністэрстве мясцовай прамысловасці БССР. Як паведаміў рэдакцыі міністр Д. А. Данілаў, у артыкуле правільна ўзнятае пытанне развіцця народных промыслаў. Калягія міністэрства зацвердзіла комплексны план арганізацыйна-тэхнічных мерапрыемстваў

сыравінай, іх вырабы сістэматычна трапляюць у гандлёвую сетку. Умельцам аказваецца практычная і метадычная дапамога. Для іх наладжваюцца семінары, лекцыі, творчыя канферэнцыі. У Мінску, напрыклад, пры ўпраўленні мастацкай прамысловасці адкрыты пастаянна дзеючы дом народных промыслаў. Майстрам, якія ставяраюць высокамастацкія і унікальныя вырабы, узначальваюць участкі і брыгады, усталяваны персанальныя аклады.

На шасці мастацкіх фабры-

чала выпускае такіх спецыялістаў Беларускай тэатральна-мастацкай інстытут.

Каб заахвоціць мастакоў, майстроў і высокакваліфікаваных рабочых, паспрыць павышэнню іх кваліфікацыі, фабрыкі мастацкіх вырабаў маюць цяпер магчымасць выдатковаваць спецыяльныя сродкі, якія адлічваюцца прадпрыемствамі ў фонд матэрыяльнага заахвочвання.

Мастакам і майстрам, вырабы якіх прызнаны мастацкім саветам творами дэкаратыўна-

«МАСТАК І НАРОДНЫЯ ПРОМЫСЛЫ»

на далейшаму развіццю мастацкіх промыслаў, пашырэнню і абнаўленню асартыменту і павышэнню мастацкай каштоўнасці прадукцыі.

Пяцігадовым планам развіцця мясцовай прамысловасці рэспублікі прадугледжана павелічэнне выпуску (да 1980 года) вырабаў дэкаратыўна-прыкладнага прызначэння і суапіраў (з дрэва — у паўтара разы, з металу — у пяць, керамікі і інкрустацыі саломкай — у два разы, мастацкага ткацтва і карункавання — у тры, а вырабаў з ільновалакна — у чатыры разы).

Значна ўзрасла якасць прадукцыі. Напрыклад, за шэсць месяцаў 1976 года атэставана на дзяржаўны Знак якасці 36 вырабаў і выпушчана іх са Знакам якасці на 2,5 млі. рублёў. Асвоена 774 новыя віды вырабаў; дадаткова прыцягнута для работы пры мастацкіх фабрыках 346 народных майстроў.

Усё часцей запрашаюцца майстры-надомнікі. Сёння пры мастацкіх фабрыках працуе 5325 умельцаў. Яны забяспечваюць

ках створаны групы вучнёўства. Такая форма падрыхтоўкі спецыялістаў для народных промыслаў будзе і надалей пашырацца.

У 1977 годзе пачне працаваць Гомельскае прафтэхвучылішча. У ім будуць рыхтаваць спецыялістаў па мастацкай апрацоўцы дрэва і металу, ткацтва і вышыву, кераміцы, інкрустацыі саломкай і іншых відах народных промыслаў. Маркуецца, што вучылішча будзе штогод выпускаць не менш як 400 маладых майстроў.

У дзесятай пяцігодцы запланавана пабудаваць 40 апорных пунктаў па выпуску высокамастацкіх вырабаў, што даць магчымасць прыцягнуць новых майстроў і народных умельцаў. Будаўніцтва 14 такіх пунктаў будзе завершана ўжо сёння.

На сямі фабрыках мастацкіх вырабаў рэспублікі працуюць старэйшыя майстры на правах галоўных мастакоў. Але адшуканне такіх спецыялістаў нялёгкае справа, бо ў рэспубліцы няма вучылішча дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Вельмі

прыкладнага мастацтва, выплываюцца аўтарская ўзнагарода за стварэнне і тыражыраванне іх у вытворчасці. Ужо цяпер такіх узораў налічваецца больш за 150 — ад 42 аўтараў.

На прадпрыемствах сістэматычна праводзяцца конкурсы на стварэнне лепшых твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і суапіраў. У кастрычніку — лістападзе 1976 года на ВДНГ БССР будзе разгорнута выстаўка-агляд «Народныя мастацкія промыслы Беларусі».

У кастрычніку гэтага года Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР разам з Саюзам мастакоў БССР і Міністэрствам культуры БССР правядуць тэматычную канферэнцыю па праблемах развіцця мастацкіх промыслаў рэспублікі.

Усе гэтыя мерапрыемствы скіраваны на тое, каб значна павялічыць выпуск высокамастацкіх унікальных вырабаў і паспяхова выканаць заданні дзесятага пяцігадовага плана па вытворчасці вырабаў народных мастацкіх промыслаў і суапіраў.

Больш чым 50 гадоў займаецца ганчарным промыслам А. Г. Такарэўскі. Вырабы майстра з Пружаншчыны пабывалі на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках, у ЗША, Японіі і Канадзе, дзе яны былі адзначаны дыпламамі, граматамі, падзячнымі лістамі.

На здымку: А. Г. Такарэўскі за работай.

Фота І. КУРМАНОВІЧА.

ПРОБА СІА МАЛАДЫХ

У цэнтральнай выставачнай зале Масквы адкрылася Усесаюзная мастацкая выстаўка «Маладосць краіны». Экспазіцыя ўключае звыш 1.500 твораў жывапісу, графікі, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Сярод аўтараў — нямала імён ужо вядомых аматарам выяўленчага мастацтва. Работы другіх выстаўляюцца ўпершыню.

Галоўная тэма большасці твораў — савецкая рэчаіснасць, наш час і яго героі. Многіх з іх маладых мастакоў знайшлі на вялікіх новабудуемых краіны, у цэхах за-

водаў і на збожжавай ніве. На сцэнках шмат работ маладых беларускіх аўтараў. Прыцягваюць увагу глядачоў карціны Э. Белагурава «Будаўнік Марыя Русак» і «Пачатак вясны», «Мастак» В. Лусева, «Музыка. Арганны вечар» С. Каткова, «Дзяўчына з Чавусаў» Н. Кірзева, «Воленька» Н. Лівенцкавай, габелен «Дружба» Л. Скрычанка і іншыя.

Маладыя майстры ўстаўляюць прыгажосць роднага краю, працу сваіх землякоў, раскрываюць шматгранныя вобразы нашых сучаснікаў. БЕЛТА.

ЛЕКЦЫІ АБ ТРАЦЦЯКОЎЦЫ

Чытка лекцый аб гісторыі Траццякоўскай галерэі наладжана для навучэнцаў тэхнікумаў і ВНУ Гродна.

У мінулым навучальным годзе навучэнцы тэхнікума фізічнай культуры, як і іншых навучальных устаноў горада, пазнаёмліліся з жыццём і творчасцю Ф. Рокатава, Дз. Лівіцкага, У. Баравікоўскага, скульптара Ф. Шубіна, А. Кірэнскага, К. Брулова, А. Венецыянава, П. Фядотава, І. Крамскага, В. Пярова,

І. Шышкіна, І. Рэпіна, В. Сурывава, В. Сярова, М. Урубеля і іншых.

Заняткі былі арганізаваны Усесаюзным таварыствам «Веды» і навуковымі супрацоўнікамі Траццякоўскай галерэі.

Кожная лекцыя суправаджалася дэманстрацыяй дыяфільмаў і дыяпазітываў.

І. ПІЛЕЦКІ, выкладчык Гродзенскага тэхнікума фізічнай культуры.

ПОЛЬСКІЯ МОДЫ — У МІНСКУ

Польскае адзенне добра вядома ў Савецкім Саюзе. Вырабы сучаснага пакрыю, якія вызначаюцца элігантнасцю, дэбортнасцю і практычнасцю, заваявалі шырокую папулярнасць.

14 верасня ў Мінску ў Палацы культуры тэкстыльшчыкаў знешнегандлёвае прадпрыемства «Тэкстыльімпекс» пачало паказ новых мод польскіх трыкатажных вырабаў.

На прэс-канферэнцыі, якая адбылася перад гэтым, гасцей з ПНР цёпла вітаў намеснік старшыні прэзідыума праўлення Гандлёва-прамысловай палаты БССР В. А. Чыкіні.

Прадстаўнікі «Тэкстыльімпекса» Чэслава Мінішэўская, Галіна Лапутка, спецыялісты-мастакі, мадэльеры і канструктары адзення пазнаёмлілі журналістаў, работнікаў рэспубліканскіх міністэрстваў лёгкай і мясцовай прамысловасці, бытавога абслугоўвання насельніцтва з дэманструемай калекцыяй.

Польскія сябры паказваюць 400 відаў адзення ў 150 камплектах. Сярод іх сукенкі, блузы, світэры, кашцюмы для штодзённага нашэння, спартыўныя кашцюмы, адзенне для адпачынку, вячэрнія сукенкі мадэлей, падрыхтаваных да 1977 і 1978 гадоў.

Чэслава Мінішэўская падкрэсліла важнае значэнне гандлю з Савецкім Саюзам, на які прыпадае найбольшая доля экспарту польскага адзення ў сацыялістычныя краіны. За апошнія чатыры гады тавараабарот паміж дзвюма краінамі павялічыўся ў паўтара разы. Яна выказала ўпэўненасць, што гэта сустрэча будзе садзейнічаць далейшаму разшырэнню супрацоўніцтва польскіх і савецкіх заканадаўцаў мод.

На прэс-канферэнцыі прысутнічаў консул генеральнага консульства ПНР у Мінску А. Тынец.

Выстаўка-дэманстрацыя працягнецца пяць дзён. БЕЛТА.

Маладыя парасткі талентаў

Малаўнічыя прыгаданы Магілёва выбраны месцам высадкі чарговага «дэсанта» маладых вучоных, кампазітараў і мастакоў, пісьменнікаў і артыстаў, журналістаў і архітэктараў. З 13 па 20 верасня тут праводзіцца восьмы рэспубліканскі семінар творчай і навуковай моладзі.

Каля двухсот юнакоў і дзяўчат, якія толькі што пачынаюць свой творчы шлях у навучы або мастацтве, сабраліся разам, каб «скрыжаваць шпакі» думак у гараць творчай дыскусіі, пачуць непраздзутае слова таварыша аб першых выніках сваіх пошукаў і роздуму, папоўніць свой творчы багаж ведамі, сустрэцца з новымі цікавымі людзьмі.

Праграма семінара разнастайная і цікавая. Лекцыі аб сацыяльна-эканамічнай палітыцы партыі на сучасным этапе і аб ролі навукі ў прагрэсе грамадства, аб перспектывах развіцця культуры рэспублікі і аб актуальных граблях кіравання навукі, аб сучаснай беларускай літаратуры і тэндэнцыях развіцця сельскай гаспадаркі рэспублікі — дыяпазон тэм і з'яў, з якімі будучы знаёміцца ўдзельнікі семінара.

Гасцямі маладых талентаў будуць вядомыя вучоныя, пісьменнікі і кампазітары, мастацтвазнаўцы і архітэктары, лічбнікі ведамстваў і ўстаноў. Праграмай прадугледжваюцца сустрэчы з міністрам культуры БССР Ю. М. Міхневічам, акадэмікам АН БССР А. К. Красіным і П. І. Яшчарыцыным, пісьменнікамі І. Навуменкам, А. Лойкаем, А. Макаёнкам, А. Петрашкевічам, кампазітарамі І. Лучанком, А. Колкерам, Э. Ханком, вядомымі музычнымі калектывамі і салістамі.

Плануюцца таксама выезды ўдзельнікаў семінара на прадпрыемствы Магілёва, у калгасы і саўгасы вобласці, спартыўныя саборніцтвы і канцэрты ля «кастра дружбы».

БЕЛТА.

«Кармэн-сюіта» і іншыя, на абмеркаванні, сустрэчы з артыстамі і пастаноўшчыкамі, каб пачаць сістэматычную, шматгадовую работу па далучэнню моладзі да вяршынь музыкі. Гэта работа, якую ад нас патрабуюць гістарычныя рашэнні XXV з'езда КПСС пра павышэнне ролі сацыялістычнай культуры

павешанні, расстрэлы ў афрыканскіх краінах, якія змагаюцца супраць каланіялізму, — ці не з'яўляецца ўсё гэта сродкам вяртання, працягам у новай якасці барацьбы святла і цемры, прагрэса і рэакцыі, барацьбы, якой прысвяціў сябе Бруна ў XVI стагоддзі! Таму мы лічым твор С. Картэса і У. Ха-

камерныя камедыі і лірычныя творы сусветнай класікі.

Адначасова з пастаноўкай новых спектакляў тэатр у бягучым сезоне будзе актыўна працаваць з аўтарамі тых новых партытур, якія ёсць у нашым партфелі і заплаваны на наступны сезон. Я маю на ўвазе кардынальна

Яраслаў ВАШЧАК, народны артыст Украінскай ССР:

«ОПЕРА — НАША СУЧАСНІЦА»

Дзяржаўны акадэмічны ордэна Леніна Вялікі тэатр оперы і балета БССР — адзін з буйнейшых мастацкіх калектываў нашай краіны. Яго маштабнасць вызначаецца не толькі колькасцю складаных опернай і балетнай трупы, хору, аркестра, вытворчых цэхаў, перш за ўсё, вялікім творчым патэнцыялам. За гады існавання беларускай опернай і балетнай сцэны тэатр ажыццявіў пастаноўку лепшых узораў нацыянальнай музычнай драматургіі, сусветнай класічнай спадчыны і твораў сучасных савецкіх кампазітараў. У спектаклях прымалі ўдзел буйнейшыя дзеячы айчынага і замежнага мастацтва: салісты-спевакі і танцоры, дырыжоры, рэжысёры, мастакі. Толькі бягучы рэпертуар яго ўключае звыш пяцідзесяці назваў.

Значныя творчыя поспехі характэрныя і для мінулага сезона. Калектыву атрымаў першую Усесаюзную прэмію за лепшую работу з творчай моладдзю, за плённыя пошукі ў галіне выха-

— Наш новы сезон мы пачалі 16 верасня спектаклем «У буру» Ц. Хрэнікава, які атрымаў станоўчую ацэнку грамадскасці. Адначасова з адкрыццём тэатральнай залы мы пачынаем творчую дэкаду пад назвай «Мастацтва — першакурснікам-76». Што хаваецца пад гэтай «таямнічасцю»? Мы рабілі сацыялагічныя даследаванні ў галіне сувязей тэатра з моладдзю, якія, між іншым, паказалі, што, на жаль, 58 працэнтаў студэнтаў БДУ... не знаёмы з операй і балетам, ніколі не былі ў нашым тэатры. А гэта ж будучыя педагогі, вучоныя, даследчыкі, выхавальнікі тысяч і тысяч людзей! Ці ж можа быць інтэлігентным чалавек, які не мае ўяўлення пра мастацтва музычнага тэатра? Ад гэтай непісьменнасці часам і ўнікаюць думкі, нават ілжэ-дыскусіі: ці з'яўляецца опера, балет — мастацтвам сучаснасці. І вось у час названай дэкады мы запрасілі студэнтаў ВНУ і тэхнікумаў на спектаклі «У буру», «Барыс Годуноў», «Стварэнне свету»,

ры і мастацтва ў ідэяна-палітычным, маральным і эстэтычным выхаванні савецкіх людзей, фарміраванні іх духоўных запатрабаванняў.

Чытачоў «ЛіМа», зразумела, цікавіць, як складваецца рэпертуар тэатра ў новым сезоне. Першай прэм'ерай будзе спектакль «Лаэнгрын» выдатнага нямецкага кампазітара, вялікага рэфарматара опернага мастацтва Рыхарда Вагнера. Гэты твор вабіць нас сваёй рамантычнай узніслацю, тэмай барацьбы са злом, несправядлівасцю, любові да людзей. Ставіць оперу запрошаны доктар Ганс Фіртэль з ГДР.

«Джардана Бруна» — першая спроба ў оперным жанры беларускага кампазітара С. Картэса (лібрэта У. Халіпа). Калі «Лаэнгрын» твор напалову легендарны, дык опера С. Картэса — гістарычная. Але ў гэтай гістарычнай трагедыі прагледжваюцца трагедыіныя калізій, сугучыня і нашай сучаснасці. Нагадаем кастры гітлераўскай Германіі, пачатаўскай Чылі, Майданэк, Лідзіцэ, Арадур, Хатынь, катаванні,

вання маладых спевакоў і артыстаў балета. У сувязі з гэтай узнагародай у Мінску на пачатку бягучага года на базе нашага тэатра быў праведзены I Усесаюзны агляд мастакоў оперна-балетных тэатраў Савецкага Саюза. Па праву тэатр ганарыцца і тым, што яго спектакль «Барыс Годуноў» М. Мусаргскага таксама адзначаны першай прэміяй на Усесаюзным конкурсе, прысвечаным 175-годдзю з дня нараджэння А. С. Пушкіна. Яркім сведчаннем творчых дасягненняў калектыву ў мінулым сезоне з'явіўся поспех балетных спектакляў у братаў-Польшчы.

Пра тое, з чым мы пазнаёміся на беларускай опернай і балетнай сцэне ў сезоне 1976/77 гг. раскажае чытачам штоднёвіка «Літаратура і мастацтва» галоўны дырыжор тэатра, народны артыст Украінскай ССР Яраслаў Антонавіч Ващчак.

ліна тэматычна сугучным нашым дням і ў такім духу трактуем оперны спектакль, прэм'ера якога адбудзецца ў гэтым сезоне.

Дзве новыя пастаноўкі рыхтуе наша балетная трупа — спектаклі «Жызэль» і «Ціль Уленшпінгел», якія былі ў нас і раней, але мы ідзем па шляху ўдасканалення гэтых каштоўных твораў. Новыя пастаноўкі ажыццяўляюць балетмайстар Д. Арыпава («Жызэль» А. Адана) і В. Елізар'еў (новая рэдакцыя твора Я. Глебава). Мяркуем мы таксама перагледзець спектаклі «Яўгеній Анегін» П. Чайкоўскага і «Рыгалета» Д. Вердзі.

У сувязі з тым, што ў тэатры ёсць вялікая група здольнай моладзі, якая не занята ў рэпертуары мінулых гадоў, пачнем практыкаваць паказ маладых выканаўцаў у невялікіх па маштабах оперных творах у канцэртным выкананні. — «Іспанская гадзіна» М. Рэвеля, «Дон Паскуале» Г. Даніцэці, «Альберт Херынг» Б. Брытэна, «Арфей і Эўрыдыка» Х. Глюка і некаторыя іншыя

перапрацаваную оперу А. Багатырова «У пушчах Палесся», што 36 год назад з вялікім поспехам пачынала гісторыю беларускага нацыянальнага опернага мастацтва і была адзначана Дзяржаўнай прэміяй СССР, а таксама «Пінскую шляхту» Г. Вагнера па п'есе В. Дуніна-Марцінкевіча, «Сівую легенду» Д. Смольскага на лібрэта У. Караткевіча і балет «Маленькі прынц» Я. Глебава паводле твора Сент-Экзюперы. У нашых планах — заахвоціць беларускіх кампазітараў стварыць для дзяцей оперную партытуру па «Палескіх рабінзонах» Я. Маўра і балетную — па «Чароўнай дудцы» В. Вольскага. Усе гэтыя творы будуць рыхтавацца да вялікага свята — 60-годдзя Кастрычніка, да плануемых у юбілейным годзе гастролі у Маскве.

Такім чынам, новы сезон будзе ў нас творча напружаным, і мы верым, што калектыву тэатра з гонарам выканае свае абавязкі перад грамадствам, дастойна адкажа сваёй дзейнасцю на патрабаванні Камуністычнай партыі да мастацтва.

Васіл ПАПОЎ, заслужаны дзеяч мастацтваў Кіргізкай ССР:

«ШУКАЦЬ І ЗНАХОДЗІЦЬ!»

Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі БССР пачынае свой сёмы сезон. Працягваюцца працы творчага станаўлення самабытнага калектыву. Дзякуючы яго пачуццю адназначнасці перад грамадскасцю і пошукам у галіне рэпертуару, мінулы сезон ён правёў плённа. Узбагацілася новымі назвамі яго афіша; сярод прэм'ер з'явіліся на сцене ўвагу новай оперы Ю. Семянякі — «Тыдзень вечнага кахання». Палепшылася і арганізацыйна-гаспадарчая дзейнасць. Тэатр паспяхова гастраліваў у Віцебску, Архангельску і Ноўгарадзе. За выкананне фінансаванага плана і эканомію сродкаў ён атрымаў прэмію Міністэрства культуры

— Перш за ўсё пра рэпертуар. Тут мы працуем у двух напрамках: імкнёмся захаваць і ўдасканаліць лепшыя спектаклі мінулых сезонаў, якія з-за змен у складзе салістаў, пераездаў з адной

сцэны на другую на працягу многіх гадоў — маюць мастацкія страты і амартызацыю сцэнічнага афармлення, і ўзбагачаем рэпертуар новымі назвамі. Сярод іх адзначу наступныя прэм'еры: «Рэвію-

БССР. Ваенна-шэфская дзейнасць адзначана Пераходным кубкам БРК графсаюза работнікаў культуры. Калектыву выконвае ўсе пуніты сацыялістычнага дагавора аб садружнасці з вытворча-тэхнічным аб'яднаннем «Гарызонт» і калгасам імя Калініна Мінскага раёна.

Карэспандэнт штоднёвіка «ЛіМ» папрасіў раскажаць чытачам аб планах на новы сезон мастацкага кіраўніка калектыву, заслужанага дзеяча мастацтваў Кіргізкай ССР Васіла Тодаравіча Папова.

канцэрт», «Май фэйр лэдзі», «Мост мары», «Чыпаліна» і «Беласнежка і сем гномаў». Аб чым яны?

Як сведчыць сама назва першай з нашых прэм'ер, яна з'яўляецца па задуме яркім, святлочным аглядам лепшых фрагментаў з класічных і сучасных музычных камедый. Ажыццявіў маляўнічую пастаноўку галоўны балетмайстар тэатра, народны артыст БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР С. Дрэчын.

Па камедыі «Пігмаліён» Б. Шоу напісаны амерыканскім кампазітарам Ф. Лоў мюзікл «Май фэйр лэдзі» («Мая чароўная лэдзі»). Ленінградскі кампазітар В. Лебедзеў перадаў нашаму тэатру свой лірычны твор «Мост мары», у якім зроблена цікавая спроба раскрыць заводскую тэму ў сувязі з аса-

бістым жыццём герояў. Імкнучыся прыняць неабходны ўдзел у эстэтычным выхаванні дзяцей, мы падрыхтавалі музычную казку «Беласнежка і сем гномаў» Э. Калманаўскага, над якой працавала пастановачная брыгада ў складзе рэжысёра І. Лінкевіча, дырыжора Э. Арашкевіча, мастака А. Марозава, хормайстра Н. Андросавай, а таксама балет «Чыпаліна» К. Хачатуряна (балетмайстар С. Дрэчын, дырыжор А. Лапуноў, мастачка Я. Рапай).

З работай па стварэнню спектакляў для дзяцей мы звязалі яшчэ адну цікавую задуму: афармленне афіш, праграмак, буклетаў будзе зроблена самімі дзецьмі. Для гэтага мы абвясцілі сумесна з Палацам піянераў і школьнай конкурсу, у якім пры-

маюць удзел маленькія мастакі па адзінаццацігадовы ўзрост.

Вялікае месца ў нашай творчай дзейнасці на працягу сёмага сезона будзе займаць інтэнсіўныя пошукі нацыянальнага арыгінальнага рэпертуару. Будзем праводзіць творчыя сустрэчы з кампазітарамі і лібрэтыстамі, мастакамі і музыкантамі, прадстаўніцамі грамадскасці, каб абмяркоўваць не толькі напісаныя творы, але нават і задумкі, накіды, планы, заўвагі. Значную ўвагу мы надзелім прафесіянальнай вучобе артыстаў тэатра, без усялякай залежнасці ад рангаў. Будуць праводзіцца сістэматычныя заняткі па вакалу, сцэнічнаму руху, рытмічнасці, дыкцыі, танцу. Нягледзячы на адсутнасць спецыяльнай пляцоўкі для спектакляў, тэатр будзе імкнуцца значна павысіць тэхнічны ўзровень кожнай пастаноўкі. Падрыхтаваны якасна новыя афішы, праграмы, буклеты, тэатральныя эмблемы і г. д.

Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі БССР робіць усё ад яго залежнае, каб выпрацаваць непаўторнае мастацкае аблічча, уласны творчы почырк, стыль. Мастацтва ўсіх жанраў павінна прымаць удзел у выхаванні актыўных будаўнікоў камуністычнага грамадства.

Сцэна са спектакля Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі БССР «Тыдзень вечнага кахання». У роллях артыстна Л. Дуброўскага, заслужаны артыст БССР В. Фаменка і артыст В. Сердзюка. Фота Ул. КРУКА.

СЕЛЕТНІЯ гастролі тэатраў Беларусі па РСФСР і Украіне засведчылі плён дзейнасці сцэнічных калектываў у галіне пашырэння рэпертуару. Да цікавых з'яў грамадскасць аднесла і пастаноўку драмы Федэрыка Гарсія Лоркі «Дом Бернарды Альбы» на сцэне Рускага тэатра БССР (гэта наогул першы ў рэспубліцы зварот прафесіянальнага тэатра да творчасці выдатнага паэта-антыфашыста). Рэжысёр В. Карпілаў некалькі гадоў назад працаваў

дзяць, а нібы праслізгваюць праз шыліны...
Усё ў доме гняе чорны крыж. Ён размешчаны ў верхняй частцы сцяны. Гэта сімвал рэлігіі, догм, якія аджылі сваё. Атмасфера жаху, падслуховання, падглядвання, злосных плётак. Бязэмнасць іспавання, бездухоўнасць...
Асабліва прыкметны на фоне стрыманай каляровай гамы дэкарацыйны фарбаў у некаторых месцах — спякотнае неба Іспаніі, зялёная сукенка Адэлы, чырвоная кветка ў яе

цям яны робяць нейкі рытуал, які невядома кім заведзены і ў імя чаго выконваецца. І гэта «праце» на сутнасць драмы. Не жыццё з яе радасцямі і нягодамі, а рытуал, служэнне аджыўшым догмам, старым традыцыям, па якіх жылі фанатычныя продкі.
І захоўвае гэты лад жыцця Альба. Раскрыццё яе характару нададзена асноўнай увага рэжысёра.
У рэпертуары выканаўцы гэтай ролі Г. Абуховіч былі падобны характары, ды актрыса выкарыстала новыя фарбы сваёй мастацкай палітры, знішчыла

магчымасці для стварэння яркіх, жыццёва-праўдзівых характараў у А. Шах-Парон (Понсія), В. Філатавай (Адэла), Н. Чамадуравай (Ангусціас), Л. Былінскай (Магдалена), І. Гаркушы (Амелія), Т. Кудраўцавай (Марыя Хасефа), Г. Знакоўскай (служанка). На сцэне — жанычны, жаночыя страсці, а спектр эмоцый такі багаты!
У зладжаным актёрскім ансамблі «буйным планам» вылучаецца вобраз Марцірыё, створаны актрысай А. Пастрэвіч. Ды і ў п'есе гэты характар займае асаблівае месца ў сістэме вобразаў, асветленых талентам Лоркі, Марцірыё ахоплена неадольнай страсцю к Пэпе-Цыгану, куміру ўсіх дачок Альбы. Гэтая страсць спальвае яе сэрца рэўнасцю, зайздрасцю, помстай і немінуча цягне да маральнай гібелі. Па-юнацку супярэчлівыя пачуцці перадаюцца актрысай у адзінстве драматычнага і лірычнага гучання. Надзвычай прыгожы пластычны малюнак вобраза. Нельга забыць, як Марцірыё ў А. Пастрэвіч, стамленая пакутамі, журбач, злобай, стаіць ля сцяны: рукі раскінуты, як у параненай ітушкі, якой не суджана ўзляцець, галава нібы ляжыць на высока ўзнятым плячы. На тым плячы, якім прырода скалечыла яе фігуру. Марцірыё моўчкі слухае раласна-адчайнае прызнанне Адэлы пра каханне Пэпе-Цыгана. Вочы Марцірыё гараць нянавісцю да шчаслівай саперніцы. Нянавісцю, якая знішчыць Адэлу.

Выдатная актёрская работа!
У спектаклі ёсць яшчэ адна дзейная асоба, якая іграе значную ролю ў выяўленні ідэяна-мастацкіх прынцыпаў твора Лоркі. Гэта — дом Альбы. У ім таго, каб ён — Дом — выглядаў самым лепшым, самым багатым, самым прыстойным, яго ўладальніца ідзе на ўсё. Асуджае дачок на бласлюбнасць, прынятае іх волю, зачытвае хавае ў каменным сілепе, не ўсведамляючы жаху сваіх учынкаў. Галоўнае для яе, каб усё ведалі дом Альбы сьвята захоўвае дагматы царнага, звычайна, устаноўлены парадак і пануючы ў дзяржаве мараль, Яна сама раба Дома.
Унутраны канфлікт Альбы — ахвяры і ката — раскрыты тэатрам з бязлітаснай драматычнай сілай і сапраўды паэтычным абагульненнем. Вось такія альбы, не раздумваючы, першымі кідаюць каменні ў змагароў супраць забабонаў, падштурховаюць на гэта іншых. У сцэне расправа з дачкой Лібарды Барбара Альба крычыць на тоўпу: «Няхай усё возьмуць палкі і лапаты, няхай усё сяло сьлізнецца разам, каб забіць яе... Забіце яе хутчэй, пакуль не прыйшла паліцыя, паліце яе грэшніцу!» Такія альбы першымі разраджаюць вінтоўкі, каб зрабіць самасуд (страляба Альбы ў Пэпе-Цыгана ў фінальнай сцэне). Спектакль судзіць Альбу і за пакуты старога маці, якую яна трымае пад замком у сілепе, і за смерць юнай Адэлы, і за трагічна безвыходнае жыццё ўсіх дачок, у якіх яна адабрала свабоду, святло, шчасце кахання і мацярынства. Тэатр даносіць да сучаснага глядача праклён паэта свету прымусу і ханжаства, раскрываючы і надзею Ф. Лоркі на светлы дзень яго Іспаніі.

ПРАКЛЁН І НАДЗЕІ ЛОРКІ

«ДОМ БЕРНАРДЫ АЛЬБЫ» Ф. Г. ЛОРКІ У РУСКІМ ТЭАТРА БССР ІМЯ М. ГОРКАГА

над п'есай са студэнтамі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Цяпер абноўленага задума прапанавана нам у ажыццяўленні яе прафесіяналамі.

Каб перадаць драматычную напружанасць і няспынанасць падзей, пастаноўшчык замкнуў дзеянне ў коле жыхароў дома Альбы. Аказаліся скарачанымі некаторыя сцэны і дыялогі, апушчаны масоўкі з гасцямі і суседзямі, эпизоды з жабрачкай. Поўная ізаляцыя ад «чужых»: на сцэне — сям'я Альбы.

У раўнавазе са стылістычнай паслядоўнасцю рэжысуры стваралася сцэнаграфічнае вырашэнне. Мастак Д. Мохавіч таксама абмежавваў месца дзеяння ў замкнёнай прасторы пакою, які ўвасабляе ўвесь дом Альбы. На сцэне няма традыцыйнай заслоны. Яе заместа пахліла апушчанае пліта-застаўка. Яна звужана данізу і закрывае толькі невялікую частку сцэны. Калі спектакль пачынаецца, застаўка ўзнімаецца ўверх, злучаецца са сталевамі плітамі і ўтварае наглуха закрытае памяшканне: каменная будова з пабеленымі вапняк сценамі і столлю. Такі інтэр'ер стварае адчуванне статычнасці і устойлівасці.

Выхад з дома не відаць. Праходы ў левую і правую кулісы ўспрымаюцца як нішы, у якіх людзі могуць часова прытаіцца. Тут усё знаходзіцца ў зняволенні — ад дваццацігадовай Адэлы да васьмідзесяцігадовай Марыі Хасефы. Жывым з гэтай турмы ніхто не можа выйсці. Вызваленне адно: калі па старажытнаму звычайу выносяць нагамі ўперад.

Выходныя дзверы на вуліцу пакажуцца, калі застаўка, якая прыкрывала іх, апусціцца гарызантальна, і на іх адваротным баку глядач убачыць мёртвую Адэлу. Як распятую. Жудасная карціна. Да гэтага трагічнага фіналу персанажы не выхо-

валася. Гэта не проста жыванісныя эфекты, а метафара пратэсту, які адлюстраваны колерам. Ствараецца цяжкае прадчуванне вострых духоўных канфліктаў у гэтай сцэнаграфіі.

Вось напружаны паядынак сяцёр, калі пад націскам гараць варожых пачуццяў, прагі свабоды і шчасця яны гавораць адна адной агідныя словы. І тут нечакана прыўзнямаецца сталевае пліта, адкрываючы асляпляльна яркае неба. Або ў фінале, калі апускаецца на падлогу пліта з мёртвай Адэлай, а столь узнімаецца, агляючы чарнату ночы. Выразна! Вобразна! У духу паэтыкі Ф. Лоркі...

У спектаклі няма знешне эфектных прыкмет і іншых сцэнічных падрабязнасцей іспанскага быту. Тым не менш гэта — Іспанія, аб якой з праклёнам і любоўю пісаў Лорка. У колеры, у нейкіх няўлоўных дэталях пастаноўкі, у гуках музыкі. А Лорка лічыў музыку важным кампанентам свайго тэатра, і афармленне, зробленае А. Рэнанскім, арганічна ўвайшло ў тканіну сцэнічнага твора, узмаціла яго эмацыянальнае гучанне. Так, за тоўстымі сценамі дома Альбы кіпіць і бурліць тэмпераментнае жыццё з яго святамі, песнямі, танцамі, карыдамі, кантрастуючы з жорсткасцю сацыяльнай атмасферы ў краіне.

Асноўны прынцып мізансцэніроўкі — паказ «буйным планам» галоўнай дзейнай асобы ў дадзеным эпізодзе. Астатнія персанажы аддаляюцца на другі план, займаюць пазіцыі паводле акрэсленых ліній і ствараюць графічна дакладны малюнак. Малюнак з маўклівых фігур у чорным. Змены гэтых малюнкаў суправаджаюцца даўнымі пластычнымі рухамі жанчын: быц-

нечаканую манеру паводзін, новы інтанацыйны лад мовы. За імпазантнай постацю пажылой прыгожай дамы ўгадваеш душу ўладную, жорсткую, крывадушную. У той жа час Г. Абуховіч паказвае, што Альба не пазбаўлена пачуцця любві да сваіх дачок. Разнастайныя адценні ў яе ўзвемаадносінах з усімі персанажамі. Утоеная прышчотнасць да любімыя Адэлы, жаль да Марцірыё, спагадлівасць да Магдалены і Амеліі, насяржанаасць у абыходжанні з Ангусціас. Разуменчы ўласную перавагу, то злосна, то хітравата вядзе дыялог Альбы Г. Абуховіч з Понсіяй.

Мастацка-эсэістая ёмістасць кожнага вобраза драмы Лоркі дае актрысам, занятым у спектаклі, складаныя задачы. Гледачы адчулі шырокія творчыя

Сцэна са спектакля.

Фота Ул. КРУКА.

НАПЯРЭДАДНІ ПРЭМ'ЕРЫ

ЗАЎЖДЫ НАДЗЁННАЯ ТЭМА

Хутка на экраны краіны выйдзе новы мастацкі фільм «Сын старшыні», пастаўлены рэжысёрам В. Нікіфаравым па сцэнарыю М. Матукоўскага. Галоўны апэратар карціны В. Нікалаеў.

Мікалай Матукоўскі — драматург, якога добра ведаюць у нашай рэспубліцы і за яе межамі. І вось ён прыйшоў у кінематограф. Назапашаны ў тэатральным мастацтве вопыт вельмі спатрэбіўся яму ў мастацтве кінематографічным. Глядзіш фільм і адчуваеш, што на гэтай ніве ім зроблены новы крок, шырока выкарыстаны магчымасці экранна, які дазволіў пашырыць рамкі дзеі, выйці на шырокую прастору, паказаць маштабы бурлівага жыцця сучаснай вёскі, раскрыць праблемы, якія ў ёй вырашаюцца.

Зварот сцэнарыста да гэтага матэрыялу сам па сабе заслугоўвае вялікай увагі.

Беларускія кінематогра-

фісты на працягу ўсёй гісторыі існавання студыі пастаянна распрацоўвалі сельскую тэматыку. Дастаткова назваць такія творы, як «Двойчы народжаны», у якім здымаліся папулярныя ўжо ў той час артысты У. Крыловіч, Б. Бабачкін, Л. Кміт, або карціну «Інжынер Гоф» з В. Ліванавым, В. Мяркур'евым, Л. Мазалеўскай у галоўных ролях.

30-я гады — перыяд суцэльнай калектывізацыі. Парашэнню партыі ішла карэнная перабудова сельскай гаспадаркі. І майстры кіно, вядома, не маглі прайсці міма гэтага працэсу. У дакументальных і мастацкіх стужках яны паказвалі, з якімі цяжкасцямі нараджаўся і замацоўваўся новы сацыялістычны лад жыцця ў савецкай вёсцы.

Прайшлі дзесяцігоддзі. Мінулае мы можам убачыць сёння хіба толькі ў кадрах кінахронікі, працягчы аб ім на пажоўклых ад часу старонках газет. Сённяшняя вёска аснашчана магутнай тэх-

нікай, яна забудоўваецца дамамі гарадскога тыпу з добрапарадкаванымі кватэрамі.

Так час ставіць новыя задачы, новыя патрабаванні. Малодшыя, пераймаючы эстафету ад старэйшых, імкнучы ісці далей, дзеля здзяйснення сваіх планаў гатовы ўступіць у канфлікт. Менавіта такая калізія пакладзена ў аснову карціны «Сын старшыні», у якой галоўны герой Якаў Русак шмат зрабіў для свайго калгаса, перажыў многа цяжкасцей, клапаціўся аб дабрабыце людзей і бачыў у гэтым асноўны сэнс сваёй старшынёўскай дзейнасці. Сын Аляксеі, выпускнік сельскагаспадарчага інстытута, чалавек адукаваны, глядзіць на рэчы шырэй, лічыць, што «не хлебам адзіным жыве чалавек». Адночы ён заўважыў: «Не так, бацька, жывеш». Праўда, гэта ўнутранае перакананне пакуль не перарастае ў адкрыты канфлікт. Скажанае — пакуль толькі пралюды будучых адносін паміж баць-

кам і сынам, якія прымуць востры характар.

— Мы вырашылі сродкамі кіно паказаць на экране жыццё сучаснай вёскі з яе надзённымі праблемамі, — гаворыць рэжысёр-пастаноўшчык фільма В. Нікіфарав. — За гнізлізям даследуемага матэрыялу, творчай распрацоўнай тэмы мы адчувалі навізну. Трэба падзякаваць драматургу М. Матукоўскаму, які прапанаваў студыі надзвычай цікавы сцэнарыі. За плячыма Мікалай Ягоравіч багаты журналісцкі вопыт. З журналістыкі ён пачынаў свой шлях як драматург. І вось, нарэшце, прыйшоў у кінематограф. Працуючы сумесна над фільмам, я заўсёды ўважліва прыглядаўся да гэтага чалавек, выслухоўваў яго парады, адчуваў, што перада мною, а дакладней, побач са мной — таленавіты мастак-публіцыст. На адзіначных пляцоўках, вядома, мы ўносілі лэўныя карэктывы, дапрацоўвалі асобныя эпізоды (без гэтага працаваць над фільмам наогул немагчыма), і з абыходзілася і без спрэчак. Аднак праца была прыемнай і хваляючай.

Тлумачыцца гэта ў многім, відаць, і тым, што падбраўся надзвычай добры творчы калектыв. Як рэжысёр, я вельмі задавалены выканаўцамі роляў. Уладзімір Самойлаў из «Беларусьфільма» не навічому. Упершыню я сустрэўся з ім у фільме «Зімародка», потым наша супрацоўніцтва працягвалася ў кар-

ціне «Хлеб пахне парохам», а «Сын старшыні» — трэцяя сумесная работа. Дарэчы, у гэтай стужцы ў ролі сына зняўся яго ж... сын. Што ж, дуэт, памойму, атрымаўся неблагі. Застаецца толькі паказаць ім яшчэ лепшага плёнчу. Самойлава-старэйшага мінчанін і наогул беларускі гледачы ведаюць даўно. Мабыць, з таго часу, калі ён працаваў у Горнаўскім абласным драматычным тэатры, выступаў у яго складзе на сцэне ў Мінску ў ролі Рычарда III, («Рычард III», Шэкспіра), Сулава («Дачнікі» М. Горькага), і іншых. Зараз ён — вядучы актёр Маскоўскага тэатра імя Ул. Маякоўскага. Адначасова здымаецца ў фільмах...

...Правільна значыць рэжысёр В. Нікіфарав. Ул. Самойлаў сапраўды паспяхова здымаецца ў фільмах, што ствараюцца на розных стужках краіны. «Верце мне, людзі!» «Дваццаць шэсць бакінскіх камісараў»... Ды хіба ўсе пералічыць! А з якім майстэрствам выканаў ён ролю Барыса Савінава ў дзвюхсерыйнай карціне «Крах!» Цяпер гледачы чакаюць з ім сустрэчы ў новым мастацкім фільме — «Сын старшыні».

Віктар ПОЛЯК.

ГУЧАЦЬ ЧАРОЎНЫЯ МЕЛОДЫ

колькі сапраўднага шчасця прыносіць дачунае да прыгажосці.

Мабыць, не знойдзецца і самай маленькай вёсцы, заводскага калектыву, дзе б не было гурткаў мастацкай самадзейнасці, сваіх выдатных спевакоў, танцоўраў, дэкламатараў.

У якой яшчэ краіне столькі клопату і ўвагі аддаецца народным талентам, гарманічнаму развіццю асобы! Да паслуг працоўных чудаўныя палаты і дамы культуры, клубы. Хочаш займацца музыкой, калі ласка, вось табе любы інструмент, авалодвай ім! Хочаш вучыцца танцаваць—табе дапаможа вопытны майстар. А калі ў цябе драматычны талент — удасканальвай яго ў сцэнічнай студыі.

Гэтыя здымкі зроблены ў розных кутках рэспублікі. Гомельшчына, Брэстчына, Полацк. Угледзьцеся ў твары гэтых удзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Колькі ў іх адухоў-

ленасці, светлай радасці, улюбённасці ў чароўны свет музыкі, пластыкі, гармоніі!

Г. Пастаяла, якую вы бачыце на здымку з правага боку, актыўная ўдзельніца мастацкай самадзейнасці Палаца культуры Полацкага завода шкловакна. На гэтым прадпрыемстве працуюць драматычны і харавы гурткі, вялікай папулярнасцю карыстаецца мужчынская харавая група. Самадзейныя артысты часта выступаюць з канцэртамі перад працоўнымі калектывамі Полацка, Наваполацка, калгасаў і саўгасаў Віцебшчыны. Добра ведаюць працоўныя Баранавіцкага раёна фальклорна-этнографічны калектыв саўгаса «Прыазёрны» (здымак знізу).

Заўсёды збірае шматлюдную аўдыторыю харавы калектыв Гомельскага Палаца культуры хімікаў (здымак злева).

Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА, Э. КАБЯКА, І. ЮДАША, (БЕЛТА).

Калі прыходзіць да чалавека песня? Да адных у дзяцінстве разам з матчынай калыханкай, да другіх у росную раніцу, калі спяшаюцца на работу ў поле, да трэціх — у заводскім клубе.

Песня прыходзіць тады, калі сэрца не хоча маўчаць, калі рвуцца на волю пачуцці, калі душа прагне чудаўнага.

Колькі дзяўчат і хлопцаў заручыліся з добрай песняй, колькі сталых людзей аддаюць ёй кожную вольную гадзіну. І

— А ЛЕНА Александрэўна, мінулае пяцігоддзе для працоўных Драгічыншчыны з'явілася перыядам звычайнага павышэння эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, росту прадукцыйнасці працы. Які ўклад унеслі ў гэта работнікі культасветустановаў раёна?

— Сапраўды, гады пасля XXIV з'езда КПСС былі для нас радаснымі і плённымі. Выкананы пяцігадовы план па вытворчасці зерня, цукровых буракоў, ільновалакна, гародніны. Узрасла вытворчасць прадуктаў жывёлагадоўлі. Па выніках Усесаюзнага сацыялістычнага спаборніцтва раён быў удастоены пераходнага Чырвонага сцяга ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВДСПС і ЦК ВЛКСМ, а за павелічэнне вытворчасці і продажу зерня, цукровых буракоў, ільновалакна — пераходнага Чырвонага сцяга ЦК КПБ, Савета Міністраў БССР, Бельсаўпрофа і ЦК ЛКСМБ.

Усё дасягнутае — вынік творчых пошукаў працоўных раёна, у тым ліку і работнікаў устаноў культуры. І няхай «прадукцыя» іх не вымяраецца тонамі і кілаграмамі, але нашчоўнасць яе ад гэтага не змяняецца. Кніга, спектакль, песня сваімі эмацыянальнымі сродкамі ўплываюць на чалавека, выходзяць у ім такія высакародныя рысы, як праванатасць, сумленнасць, праўдзівасць, калектывізм, непрымлімасць з усім шкодным, косным, фармальным. Але гэтым дзейнасць культасветработнікаў не абмяжоўваецца, яна куды больш шматгранная.

Завітайце ў наш калгас імя Чкалава. Пабудзьце ў

мясцовых установах культуры, праўленні гаспадаркі, чырвоных кутках. І вы ўбачыце па-майстарску аформлены наценныя газеты, баевыя лісткі і «маланкі». Вы пачуеце прозвішчы загадчыцы бібліятэкі Людмілы Курылюк, метадыста сельскага Дома культуры Галіны Кулік, кіраўніка духавога аркестра Аляксандра Ляўковіча. Добрае слова пра культасветнікаў скажучы і ў калгасах «Савецкая Беларусь», «Рассвет», «Радзіма» — літаральна ў кожнай гаспадарцы раёна, бо клопат аб арганізацыі сацыялістычнага спаборніцтва стаў для нашых культасветработнікаў кроўнай справай.

Сёлетняй зімой культурмейцы Драгічыншчыны заклікалі калег Брэстчыны актывізаваць работу сярод жывёлагадоўцаў. І здарылася гэта не выпадкова: ёсць чаму навучыцца ў гэтым плане ў нашых работнікаў культуры. Дом жывёлагадоўца, чырвоны куток на ферме, асабліва ў зімовы перыяд, — не толькі месца адпачынку, але і адзін з цэнтраў выхавання калгаснікаў. Для работы сюды накіроўваюцца лепшыя ідэалагічныя байцы, вопытныя спецыялісты. Яны імкнуцца, каб кожны дзень на фермах праводзіліся разнастайныя мерапрыемствы: лекцыі, палітфармацыі, гутаркі, канцэрты, прагляд сельгасфільмаў, сустрэчы з цікавымі людзьмі.

Тацця Манцэвіч з калгаса «Рассвет», Васіль Кацюба з «Чырвонага Кастрычніка», Глафіра Вурдыга з «Маладой гвардыі», многія іншыя работнікі культасветустановаў сумяшчаюць сваю асноўную дзейнасць з важным грамадскім даручэннем — загад-

ваюць на фермах чырвонымі куткамі. Тут падтрымліваецца ўзорны санітарны парадак, удала размешчана наглядная агітацыя, адкрыты бібліятэчкі-перасоўкі, працуюць радыёкропкі, тэлевізары, маюцца газеты і часопісы.

— Якія новыя формы работы з'явіліся ў дзейнасці

і з той, што жыццё сваё звязала з сельскагаспадарчай тэхнікай. Прыйшлі юнакі і дзяўчаты, якія не паспелі набыць яшчэ спецыяльнасці, хто толькі збіраецца вызначыць сваё месца ў жыцці. Ды і назвалі вечар цікава — «Вучыцеся любіць зямлю»...

Якаў Фёдаравіч быў на

сці і знаходзілася: там былі арганізаваны гульні, атракцыёны. Маладыя механізатары прышлі ўдзел у віктарыі не па веданню тэхнікі...

Вечары гонару, «агеньчыкі» з падобнай тэматыкай, што праходзяць пад дэвізам «Традыцыі бацькоў — на ўзбрасце моладзі», набы-

АКРЫЛЕНАСЦЬ ІМКНЕННЯЎ

ІНТЭРВ'Ю З ДРУГІМ САКРАТАРОМ ДРАГІЧЫНСКАГА РК КП БЕЛАРУСІ А. БРУХАН

ўстаноў культуры за апошнія гады?

— Пачну з аднаго прыкладу. У калгасе «30 год БССР» Якава Фёдаравіча Супруновіча ведае кожны. Ён лепшы механізатар.

Тры дзесяці гадоў назад, адразу ж пасля арганізацыі на Драгічыншчыне калектывных гаспадарак, Якаў Фёдаравіч, нядаўні франтавік, адным з першых у раёне сеў за руль трактара. З таго часу і не разлучаецца з калгасным полем. Дарма, што тры гады назад з'явіліся механізатары адправілі яго на адпачынак. Але і сёння Якаў Фёдаравіч — часты гоасць у калгасных трактарыстаў, першы іх дарадчык. І сустрэча з ім не толькі ў полі, ці на трактарным стане. Нядаўна вельмі, з данамогай культасветработнікаў, і ў першую чаргу загадчыцы Аляксеевічскай сельскай бібліятэкі Надзеі Млыныч, быў праведзены вечар сустрэчы механізатараў-ветэранаў з калгаснай моладдзю. І не толь-

кі з той, што жыццё сваё звязала з сельскагаспадарчай тэхнікай. Прыйшлі юнакі і дзяўчаты, якія не паспелі набыць яшчэ спецыяльнасці, хто толькі збіраецца вызначыць сваё месца ў жыцці. Ды і назвалі вечар цікава — «Вучыцеся любіць зямлю»...

Якаў Фёдаравіч быў на сці і знаходзілася: там былі арганізаваны гульні, атракцыёны. Маладыя механізатары прышлі ўдзел у віктарыі не па веданню тэхнікі...

Вечары гонару, «агеньчыкі» з падобнай тэматыкай, што праходзяць пад дэвізам «Традыцыі бацькоў — на ўзбрасце моладзі», набы-

Ім цэнтральнай фігурай. Побач з франтавімі ўзнагародамі на грудзях яго ззялі працоўныя. З першым трактарыстам калгаса ў залу вясковага клуба ўвайшлі яго слаўныя паслядоўнікі — кавалер ордэнаў Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга Павел Антонавіч Сушко, Віктар Лявонцэвіч Півень, іншыя механізатары.

Клубная зала пунсавела ад прывітальных лозунгаў, плакатаў. Яны расказвалі аб працоўнай доблесці гаспадароў калгаснай тэхнікі, заклікалі моладзь шырыць рух за авалоданне механізатарскімі спецыяльнасцямі, за ўдасканаленне свайго прафесіянальнага майстэрства...

— Вучыцеся гаспадаранню! Штодзённа і настойліва! — гаварылі моладзі вопытныя механізатары, кіраўнікі гаспадаркі.

Калгасная агітбрыгада прысвяціла гаспадарам палёў нямала песень, танцаў. А ў фае клуба ўдзельнікі вечара спаборнічалі ў весяло-

ваюць у нас усё большую папулярнасць.

Або ўзяць укараненне ў нашых вёсках, пасёлках новых свят, абрадаў. Дні паэзіі, дні дзіцячай кнігі, провады зімы, святы, звязаныя з завяршэннем уборкі ўраджаю або будаўніцтва, перавыкананнем плана. Правядзенне іх не абыходзіцца без удзелу работнікаў культуры.

Цікава праходзяць таксама выстаўкі кветак у раённым Доме культуры. Вострае пачуццё прыгожага, творчы роздум кветкаводаў над стварэннем кампазіцый або проста букетаў міжволі наводзяць на думку: колькі талентаў ёсць у нашым парадзе, якая вялікая эстэтычная культура жыве ў ім — шырая, праўдзівая, бясконца, як крыніца...

Нарадзілася некалькі культурасветработнікаў ідэя арганізаваць цыкл конкурсных тэматычных вечараў «А ну, дзяўчаты». Насельніцтва раёна палобіла яе — за рознабаковую цікавую пра-

ПЕРАВОД НА ІНШУЮ РАБОТУ

Што лічыцца пераводам на іншую работу?

Паводле агульнага правіла, адміністрацыя не павінна павялічваць ад рабочага або служачага выканання работы, не абумоўленай працоўным дагаворам. Разам з тым адміністрацыя мае права перамяшчаць работніка з аднаго рабочага месца на другое. На практыцы нярэдка п'ястаюць цяжкасці, як адрозніць перавод ад перамяшчэння работніка.

Перамяшчэнне работніка, хача б і ў межах яго прафесіі, спецыяльнасці і кваліфікацыі, разглядаецца як перавод на іншую работу, калі істотна змяняюцца ўмовы яго працы, да якіх, у прыватнасці, адносяцца аб'ём работы, ступень шкоднасці і цяжкасці работы.

Не лічыцца пераводам на другую работу перамяшчэнне рабочага або служачага на іншае рабочае месца на тым жа прадпрыемстве, на ўстаноў, арганізацыі без змянення спецыяльнасці, кваліфікацыі, пасады, памору заробатнай платы, льгот, пераваг і іншых істотных умоў працы (артыкул 25, Кодэкс законаў аб працы БССР).

Пытанне аб тым, якія змены ўмоў працы лічыцца істотнымі, вырашаецца ў кожным канкрэтным выпадку. Напрыклад, для работніка, які сумяшчае работу з вучобай, істотнай змайняюцца ўмоў працы з'явіцца пераход з адназначнай работы на дзюжэменную, для маці, якая корміць грудное дзіця, — перамяшчэнне на іншае рабочае месца, аддзяленне ад месца жылжарэнтства, і г. д.

Пры прыёме на работу шафэра адміністрацыя абавязана высветліць, ці будзе ён працаваць на аўтамабілі пэўнага тыпу, пэўнай грузпадымальнасці або на ўсякай аўтамабілі з тых, якія ёсць у арганізацыі. Гэтыя ўмовы павінны быць агабораны ў загадзе аб залічэнні шафэра на работу. Калі ў загадзе прадугледжаны тып і грузпадымальнасць аўтамабіля, то перамяшчэнне шафэра на ініцыятыўе адміністрацыі на машыну іншага тыпу і грузпадымальнасці трэба разглядаць як пераход на іншую работу.

Перавод на іншую работу трэба адрозніваць ад ускладнення на работніка нейкіх новых абавязкаў, абумоўленых яго спецыяльнасцю. Прызнана, што кола абавязкаў работніка не можа быць абмежавана нім-небудзь загадаў вызначаным пералікам пытанняў. Таму нельга разглядаць як пераход на іншую работу даручэнне работніку, няпоўнаснаму загружанаму асноўнай работай, дадатковых абавязкаў, адпавядаючых яго спецыяльнасці і кваліфікацыі, калі выкананне іх магчыма ў рамках нармальнага рабочага дня.

Не з'яўляецца пераводам на іншую работу ўдаскладненне назвы спецыяльнасці ці пасады работніка, калі пры гэтым не змяняюцца яго працоўныя функцыі, або калі пры ўвядзенні новага штатнага раскладу ранейшай пасады ліквідуецца, а замест яе прадугледжваецца пасада з іншай назвай, але з тымі ж абавязкамі.

А. ХВАСТОУ,
кандыдат юрыдычных навук.

СЕННЯ ў нас дзверы не зачыняюцца, — сказаў Аляксандр Маркоўскі, дырэктар Сярковіцкага Дома культуры, што на цэнтральнай сядзібе саўгаса «Рыдомльскі». Шыбы ў пацвярджэнне яго слоў тут жа ў кабінет зазірнулі дзве дзяўчыны і напрасілі:

— Нам трэба парэспіраваць...

— Бачылі нашу афішу? Дзяўчаты хваляцца і хочучы праспяваць лішні раз, каб быць больш упэўненымі на

моладзі закончыўся канцэрт-там мастацкай самадзейнасці. Са сцэны гучалі песні і вершы пра Камуністычную партыю, сацыялістычную Радзіму, савецкі народ. Сваякі і сябры цёпла віншавалі хлопцаў і дзяўчат з атрыманнем першага пашпарта.

З многімі хлеббарамі мне давялося пагутарыць у той дзень. Літаральна ўсе яны з пахвалою гавораць пра работу свайго Дома культуры, называюць яго «цэхам культуры і веселасці», успамінаючы «Снежны фестываль», святы

САЎГАСНЫЯ КУЛЬТАРМЕЙЦЫ

канцэрце, — растлумачыў дырэктар.

Актывісты звярталіся да дырэктара па розных пытаннях: як стэды лепш размясціць, сцэну аформіць, каму першаму выступаць. Хсб гэта было вядома па плану, але ўкладаніялася яшчэ і яшчэ раз.

Увечары сельскі Дом культуры быў перапоўнены. Сюды пасля працоўнага дня прыйшлі рабочыя саўгаса. Сёння іх сынам і дочкам упершыню ў жыцці ўручаецца пашпарт. Гэтыя паснаццацігадовыя юнакі і дзяўчаты, гордыя і ўхваляваныя, панясучы з сабою дакументы новага ўзору з Гербам Савецкага Саюза на тытульнай вокладцы. Як не хвалявацца!

Святочную ўрачыстасць адкрыла паважаная ў наваколлі сакратар сельскага Савета Тамара Васільеўна Лемяшэўская. Услед за яе прамовай прагучаў верш У. Маякоўскага аб савецкім пашпарце ў выкананні камсамолкі Людмілы Рачонак. Да моладзі з добрымі нажаданнямі звярнуліся дырэктар сярэдняй школы С. Фандо, рабочы саўгаса В. Башырын, старшыня сельскага Савета В. Жагуловіч.

Вечар уручэння пашпартоў

першаў баразны, ураджаю, святочныя канцэрты.

Без мастацкай самадзейнасці ў саўгасе не праходзіць ніводнага колькі-небудзь важнага сходу або сустрэчы. Творчыя справадзачы выканаўцаў, фестывалі беларускай песні, рэпетыцыі, спеўкі, канцэрты, тэатралізаваныя прадстаўленні на масавых народных святах вясны, ураджаю, зімы збіраюць заўсёды многа глядачоў. Асаблівым поспехам карыстаецца саўгасны хор, у якім спявае больш за 40 чалавек.

Панулярная і вакальная група ў складзе васьмі жанчын. У яе выкананні гучаць пераважна рускія і беларускія народныя песні. Кіруе мясцовымі песніцамі загадчыца сельскай бібліятэкі Ядвіга Кахановіч. Сяркавічанам пашанцавала на кіраўніка — гэта вялікі энтузіяст, нястомны шукальнік добрай песні. «Без Ядвігі наш Дом культуры быў бы пусты», — гавораць ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці. Яна не толькі ўзначальвае хор і вакальную групу, але і сама цудоўна выканаўца песень з савецкіх кінафільмаў.

Радасна адзначаць, што песні Дома культуры растуць з месяца ў месяц.

Працай яго пастаянна ціка-

граму. Людзі ідуць у клуб не толькі як глядачы, але як актыўныя бальшчыні за гонар свайго калектыву, за прэстыж свайго прафесіі.

З правядзеннем конкурсных вечароў установы культуры быццам атрымалі другое дыханне.

Алена Аляксандраўна, якія набыты з'явіліся ў дзейнасці культуры-асветных устаноў раёна ў час Усеагульнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных?

— Трэба адзначыць, што фестываль народнай творчасці набывае ўсё большы размах. У яго актыўна ўключыліся ўсе работнікі устаноў культуры. А ад гэтага ж у значнай меры залежыць поспех і калектываў, і асобных выканаўцаў.

Важнае значэнне нададзена арганізацыі пастаяннай дзейнасці агітбрыгад. Перавага іх сярод іншых форм мастацкай самадзейнасці — у алабодзёнасці тэматыкі, аператыўнасці. Галоўнае — агітбрыгада збірае самую масавую аўдыторыю, эфект выступлення, як правіла, максімальны.

У рамках праграмы фестывалю ў раёне арганізавана прайшлі дні маладзёжнай песні, свята музыкі і песні аб працы і дружбе народаў нашай краіны. На заключныя канцэрты гэтых мерапрыемстваў запрасілі ветэранаў вайны, перадавікоў вытворчасці, моладзь з усіх гаспадарак і прадпрыемстваў раёна. Лепшыя выканаўцы — Мікалай Ліўчук, Раіса Лапачук, Мікалай Пітроўскі, іншыя самадзейныя артысты, асобныя калектывы адзначаліся граматамі, каштоўнымі падарункамі.

Важны здабытак нашай

самадзейнасці ў тым, што ў перыяд фестывалю ў раёне створана каля дзесяці новых мастацкіх калектываў. Гэта хор на Драгічынскім камбінаце бытавога абслугоўвання, жаночыя вакальныя ансамблі ў Пярковіцкім, Літоўскім, Ліпніцкім сельскіх клубах і іншыя.

Словам, прыемна адзначыць, што нашы энтузіясты культуры правільна разумюць галоўную задачу фестывалю: развіваць масавасць мастацкай самадзейнасці, глыбей абапірацца ў ёй на першакрыніцу — народную песню. Гэтым яны паспяхова вырашаюць адну з практычных праблем, якая датычыць усеабовага развіцця асобы.

— І апошняе. Вырашэннем якіх задач заняты культурныя Драгічыншчыны ў пасля'ездзе дні?

— Самая неадкладная і важная сённяшняя іх справа з'яўляецца планамерная, актыўная, настольная работа па прапагандзе дакументаў і матэрыялаў XXV з'езда КПСС. Работнікі культуры раёна ўкладваюць у гэтую справу ўсе свае веды, умовы, сілу душы.

Па сходах раённага партыйнага актыву адзначалася, што два паніцы, якія вызначаюць характар дзесяці гадоў, — якасць і эфектыўнасць — непарушна звязаны з неабходнасцю павышэння ўзровень культуры ва ўсіх званнях народнай гаспадаркі, працы, быту і адпачынку нашых людзей. Менавіта, на гэта нацэляваюць цяпер клубныя і бібліятэчныя работнікі нашы партыйныя камітэты.

Інтэр'ю правёў
Р. ПРАТАСЕВІЧ,
слухач Мінскай
Вышэйшай партыйнай
школы.

вяцца партыйная і камсамольская арганізацыя, без іх удзелу не праводзіцца тут ні адзін вечар. Справа не толькі ў тым, што абмяркоўваюцца планы работы. Культработнікі атрымліваюць парады, як лепш арганізаваць канкрэтнае мерапрыемства, аформіць наглядную агітацыю. Гэтыя рэкамендацыі дазваляюць забяспечыць высокі ідэйна-творчы ўзровень клубнай справы. Вось і цяпер не толькі кіраўнікі СДК, але і ўся грамадская саўгаса рыхтуюцца да паказальнага тэматычнага вечара, на які пры-

сдуць усе работнікі клубаў і дамоў культуры раёна.

Паводле парады партыйнага камітэта, Дом культуры і сельская група таварыства «Веды» выпачылі настаяны лекцыйны дзень. Нават невялікі пералік лекцый, якія праведзены тут у апошні час, гаворыць пра тое, што прапагандзе важнейшых дакументаў партыі і ўрада надаецца значная ўвага. Гэта лекцыі і даклады: «Жывём на ленинскіх заветах», «Наш савецкі лад жыцця», «Наш саўгас ад з'езда да з'езда», «Фарміраванне маральнага аблічча савецкай моладзі», «КПСС — правядыр і арганізатар камуністычнага будаўніцтва».

Увечары наступнага дня я ад'язджаў у раённы цэнтр. Была пядзеля. У ДOME культуры чулася музыка. З невялікіх завулкаў пасёлка сюды спяшаліся хлопцы і дзяўчаты.

М. ШМАТКОУ,
намеснік начальніка ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкома.

Талачынскі раён.

ГЭТАГА чалавека заўсёды ўбачыш у адзеле беларускай літаратуры і бібліяграфіі Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна. Часцей за ўсё ён уважліва праглядае карткі каталогаў, адкуль час ад часу робіць выніскі. Гэта Адам Антонавіч Сакольчык, вядомы беларускі бібліяграф, у мінулым — адзін з

дагатачых дзейнасць, а таксама праца над стварэннем падручніка па геаграфіі паказалі А. Сакольчыку важнасць бібліяграфічнай справы, якая дае магчымасць чытачу найлепей арыентавацца ў бязмежным моры кніг. І таму Адам Антонавіч усё больш скіроўвае сваю ўвагу ў гэты бок, што ўрэшце, і прывяло яго на пра-

ЯГО НАЙВЯЛІКШАЯ РАДАСЦЬ

адказных супрацоўнікаў Дзяржаўнай бібліятэкі. Дванаццаць гадоў ужо ён на пенсіі і, усё ж, плёна працягвае сваю бібліяграфічную дзейнасць.

Адам Антонавіч неахвотна гаворыць пра сябе. Але за яго скупымі словамі, як і за лакальнымі радкамі артыкула аб ім у БелСЭ, ясна бачыцца змястоўнае жыццё чалавека, да канца адданата любімай справе.

Праўда, не адразу знайшоў А. Сакольчык сваё галоўнае жыццёвае прызначэнне. Перад гэтым была любоў да кнігі, захапленне яе чужадзейнай сілай. Выпадковай госянчай яна завітала да яго ў высковую хату на пачатку нашага стагоддзя і ўжо з дзяцінства ўзяла моцную ўладу над ім. Потым былі Самадвалаўніцкае двухкласнае вучылішча, настаўніцкая семінарыя, пасля якой паехаў хлопечы сяць «разумнае, добрае, вечнае».

Калі ў Мінску адкрыўся Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна адным з першых, хто заняў месца ў яго аўдыторыях у 1921 годзе, быў А. Сакольчык. Пазней Адам Антонавіч працуе настаўнікам у школах Мінска, а таксама выкладчыкам Вышэйшай камуністычнай сельскагаспадарчай школы Беларусі. Менавіта пе-

цу ў Дзяржаўную бібліятэку.

У канцы 1946 года Адам Антонавіч прынуўся да бібліятэчнай працы. Ён быў прызначаны на адказную пасаду загадчыка Кніжнай палаты БССР, якая з'яўляецца цэнтрам Дзяржаўнай бібліяграфіі і статыстыкі друку ў рэспубліцы. На яго плечы лягло аднаўленне бібліяграфічнай базы. Наладжвалася ўнарадкаванне тых каталогаў, якія ўцалелі, распачалася бягучая справаздачна-інфармацыйная работа, у прыватнасці, было адноўлена выданне «Летапісу друку БССР».

З 1948 па 1961 г. А. Сакольчык узначальваў аддзел беларускай літаратуры і бібліяграфіі. Гэта быў таксама вельмі адказны ўчастак работы. Фактычна гэты аддзел з'яўляецца адным з цэнтральных у Дзяржаўнай бібліятэцы, ён у многіх адносінах вызначае яе твор і яе выдучае месца сярод бібліятэк рэспублікі.

Адам Антонавіч успамінае: «Там у адзеле працавала ўсяго толькі пяць чалавек. Але што за людзі! Спраўдныя энтузіясты бібліятэчнай справы, якія не шкадавалі ні сіл, ні часу. Дзякуючы іх самаахвортнай працы і было так шмат зроблена».

З пачуццём удзячнасці называе ён Ілію Ватацы, Лізавету Апаную, Асю Фрайман, Людмілу Бабкову, якія, дарэчы, працуюць тут і цяпер. Як вынік плённай працы аддзела з'явіўся даведнік «Перыядычныя друк Беларусі 1817—1916 гг.» (1960 г.), без якога зараз не можа абысціся ніводны даследчык гісторыі і культуры Беларусі. Праз некалькі гадоў Адам Антонавіч падрыхтаваў адну са сваіх капітальных прац «Руская дэвалюцыйная кніга пра Беларусь» (1964 г.). Гэта — універсальны даведнік кніг па гісторыі, эканамічнаму, сацыяльна-палітычнаму і культурна-асветнаму жыццю Беларусі ў дакастрычніцкі час.

Не меншае значэнне мае і «Бібліяграфія па гісторыі Беларусі», складзеная А. Сакольчыкам у саўтарстве з М. Крэканэ і Ю. Бібілай. Па сутнасці, толькі пасля выдання гэтай кнігі адкрыліся магчымасці для напісання сапраўды навуковай гісторыі Беларусі. Вось чаму яна стала настольнай кнігай для даследчыкаў, выкладчыкаў, крэатываўцаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй роднага краю.

Грунтоўным таксама з'яўляецца даведнік «Летапіс Беларусі ССР за 50 гадоў Савецкай улады» (1973 г.), складзены А. Сакольчыкам разам з Ю. Бібілай, Яму, неспрэчнаму ўдзельніку станаўлення новай савецкай школы, было асабліва прыемна працаваць над кнігай, у якой знайшлі свой адбітак складаныя шляхі развіцця і ўдому народнай асветы ў БССР.

Адаму Антонавічу хутка — восемдзесят. Але для яго партыйнаму застаецца найбольшай радасцю адкрываць для чытана неацэнныя кніжныя скарбы.

Я. МІКАЛАЕУ.

ЗЯМЛЯ і вада... Да іх заўсёды былі зьвернуць думкі народа. «Зямелька-матушка і корміць, і поіць і апранае», — так гавораць людзі.

Не меншую цудадзейную сілу мае і вада. «Усё добра ў прыродзе, але вада — прыгажосць усёй прыроды», — кажаў рускі пісьменнік С. Т. Аксакаў. — Вада — гэта кроў зямлі, багацейшая крыніца павышэння яе ўрадлівасці».

Па найбольш рэсурсаў прыродных падземных вод і іх выкарыстанню Беларусь займае адно з першых месцаў у СССР.

Аднак, нягледзячы на багацце водных рэсурсаў у нашай рэспубліцы, некаторыя раёны пастаянна адчуваюць недахоп вады, што адмоўна ўплывае на развіццё іх прадукцыйных сіл.

Прырода размеркавала водныя рэсурсы па рэспубліцы нерацыянальна. У адным месцы лішак вільгаці, у другім — яе дэфіцыт. Таму чалавек вырашае зрабіць саюз зямлі і вады больш разумным, мэтанакіраваным.

Нельга не ўлічваць, напрыклад, той фактар, што ў прыродзе, як вядома, адбываецца кругаварот вады, і ўсё яе крыніцы знаходзяцца ў цеснай узамежнай сувязі адна з адной. Інтэнсіўнае выкарыстанне адной з крыніц немінуча адбываецца на стане іншых. Так, інтэнсіўнае выкарыстанне падземных вод змяняе іх прыток у рэкі, па гэтай прычыне скарачаюцца рэсурсы рачнога сцёку. Такая ўзаемазвязь элементаў воднага балансу ў прыродзе выклікае неабходнасць рэгуляваць рачны сцёк, а значыць, планаваць выкарыстанне водных рэсурсаў.

За мінулае дзесяцігоддзе ўсюды вяліся меліярацыйныя работы. Меліяратары Клецкага БМУ інтэнсіўна будуюць рыбгасы «Лактышы». У Пружанскім — рэгулююцца рака Ясельда. Яе водамі будзе жыцьца вадасховішча і рыбгас «Сялец». Апрача гэтага, спецыяльнай сеткай каналаў рака злучыцца з азёрамі Спораўскім і Чорным, што дасть магчымасць шырока пачаць тут развіццё рыбы.

Праектуецца вадасховішча і рыбгас «Дубчына» на рацэ Рыце. Такія ж вадасховішчы і рыбгасы будуць створаны на рэках Шчара, Мышанка, Убарца, Цна, Бобрык, Песчанка і іншых. На рацэ Пічы будзе асушаны балотны масіў больш за 50 тысяч гектараў. Гэта дазволіць пабудавань адразу два вадасховішчы і тры рыбгасы.

Для больш эфектыўнага выкарыстання вады плануецца яе тэрытарыяльная перакідка. Паўнаводныя рэкі Шчара і Мышанка дапамогуць папоўніць рэсурсы Ясельды і Бобрыка, для чаго канал злучыць азёры Выганушка і Бабровіцкае. Воды ракі Цны накіруюцца праз вадасховішча ў Ваўчанскую меліярацыйную сістэму Дунінецкага раёна, а рака Ясельда будзе ўвільгатняць зямлі і ў вадасховішчы Дняпра-Бугскага канала. Са Свіслачскай вады будзе перакінута ў Піч і Случ, што дасть магчымасць добраўпарадкаваць горад Слуцк і папоўніць абмялялае Чырвонае возера. З Дняпра звышмагутныя помпавыя станцыі паладзюць валу ў Дняпра-Братніцкае вадасховішча, якое забяспечыць рэгуляванне глебавай вільготнасці на поўдні Гомельшчыны.

З правядзеннем усіх меліярацыйных мерапрыемстваў на Палессі плошча ворнай зямлі павялічыцца на 59 працэнтаў. Практычна знікнуць яскі. Балот застаецца не менш чым 20 працэнтаў у выглядзе запаведнікаў. Штогод рэспубліка зможа дадаткова атрымаваць больш чым 1,3 мільёна тон збожжа, два мільёны тон бульбы, 59 тысяч тон рыбы.

Такім чынам, зямля і вада з

поўнай аддачай будуць служыць чалавеку. Змяншэнне расходаў вады ў перыяд веснавой паводкі за кошт стварэння вадасховішчаў і сажалак дасть магчымасць адрэгуляваць асноўныя водапрыёмнікі пры параўнальна невялікіх грашовых затратах. Усё рэкі будуць кіравацца чалавекам, таму што практычна спецыяльны падпорныя шлюзы-рэгулятары. Гэта дасть магчымасць на працягу ўсяго года падтрымліваць у рэках і азёрах узровень вады, неабходны для таго, каб засцерагчы іх ад змянення.

Правядзенне меліярацыйных мерапрыемстваў на велізарнай тэрыторыі, калі закрэпацца гістарычна складзены прыродны комплекс цэлых раёнаў, ставіць перад навукай, у тым ліку і меліярацыйнай, рад важных праблем: захаванне прыроднага ландшафту, палепшэнне мікраклімату, вызначэнне ўплыву ме-

ною гарачыню яно аддае яе сельскай гаспадарцы.

— Гадоў 10—15 назад возера Вечар давала шмат рознай азёрнай рыбы, — гаворыць старшыня калгаса «Чырвоная змена» Герой Сацыялістычнай Працы Кузьма Іванавіч Шаптыка. — За апошні час яно вельмі заглелася, прадукцыйная рыба загінула. Патрабуецца аператыўнае ўмяшанне чалавека, аднак такая работа самім калгасам не пад сілу.

Праблема ачысткі азёр ад глею і сапрапелю наспела. Некаторыя станючы вопыт у гэтай справе ў нас у рэспубліцы ўжо ёсць. Такія ж пагрозы не так даўно вісела над Сяргеевіцкім возерам у Мінскай вобласці. З дапамогай земснарадаў вадкі сапрапель выпампоўваўся ў спецыяльны катлаван. Там ён адстойваўся, пасля чаго вывозіўся на палі.

— Жадаючых угнойваць палі

руецца тры рыбгасы. Паводле самых сціпых падлікаў, для запаўнення сваіх сажалак яны штогод спажываюць сотні мільёнаў кубаметраў вады. Што ж, справа патрэбная. Але ўся бяда ў тым, што гэта вада ў возера назад не прыходзіць: пры аблове сажалак яна скідваецца ў раку. Паглядзіце на геаграфічную карту і вы ўбачыце, што Чырвонае возера не напаўняе ніводная буйная рака. Яно напаўняецца за кошт атмасферных ападкаў з прылеглай тэрыторыі. Змяншэнню водных рэсурсаў возера паспрыялі і меліяратары. У свой час балоты з'яўляліся свайго роду губкай, якая пастаянна аддавала возеру ваду. Балот цяпер няма, вясной за якія-небудзь два тыдні спячэ вада ў возера — і ўсё. Больш да самай восені вады не чакай. Словам, у ваколіцах Чырвонага зараз няма ніводнай сістэмы з двайным рэгу-

на лоўлю, такімі ж рэзкімі крыкамі паведамляюць, што рыбацкая флатылія вяртаецца дадому.

— Зменшыліся цяпер уловы, — з сумам расказвае рыбак С. Богущ. — Гадоў дзесяць назад гектар возера даваў да дзесяці цэнтнераў рыбы, а сёлета не больш аднаго-двух.

Некалькі гадоў назад меліяратараў Жыткавіцкага ўпраўлення абавязалі ачысціць возера ад сапрапелю. Для гэтых мэт сюды прывезлі тры земснарады, якія за гэты час ачысцілі ўсяго толькі... два гектары. Падлічана, што такімі тэмпамі Чырвонае можна будзе прывесці ў парадак праз... пяць дзесяці гадоў.

— Наша задача асушаць зямлі, — прызначае галоўны інжынер БМУ В. Стральцоў. — Возера ж — так, для эксперыменту. Ёсць час — працягваюць земснарады, а больш за ўсё працуюць.

У недалёкім будучым намячаецца будаўніцтва Свіслачка-Слуцкай воднай сістэмы. Па задуме вучоных і праекціроўшчыкаў яна павінна добраўпарадкаваць горад Слуцк, папоўніць Салігорскае вадасховішча, Акрамя гэтага, мяркуецца паліць ваду па каналу ў Чырвонае возера. Ці паспеюць будаўнікі трэста «Калінавічыводбуд» да гэтага часу выбраць сапрапель з возера?

— Мы яшчэ не склалі праекта на ачыстку Чырвонага, — тлумачыць дырэктар праектнага інстытута «Саюзгіпралімаводгас» К. Шрэйтэр. — Будаўнікі «Галоўпалессеводбуд» марудзяць...

— Усё ніяк не вырашым як сапрапель убіраць, — апраўдваюцца работнікі тэхнічнага ўпраўлення Глаўка.

Такім чынам, калі з будаўніцтвам штучных вадасховішчаў меліяратары так-так спраўляюцца, то пытанне з азёрамі пакуль астаецца адкрытым. А такіх гінучых азёраў — дзесяткі.

Ніколі яшчэ ў гісторыі зямлі чалавек не займаўся перамяшчэннем вады ў такіх велізарных аб'ёмах, як сёння. Прайдзе 10—15 гадоў, і на месцы былых багнішчаў разальюцца блакітныя лясцікі вадасховішчаў, створаныя рукою чалавека. Магутныя ладжывальныя ўстаноўкі па сталёвых рукавах панясуць жыватворную вільгаць урадлівым тарфянікам. Разумна, на-гаспадарску працаўнік вёскі будзе выкарыстоўваць саюз зямлі і вады.

Уладзімір АЛЬГЕРЧЫК.

САЮЗ ЗЯМЛІ І ВАДЫ

лірацыі на навакольную тэрыторыю і іншыя. Вырашэнне іх звязана з буйнымі навуковымі даследаваннямі ў галіне гідралогіі, біялогіі, меліярацыі з навукова абгрунтаваным прагназіраваннем магчымых змен прыроднага комплексу.

Зараз такім вострым пытаннем з'яўляюцца «ўзаемаадносіны» чалавека і палескіх азёр. Не выпадкова, што пры складанні праектнай дакументацыі ні адно, нават самае маленькае, возера не застаецца без увагі. Гэта пытанне і простае, і ў той жа час складанае.

Чалавек «прыняў» зямлю гатовай. Ён не ствараў паветра, не садзіў лес, не напаўняў вадой рэкі і азёры.

З першых крокаў чалавека па зямлі павялічваецца яго ўплыў на навакольную прыроду. І з кожным годам ён становіцца ўсё больш прыкметны, свядомы і складаны.

Калі гутарка ідзе пра рэкі і азёры Палесся, мы ўяўляем дрыгучыя лясы з іх пастаянным спадарожнікам — дрыгвой і сярод іх — паўнаводныя ніткі рэк і перапоўненыя сподкі-азёры.

Палескія азёры вельмі мелкаводныя, у выніку чаго яны інтэнсіўна зарастаюць. Жыццё ў азёрах залежыць ад іх праточнасці. Вось возера Спораўскае, праз якое працякае рака Ясельда, і сёння ў ім поўна рыбы, чыстая вада скарыстоўваецца чалавекам. Але такіх вадасмаў на Палессі мала. Большасць азёр — цепраточныя.

Для папаўнення водных запасаў азёр чалавек здаўна пракладаў каналы. Яшчэ ў 1770—1784 гадах быў пабудаваны на Палессі Агінскі капал, які злучае азёры Выганушкае і Вулька. Праўда, ён не вызначаўся высокімі якасцямі і пастаянна выходзіў са строю, але вінаваты былі ў гэтым азёры.

Некалькі палепшыўся водны рэжым палескіх азёр у пасляваенны час у сувязі з вялікімі тэмпамі меліярацыйных работ у рэспубліцы. Тысячы магістральных каналаў, як правіла, пракладваліся да азёр, таму што яны з'яўляліся гатовым стабільным водапрыёмнікам. У гэтых адносінах характэрна возера Вечар у Любанскім раёне. У веснавую паводку магутная помпавая станцыя перакідвае ў возера лішнюю ваду, а ў лет-

сапрапелем хоць адбаўляй, — паведамлілі ва ўпраўленні сельскай гаспадаркі Любанскага райвыканкома. — Торф менш эфектыўны. Ён патрабуе, прыпуску, праз жывёлагадоўчыя фермы. Сапрапель жа прыкладна 95 працэнтаў спажываецца раслінай.

Сапрапель — адно з важных багаццяў палескіх азёр. Больш чым 1,5 мільёна кубаметраў знаходзіцца яго ў рэках. Цікавыя рэчы пра сапрапель паведамляе Інстытут торфу АН БССР. Шляхам сухой перагонкі ў інстытуце з сапрапелю атрымалі кокс, святільны і генератарны газ, вонятную кіслату, бензін, газу, тэхнічныя лакі і алей, кармавыя дрожджы, антыбіётыкі. У Латвіі сапрапель знаходзіць вялікае ўжыванне як будаўнічы матэрыял для вырабу сапрапель-бетону, мінеральнай вады для цэла- і гукізаляцый.

Сапрапелі з'яўляюцца вельмі каштоўнай лячэбнай гразю і ўжываюцца ў многіх санаторыях рэспублікі. Гэта звязана з тым, што ў саставе сапрапелю ёсць рэдкія і радыёактыўныя элементы і іх злучэнні. Аднак здабываць каштоўную сыравіну можна толькі пры значных магчымасцях. Лёс возера Вечар вырашаны: складзены праект і ўжо два гады вядуцца работы па яго ачыстцы.

І ўсё ж самым цікавым у гэтых адносінах з'яўляецца Чырвонае возера, або, як яго раней называлі, Князь-возера. Размешчана яно ў Жыткавіцкім раёне сярод цяжкапраходных балот — Мар'інскага, Камармох, Скешаўскага.

Шырокая водная роўнядзь плошчай 43 квадратныя кіламетры і вельмі невялікія глыбіні — вось асноўныя знешнія асаблівасці возера. Паводле папярэдніх падлікаў спецыялістаў, яно змяшчае больш чым дзесяць мільёнаў кубаметраў сапрапелю. Старажылыя памятаюць возера глыбокім і паўнаводным, з разнастайнай рыбай. У некаторых месцах яно мела глыбіню да 30 метраў. Сёння можна па пальцах пералічыць месцы ў возеры, дзе глыбіня дасягае 2—3 метры.

І тут вінаваты ў першую чаргу чалавек. Па-першае, у ваколіцах Чырвонага возера базі-

ляваннем, усе яны працуюць толькі на скід вады.

Разам з вопытным краязнаўцам Антонам Паўлавічам Гарбузом мы з цяжкасцю праціскаемся на вузкай пласкадонцы праз густы зараснік чароту.

Антон Паўлавіч, не спяшаючыся, вядзе размову:

— І страшнае, і прыгожае возера ў навалыніцу. Цёмныя хвалі з трукатам набягаюць на балочыстыя берагі. Існуе легенда, што ў такую непагодзь загінуў брат слуцкага князя — удадальніка возера. З таго часу яно пачало называцца Князь-возерам, а пасля вайны перайменавана ў Чырвонае.

А жыццё ў трыснягу ідзе сваёй чаргой. Вось з шумам узліялася чарада дзікіх качак і, праляцеўшы некалькі сот метраў, плохнула ў ваду. Велікая, ледзь не закрупушы крыламі нашы галовы, прайшлі два беля лябедзі. Надакучліва гудуць камары; непадалёк пехта вухкае, толькі на секунду над чаротам ускінула галава нейкага звера і тут жа знікла. Блукаюць у чаротах, знаходзячы багатую ежу, дзікі і палахлівыя касулі. Са стогнам праносяцца караваны чаек: яны тут амаль хатнія. Пастаянна суправаджаюць рыбакоў, што ідуць

Восенская раница.

Фотаэцюд В. ЗЯНЬКО.

ро ЦК ПАРП прыняло рашэнне аб яго аднаўленні. Гэтае рашэнне сустрэла самы шырокі водгук у варшавян і ўсіх жыхароў Польшчы. «Няма Варшавы без замка, няма народа без традыцый» — гэтыя словы сталі народным дэвізам. Быў створаны грамадзянскі камітэт па

скія тэмпы», якая стала сінонімам самаадданай працы жыхароў сталіцы ПНР. Зусім натуральна, што і Каралеўскі замак не мог адыйці з-пад увагі насельніцтва сталіцы. Не толькі варшавяне, але і жыхары многіх гарадоў і сёл адрабілі на грамадскіх асновах на аднаў-

лаў замка да ліпеня 1978 года. Часу да гэтай важнай падзеі засталася нямнога, калі ўзяць пад увагу, што афармленне ўнутраных памяшканняў — незвычайна карпатлівая справа. Але ўжо мноства людзей — больш як два мільёны — пабывала ў памяшканнях, якія ад-

Тэатральнае мастацтва нашай рэспублікі панесла вялікую страту. На 53-м годзе жыцця раптоўна памёр адзін з вядучых артыстаў Брэсцкага абласнога драматычнага тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі Юрый Іванавіч Уласаў.

Маладым заводскім рабочым з падмаксыўнага горада Электросталь Ю. І. Уласаў паступае ў верасні 1941 года ў маскоўскае гарадское тэатральнае вучылішча. У 1944 годзе ён быў адным з актыўных удзельнікаў стварэння маладзёжнага творчага калектыву, які стаў асновай артыстычнай трупы Брэсцкага абласнога драматычнага тэатра.

Трыццаць два гады жыцця і творчасці Ю. І. Уласава былі аддадзены станаўленню і развіццю тэатра. На брэсцкай сцэне ім сыграны многія адказныя ролі сучаснага і класічнага рэпертуару — Цецера ў «Мяшчанах» М. Горькага, Рыбакоў у «Крамлёўскіх курантах» М. Пагодзіна, Алег Кашавы ў «Маладой гвардыі» па раману А. Фадзеева і іншыя. Яркія, запамінальныя вобразы былі створаны артыстам у спектаклях п'есах беларускіх драматургаў — «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча, «Сэрца на далоні» І. Шамякіна, «Зацюканы апостал» А. Макаёнка і г. д. За заслугі ў развіцці тэатральнага мастацтва Ю. І. Уласаў быў удасцоенены ганаровага звання заслужанага артыста БССР.

Камуніст Ю. І. Уласаў карыстаўся аўтарытэтам і павагай у калектыве, актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці горада Брэста, на працягу шэрагу гадоў узначальваў партыйную арганізацыю тэатра, выбіраўся членам Брэсцкага гарадскога камітэта КПБ.

За актыўную творчую і грамадскую дзейнасць Ю. І. Уласаў быў узнагароджан ордэнам «Знак Пашаны», медалямі «За абарону Масквы», «За працоўную аданасць» і іншымі ўрадавымі ўзнагародамі.

Светлая памяць аб Юрыю Іванавічу Уласаве, камуністу і грамадзяніну, таленавітым савецкім артысту, захавецца ў сэрцах усіх, хто ведаў і працаваў з ім.

Міністэрства культуры БССР, Беларускае тэатральнае аб'яднанне.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне пісьменніцы Ілаўдзіі Каліне з прычыны напатаўшага яе гора — смерці БАЦЬКІ.

ПОМНІК НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ

аднаўленню замка, кіраўніком якога быў абраны першы сакратар Варшаўскага гаркома партыі Ю. Кемпа.

Адна з цудоўных грамадзянскіх ініцыятыў нарадзілася тут жа: на плошчы перад замкам устанавілі скарбонку, у якую пацяклі ахвяраванні. Скрозь яе празрыстыя сценкі можна было бачыць не толькі золотыя, але і грошы многіх краін свету. Не было ніводнага турыста, які не ўнёс бы свой, няхай невялікі ўклад у гэтую хваляную справу. Сярод усіх валют мільгацелі і савецкія рублі. Усяго за пяць гадоў было сабрано 515 мільёнаў злотых і значная сума замежнай валюты. Сродкі паступалі, вядома, не толькі ў скарбонку, але і ў грамадскі фонд аднаўлення ў банку.

Варшавяне любяць свой горад. Іх добраахвотнай працай у пасляваеннай Варшаве было набудавана шмат дамоў, вуліц, плошчаў, закладзены дзесяткі сквераў. Менавіта тады нарадзілася фраза «варшаў-

ленні замка больш за 270 тысяч гаўдзі.

Таму праз 42 месяцы пасля прыняцця рашэння замак стаў над Віслай ва ўсёй сваёй прыгажосці. А год назад навядвальнікі ўжо змаглі аглядаць яго залы ў гатычным, паўночным крыле і часткова ў саксонскім. Цяпер поўным ходам ідуць аддзелачныя работы ў астатніх 33 гістарычных залах. Імі кіруюць славетныя спецыялісты-мастацтвазнаўцы, а самі работы выконваюць сінкратыкаваны мастакі, рэстаўратары.

Амаль 80 рамесніцкіх і мастацкіх майстэрняў ва ўсёй Польшчы вырабляюць унутранае абсталяванне залаў, лічачы гэтае заданне грамадскім даручэннем. Характэрна, што большасць прадметаў, якія некалі ўпрыгожвалі памяшканні замка — карціны, скульптуры, люстры, габелены, дываны, — захаваліся. Варшавяне схавалі іх ад гітлераўцаў. Акрамя таго, калі тысячы твораў мастацтва палікі перадалі замку ў дар.

Плануюцца завяршыць усе работы па аднаўленню пяці кры-

крылія. Гэта — сведчанне велізарнай цікавасці грамадскасці да сімвала Варшавы.

Мы з задавальненнем можам сказаць, што мінулае пяцігоддзе было запоўнена добра сумленнай і плённай працай, — заявіў Ю. Кемпа на сходзе грамадзянскага камітэта па аднаўленню замка, які адбыўся ў пятую гадавіну рашэння аб пачатку аднаўленчых работ. Каралеўскі замак, як і сталіца, неаднаразова знішчаны, але не пераможаны, паўстаў з руін.

На сходзе камітэта адзначалася, што замак стане функцыянальнай часткай культурнага і грамадскага жыцця. У яго залах будзе арганізаваны музей, створана канцэртная зала. У саксонскім крыле адкрыцца музей вядомага польскага пісьменніка Стэфана Жэромскага.

Каралеўскі замак зноў уваходзіць у жыццё і гісторыю Варшавы — сталіцы сацыялістычнай Польшчы.

А. СЕНИН,
кар. ТАСС.

Варшава.

НЕЎМІРУЧАЕ МАЙСТЭРСТВА НАРОДНЫХ УМЕЛЬЦАЎ

У Пакістане звяртае на сябе ўвагу багатае майстэрства, магія і крамак, дзе вырабляюцца і прадаюцца вырабы таленавітых народных умельцаў.

Пад ударамі чаканшчыка на вашых вачах простая медная пласцінка ператвараецца ў цудоўны палюс, блюда або збан, пакрываецца найтанчэйшым рысункам. На шэрай аснове, пацягнутай на драўляную раму, параджаецца маляўнічы дыван. Хуткія рукі вязальшчыцы ствараюць арнамент, які ўпрыгожыць сукенку або блузку модніцы.

Магазін, дзе прадаюцца гэтыя рэчы, напамінае хутчэй за ўсё музей, чым гандлёвае прадпрыемства. У вачах мітусіцца ад бляску яркіх фарбаў, малюнкаў. У вырабах пакістанскіх разьбяроў, чаканшчыкаў, ткачоў, як у люстры, адбіваюцца багатае і маляўнічае старажытнае цывілізацыі даліны Інда.

З даўніх часоў пакістанскія ткачы стваралі маляўнічыя вырабы з шуюку, бавоўны і шэрсці. Якасць іх была настолькі высокая, што нават цяпер, у век машынага ткацтва, бавоўняныя тканіны ручнога вырабу карыстаюцца вялікім попытам.

Майстэрства пакістанскіх

ткачоў шматлікае. Кожны тэкстыльны цэнтр чым-небудзь славетны. Мултан — пакрываламі, шалімі, хусткамі. Лахор, Хаірур і Карачы — парной і шуюкам. Правінцыя Сінд вядома сваімі вязанымі вырабамі, а паўночныя раёны Пакістана — паркалём «лехафс» і шалімі «чадарс», упрыгожанымі малюнкамі і кветкамі.

Усход нельга ўявіць без дывана. Дываны служыць упрыгожаннем любога памяшкання, як жылога, так і службовага. Ткацтва дываноў у Пакістане мае багатую гісторыю. З даўніх часоў у Лахоры пачаўся выроб шарсцяных дываноў. Умельства апрацоўкі шэрсці для дывана пераходзіць у спадчыну, і ўжыванне раслінных фарбавальных з'яўляецца асноўнай высокай якасці вырабу, робіць яго даўгавечным. Акрамя звычайных шарсцяных дываноў, у Пакістане вырабляюцца дываны, аснову якіх складае лямец, тонкая прасаваная авечая або вярблюджыя воўна, грубыя бавоўняныя тканіны.

Такія ж шматлікія вырабы з дрэва. Шырока распаўсюджана найтанчэйшая мудрагелістая разьба на драўляных вырабах, інкрустацыя славовай кошою, рогам буйвала, бронзай, іншымі пародамі

дрэва. Вырабы бываюць самай разнастайнай — ад мініяцюрных табакерак да масіўных бюро. На іх выраб ідзе вытрыманае дрэва — арах, цік, чырвонае дрэва, дуб, палісандр.

Калі вы спытаеце ў якім-небудзь магазіне саматужных вырабаў, дзе зроблена тая або іншая рэч, вам адкажуць — на нашай фабрыцы. З далейшай размовы, як правіла, высвятляецца, што ўся фабрыка складаецца з пяці рабочых. У нашым разуменні гэта звычайная саматужная майстэрня. На адной з такіх фабрык, дзе мне ўдалося пабываць, працуюць 20 чалавек. Размяшчаецца яна ў пяці невялікіх пакоях. Ёсць там свой мастак, ён жа старшы майстар, які сам стварае малюнкi. Астатнія разьбяры ўзнаўляюць узор у адпаведнасці з разметкай. Абсталяванне мае прымітыўнае — варштат, ціскі, стамескі, долата, нажы.

Важнай галіной рамесніцкага промыслу Пакістана з'яўляецца чаканка на метале. Каб падлічыць колькасць малюнкаў і форм, створаных чаканшчыкамі краіны, спатрэбілася б лічыліная машына. І тым не менш можна ўстанавіць некаторыя агульныя рысы, уласцівыя ўзбургам.

Рамесніцкая вытворчасць мае

ў Пакістане багатую гісторыю і традыцыі, аднак арганізаваны характар яна атрымала толькі ў апошні час.

Наўрад ці хто-небудзь у Пакістане можа сёння сказаць, колькі ў краіне майстэрняў і саматужнікаў-адзіночак, хаця рукамі гэтых людзей ствараюцца тавары, якія заваявалі папулярнасць на міжнародных рынках. Экспарт пакістанскіх ручных вырабаў даў краіне ў мінулым фінансавым годзе звыш 1,8 мільярда рупій прыбытку.

У апошнія гады дзяржава пачала надаваць больш увагі развіццю дробнай прамысловасці. У 1972 годзе ў правінцыі Пенджаб была створана адпаведная карпарацыя, якая аказвае дапамогу рамеснікам, прадастаўляе ім крэдыты, тэхніку і абсталяванне, дапамагае ў збыцце гатовай прадукцыі. У правінцыі арганізавана 77 навучальных цэнтраў, у якіх навучаецца ткацтва дываноў, звыш дзюж тысяч чалавек. 11 цэнтраў рыхтуюць майстроў ганчарнай справы, апрацоўкі скуры.

Меры па захаванню традыцыйнага народнага рамяства сучасныя, бо, як пісаў дырэктар Інстытута фальклору Аксі-Муфіі, пранікненне заходняй культуры можа прывесці да забыцця нацыянальных традыцый.

Г. БАЙКОУ,
(кар. ТАСС).

Ісламабад.

НАДРУКАВАНА Ў «НАСТАЎНІЦКАЙ ГАЗЕЦЕ»

Нумар «Настаўніцкай газеты» за 11 верасня пачынаецца перадавым артыкулам «Справаздачы і выбары ў партарганізацыях». На гэтай старонцы друкуецца рэпартаж А. Кірпічэнкава «Лепшы ў Мінску» — пра міжшкольны вытворчы камбінат Цэнтральнага раёна сталіцы.

Спецыяльны карэспандэнт газеты А. Куліцін у артыкуле «Трывалы сплаў» расказвае аб вопыце работы прыватнай партарганізацыі Пінскай сярэдняй школы № 13 імя В. З. Каржа. Пад рубрыкай «Этыка і этыкет» надрукаваны артыкул кандыдата філосафскіх навук А. Кіслёва «Год пошукі і станаўлення», пад рубрыкай «Адзел народнай асветы: стыль работы» — артыкул загадчыцы Савец-

кага района г. Мінска В. Кабяк «Гарантыя якасці».

Газета прапануе чытачам артыкул кандыдата педагогічных навук М. Лятэцкай «...Інтэлектуальнае развіццё», нарыс Г. Мінакер «Дарагія мае хлопчыкі», нататкі пісьменніцы Я. Бяганскай «Прыемнае знаёмства». У раздзеле «Крытыка і аб'явіграфія» надрукавана рэцэнз'я Н. Шаўчыка «Фундаментальная праца» аб кнізе А. Наркевіча «Назоўнік». Друкуюцца анатацыі на герасіўскія нумары часопісаў «Народная асвета», «Беларусь», «Бярозка» і «Вясёлка».

Шэраг матэрыялаў змяшчаецца пад рубрыкай «Навіны школьнага жыцця», «Весткі з Гомельшчыны», «Пісьмы ў рэдакцыю», «Стол даведан».

«Настаўніцкая газета», якая выйшла 15 верасня, пачынаецца перадавым артыкулам «Курсу этыкі — далейшае сталенне».

Пад рубрыкай «Саветы і школа» змешчаны артыкул члена савета дэпутатаўнага паёна Барысаўскага раённага камітэта П. Бародкі «Запрасіла камісія».

З артыкуламі «Учынак — вынік выхавання», «Асэнсаваны працай час», «Эстафета», «Праз мастойнае асэнсаванне», выступаюць журналісты А. Куліцін, А. Курловіч, І. Злотнін, Р. Куксёнак.

У раздзеле «Крытыка і аб'явіграфія» надрукавана рэцэнз'я І. Гінтаўта і Я. Марціновіча «Вопыт герояў — усім» — пра кнігу «Герой народнай асветы», якая выйшла ў выдавецтве «Народная асвета».

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ТЭАТРАЛЬНА-МАСТАЦКІ ІНСТЫТУТ

аб'яўляе прыём у аспірантуру на 1976 год па спецыяльнасцях: тэатральнае мастацтва (завочнае навучанне), выўленчае мастацтва (завочнае навучанне), дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва (завочнае навучанне).

Залічы аб прыёме ў аспірантуру падаюцца на імя рэктара інстытута з указаннем спецыяльнасці і прадстаўленнем наступных дакументаў: асабовага лістка па ўліку кадраў з фотаадытам (4Х6), аўтабіяграфія; характарыстыкі з апошняга месяца працы, натарыяльна заверанай копіі дыплама аб заканчэнні вышэйшай навучальнай устаноў, медыцынскай даведкі па форме № 286; спіса апублікаваных навуковых прац (асобы, якія не маюць апублікаваных прац, прадастаўляюць навуковыя даклады ці рэфераты па выбранай спецыяльнасці); трох фотаздымкаў памерам 3Х4, пасведчання па форме № 6 аб адачы кандыдацкіх экзаменаў (для асоб, якія поўнацю ці часткова здалі кандыдацкія экзамены); копіі працоўнай кніжкі. Пашпарт і дыплом аб заканчэнні ВНУ прадастаўляюцца асабіста.

Паступаючы ў аспірантуру здаюць конкурсныя экзамены па спецыяльнасці, гісторыі КПСС і адной з замежных моў (англійскай, нямецкай, французскай) у аб'ёме праграмы для вышэйшых навучальных устаноў.

Прыём заяў у аспірантуру праводзіцца да 15 лістапада 1976 г. Уступныя экзамены з 20 лістапада 1976 г. Адрас інстытута: Мінск, 12, Ленінскі праспект, 81.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ФІЛЬМ ПА АПОВЕСЦІ
ВАСІЛЯ БЫКАВА

«ТЭАТРАЛЬНЫ МІНСК»
ПРА КОЛАСАЎЦАЎ

ТРЫЦЦАЦЬ ГАДОЎ МУЗЕЮ

АРТЫСТЫ— КРЫТЫКІ— ГЛЕДАЧЫ

Другі нумар бюлетэня Беларускага тэатральнага аб'яднання «Тэатральны Мінск» цалкам прысвечаны коласаўцам. Вялікі калектыў рэцэнзентаў і крытыкаў дае на яго старонках серыю партрэтаў вядучых майстроў славаўтай трупы, з галерэі яных паўстае жывое творчае аблічча тэатра. Фактычна выпуск бюлетэня стаў і справаздачай дзейнасці крытычнага актыву БТА.

Адкрывае нумар рэспрадуцыя тэста прывітання Якуба Коласа тагачаснаму Другому БДТ. Вялікі пазт на пачатку дзейнасці новага прафесіянальнага тэатра Беларусі адначасна надзвычай важнае значэнне мастацтва сцэны ў палітычным і культурным выхаванні шырокіх народных мас і зычыў яму поспеху.

Уступны артыкул донцара мастацтвазнаўства А. Сабалеўскага і разглядае п'есу такой дзейнасці тэатра з дня адкрыцця ў лістападзе 1926 на дзень сённяшні, калі грамадства рыхтуецца адзначыць яго залаты юбілей. Аўтар прасочвае этапы станаўлення высокай культуры і адметнага творчага аблічча Другога БДТ, спыняючы ўвагу чытачоў на авалодванні ім класічнай спадчынай і сучаснай тэматыкай. Між іншым, у артыкуле слыхна падкрэслена думка аб тым, што слова «Другі», якое раней сталла побач з назвай «БДТ», не азначала і не азначае другасны, і гэта бліска даказаў калектыў лепшымі

спектаклямі і акцёрскімі дасягненнямі.

Усхвалявана гучыць слова пра тэатр народнай артысты СССР, старшынні праўлення БТА Л. Александровіч — «Таму што люблю...». Народныя пісьменнікі Беларусі Кандрат Крапіва і Іван Шамякін, пазт і драматург Уладзімір Караткевіч у артыкулах пад назвамі «Першая сустрэча», «Наш родны дом» і «Коласаўцы» вызначаюць месца тэатра-юбіляра ў сучасным беларускім мастацтве сцэны і прыгадваюць свае творчыя кантакты з калектывам. Кандыдат мастацтвазнаўства С. Пятровіч дзеліцца роздумам пра ўвасабленне артыстамі твораў Якуба Коласа, чыё імя носіць тэатр, — п'ес «Вайна вайне» і «У пушчах Палесся» і інсцэніроўкі «Наваліца будзе» паводле трылогіі «На ростанях».

Пасля і пачынаецца гаворка пра тых, хто пракладаў самабытны шлях, фарміраваў рэпертуар і здабываў славу Беларускаму дзяржаўнаму драматычнаму тэатру імя Якуба Коласа. Народны артыст БССР Ц. Сяргейчык, донтар мастацтвазнаўства Ул. Няфёд, заслужаны артыст БССР Я. Рамановіч, кандыдат мастацтвазнаўства А. Лабовіч, Т. Арлова, загадчыні літаратурнай часткі тэатра Ул. Ганчароў, крытыкі Б. Бур'ян, Г. Валчок, І. Гатоўчыц аналізуюць прыроду таленту і лепшыя работы вядучых майстроў трупы — ад А. Ільініна і П. Малчанова да Ф. Шмакава, які нядаўна ўдастоены высокага звання народнага артыста СССР і быў дэлегатам XXV з'езда КПСС. Дружыцца партреты А. Шалега і З. Канапольна, М. Звездзачова і А. Радзюўскай, А. Трусы і І. Матусевіча. Сённяшні дзень коласаўцаў характарызуе тая ж артысты, як Г. Маркіна, У. Куляшоў, Г. Дубаў, Т. Коштыс, і ім даецца слова аб калектыве і аб сабе, аб шуканнях новых шляхоў у духу лепшых традыцый калектыву, выхаванага мастацтвам сацыялістычнага рэалізму.

Нумар багата ілюстраваны архіўнымі і сучаснымі здымкамі.

«Тэатральны Мінск» № 2 выданы БТА тыражом 10 тысяч экзэмпляраў. Да яго вялікую цікавасць праявілі масівы ў часе сёлетніх гастролляў коласаўцаў у сталіцы нашай Радзімы.

В. ІВІН.

На кінастудыі «Масфільм» закончаны здымкі мастацкага фільма «Узыходжанне», у аснове якога лягла аповесць лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР В. Быкава «Сотнікаў».

Па просьбе карэспандэнта ВЕЛТА Г. Бакшэвай аб новай карціне расказвае яе рэжысёр-пастаноўчык Л. Е. Шапіцька.

— Аповесць В. Быкава глыбока ўсхвалявала мяне. Кожная старонка напоўнена пякучай нянавісцю да ворага і глыбокай любоўю да людзей сумленных, мужных, самаадданных. Любоў і нянавісць — вось два пункты ў аснове сюжэта, а паміж імі кіпіць жыццё, ідзе непрымірмая, бескампрамісная барацьба.

Пры першым жа чытанні аповесці мне яна здалася незвычайна кінематаграфічнай. У ёй былі абагульнены тыя думкі і вобразы, маральныя каштоўнасці, усё тал філасофскай кан-

«СОТНІКАЎ» НА ЭКРАНЕ

цэпцыя, якія звычайна рухаюць драматургічнае дзеянне. Вобраз Сотнікава сабраны ў тую спружыну, якая дае магчымасць зрабіць напружаным увесь кінематаграфічны расказ. Сотнікаў — увасабленне маральнай перавагі савецкага чалавека над ворагам.

Працуючы над сцэнарыем, я стараўся знайсці дастойны эквівалент літаратурнаму твору, неаднаразова сустракалася з пісьменнікам. І як сапраўды вялікі мастак, В. Быкаў заўсёды стараўся дапамагчы мне. Прачытаўшы сцэнарыі, пісьменнік безгаворачна прыняў яго, сказаўшы, што ён адпавядае той ідэяльнай канцэпцыі і тым глядзельным адчуванням, да якіх імкнуўся сам.

Здымкі праходзілі пад горадам Мурамам, дзе тады сталі лютыя маразы, падобныя на тыя, што былі ў 41-м у Беларусі. Рыхтуючыся да работы, мы прагледзелі больш 50 тысяч метраў плёнкі фантэнтаў і

партызанскай хронікі, звязанай з Беларуссю. Мы імкнуліся да абсалютнай верагоднасці паказанага.

Творчая група наша — маляваўшая. Ёй трэба было «убачыць» вайну і расказаць аб ёй так, каб ні адзін глядач не застаўся раўнадушным. І хоць на галоўных ролях заняты акцёры, якія ўпершыню здымаюцца ў кіно, наш выбар выканаўцаў, на мой погляд, аказаўся ўдалым. Таленавіта выканаў ролю Сотнікава акцёр Сяргей Сяргеевіч тэатра юнага глядача В. Плотнікаў. Рыбак сыграў артыст тэатра Савецкай Арміі В. Гасцюкін, Дзямчыха — актрыса тэатра імя М. Ярмавай Л. Палінова.

— Ціпер, — сказала ў заключэнне Л. Е. Шапіцька, — мы з хваляваннем чакаем паказу фільма «Узыходжанне» шырокаму глядачу.

Г. БАКШЭВА,
нар. БЕЛТА.

Масква.

ТУТ ЖЫЎ ПАЛКАВОДЗЕЦ

Ішоў першы цяжкі пасляваенны год. На вуліцах Кобрына — абгарэлыя руіны. Асабліва цяжкае уражанне пакідаў адзін з дамоў на Сувораўскай вуліцы. Абушаны гонтавы дах, перакошаныя старыя драўляныя сцены, пустыя аконныя і дзвярныя праёмы, густа пераплеценныя калючым дротам. Здавалася, аднавіць будынак нельга, і яго трэба разбурыць. Тан, вядома, і здарылася б, калі б некалі гаспадаром гэтага дома не быў генералісімус Аляксандр Васільевіч Сувораў.

У чэрвені 1946 урад рэспублікі прыняў пастанову аб неадкладным аднаўленні дома з мэтай адкрыцця ў ім ваеннагістарычнага музея імя Суворова.

Тое, што мог напачатку прапанаваць музей для агляду, ні ў якім разе нельга было назваць сапраўднай экспазіцыяй. Амаль не было паўнацэнных

рэчавых экспанатаў, музейнай мэблі. А прысвены музей не зусім звычайны профіль, абавязваў да многага.

На заклік аб аказанні дапамогі першым адазваўся старэйшы музей краіны Ленінградскі артылерыйскі гістарычны музей. Са сваіх багатых фондаў ён перадаў Кобрыну шмат каштоўных прадметаў узбраення і абмундзіравання. Неўзабаве нам прыслалі экспанаты многія музеі Масквы і Ленінграда, у тым ліку Дзяржаўны Эрмітаж, Гістарычны музей і іншыя. Дзякуючы іх шчодрой падтрымцы, праз некаторы час удалося аформіць музейную экспазіцыю трох аддзелаў: «Нашы вялікія продкі»; «А. В. Сувораў»; «Айчынная вайна 1812 года».

Пасля музея працягваў ільпынна ўдасканалвацца і расшырацца сваю экспазіцыю. Ціпер яна размяшчаецца ў двух сумежных дамах і займае 16 залаў. У шасці яе раздзелах

адлюстраваны ўсе найбольш значныя падзеі айчычнай ваеннай гісторыі.

У фондах музея сабраны вялікая колькасць рэчавых і дакументальных матэрыялаў. Экспануюцца баявыя сцягі і знагароды, прадметы абмундзіравання і амуніцыі рускай і непрыцельскай арміі. Асаблівай увагі заслугоўвае каленцыя зброі, якая заслужана лічыцца адной з самых багатых срод музеяў Беларусі.

30 гадоў нашаму музею. 3 экспазіцыяй яго пазнаёміліся прадстаўнікі розных народаў нашай краіны, пабывала нямала замежных гасцей.

Мноства ўсхваляваных запісаў, зробленых пад непасрэдным уражаннем пабачання, пакінута на старонках шматлікіх кніг водгукаў.

А. МАРТЫНАУ,
дырэктар музея імя Суворова.

ШКОЛА ТВОРЧАСЦІ

Бяспрогляд больш як пятнаццаць гадоў існуе Бабруйскае мастацкае вучылішча. За гэтыя гады звыш трох тысяч юнакоў і дзяўчат выраслі тут у высокакваліфікаваных майстроў. Добрай слава пра мастакоў-дэкаратараў, разьбяроў-інкрустатараў, чаканшчыкаў, керамістаў і ін-

шых спецыялістаў — выпускнікоў школы пайшла далёка за межы горада.

Заняткі ў вучылішчы не абмяжоўваюцца вучэбнай праграмай. Перад навучэнцамі адкрыты шырокія магчымасці для самастойных творчых пошукаў, створаны спецыяльныя гурткі,

дзе дзеці спрабуюць свае сілы, свае мастацкія здольнасці.

Самабытныя вырабы беларускіх умельцаў неаднаразова экспанаваліся на ўсеагульных і міжнародных выстаўках і удастоены многіх медалёў і дыпламаў.

На здымках: За работай разьбяр па дрэву Валяціна Ігнацён. «У партэе цяле» — разьба па дрэву Васіля Мазалоўскага.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА,
БЕЛТА.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
Выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856

АТ 01428

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і пазэі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,

Анатоль ГРАЧАНІКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ,

Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара],

Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар],

Рыгор ШЫРМА.